

TEATRI POSITSIOON JA ROLL ÜHISKONNAS

Eesti Etenduskeskuste Liit

Eesti Teatriliit

Juhan Kivirähk

Juuni 2016

SISUKORD

SISUKORD	2
KOKKUVÕTE	3
UURINGU TAUST	8
1 Valim	8
2 Teostajad	11
TULEMUSED	12
1 Kultuurist osasaamise viisid ja teatrietenduste külastamine	12
2 Põhjused, miks ei käida üldse või praegusest sagedamini teatris	18
3 Nõustumine/mittenõustumine väidetega teatri kohta	22
4 Arvamused teatri funktsioonidest ühiskonnas	25
5 Rahulolu teatrikülastus(t)ega	27
6 Teatrikülastuste geograafia	28
7 Mille põhjal valitakse etendus, mida vaatama minna?	30
8 Ootused etenduse sisule	31
9 Kust saadakse informatsiooni?	33
10 Erinevad teatrižanrid: huvi ja külastamine	34
10.1 Huvi erinevate teatrižanrite vastu	34
10.2 Teatrikülastuste osakaal lavastuste liikide lõikes.....	44
11 Informeeritus Eesti teatriskeenest	46
11.1 Teatrite tundmine ja külastamine	46
11.2 Teatريفestivalide tundmine ja külastamine	49
12 Teatrikülastamise harjumused	51
13 Arvamused teatrikorraldusest	52
14 Kultuurilise aktiivsuse vormid	53
15 Mõned katsetused küsitlustulemuste jätkuanalüüsiks	55
15.1 Millist rolli peaks täitma teater ühiskonnas.....	55
15.2 Teatrikülastuse motiivid	57
15.3 Mis tingimustele peab vastama lavastus	58
15.4 Teatrite tundmine ja külastamine	59
15.5 Veel mõned teatrikülastajate tüpoloogiad	60
LISAD	62
1 Lisa 1 – Küsimustik	62
2 Lisa 2 – Vastuste tabeljaotused /Excelis/	62

KOKKUVÕTE

Riigi ametlikust statistikast on võimalik teatri ja selle vaatajate kohta teada saada üsna palju olulisi fakte.

Üheks näitajaks, mille üle Eestil on olnud põhjust uhkust tunda, on suur teatrikülastuste arv: 2013. aastal oli teatrikülastusi kokku 1 091 139; 2014. aastal 1 050 247. Külastuste arvu on võimalik teada saada nii teatrite kui ka konkreetsete lavastuste lõikes (<http://statistika.teater.ee/stat/main>).

Statistikaamet viib läbi ka elanikkonna küsitlus-uuringuid. Nende tulemuste põhjal saame teada inimeste hoiakulisi näitajaid teatrikülastuste sageduse ning teatris käimise ja mittekäimise põhjuste kohta.

Nende uuringute andmete kohaselt käis 2015. aastal vähemalt ühel korral teatris 44,5 protsenti elanikkonnast. Seejuures 31,3 protsenti käis teatris 1-3 korral, 9,4 protsenti 4-6 korral, 2,9 protsenti 7-12 korda ja 0,9 protsenti üle 12 korra ehk sagedamini kui kord kuus.

Statistikaameti andmetest saame küllaltki põhjalikult teada ka põhjused, miks inimesed teatris ei käi (vt. käesoleva aruande lk. 18) ning ka motiivid, mis mõjutavad inimest teatrisse minema. Kui teatris mittekäimise põhjuste loetelu on küllaltki detailne, siis teatrikülastuste motiividest saame teada veidi vähem. Elamuste saamiseks käib teatris 68,4 protsenti; pere, sõprade või lähedastega ajaveetmiseks 19,9 protsenti, enesearenduse eesmärgil 8 protsenti, et kodust välja käia 1,7%, töö tõttu 1% ja muul eesmärgil 1% teatrikülastajatest (Statistikaamet, 2015). Võrreldes 2013 aastaga on teatris käimise põhjuste hulgas ligi kümne protsendi võrra kasvanud pere või sõpradega ajaveetmise osakaal.

Käesolevas uuringus püüdsime teatris käimise motiive ning teatrikülastajate ootusi põhjalikumalt välja selgitada, ning vaadata täpsemalt, mis erinevatele vastajate gruppidele elamusi pakub, mida nad teatrit ootavad ning milles nad näevad teatri rolli ühiskonnas.

Uuringust selgub, et kui jätta kõrvale kodused võimalused kultuurist osasaamiseks (filmide või lavastuste vaatamine TV-st või videolt (78%), ilukirjanduse lugemine (77%) ja muusika kuulamine erinevatelt helikandjatelt (73%)), on Eesti elanikkonna jaoks kõige olulisemateks kultuurivaldkondadeks kontsertidel ja teatris käimine: seda peavad väga või mõningal määral oluliseks vastavalt 72% ja 67% küsitletutest.

Küsitluse tulemuste põhjal on neid, kes on külastanud teatrietendusi vähemalt korra viimase aasta jooksul, kokku 57 protsenti. Vähem kui kord aastas käib teatris 22 protsenti ja üldse ei käi 21 protsenti küsitletutest. Mõnevõrra suurem teatriskäijate protsent võrreldes Statistikaameti 2015. aasta andmetega on ootuspärane, sest sotsioloogilise küsitluse vastajate hulka satub paratamatult keskmisest veidi rohkem aktiivseid inimesi. Ka Saar Polli poolt aastatel 2003 ja 2006 läbi viidud kultuuritarbimise uuringutes oli viimase 12 kuu jooksul teatris käinud vastajate osakaal 53 protsenti.

Sagedasemad teatrikülastajad on naised, nooremad ja keskealised ning kõrgharidusega vastajad. Eestlased käivad rohkem teatris kui vene suhtluskeelega vastajad, rohkem on teatrikülastajaid Tallinnas ja Lõuna-Eestis, vähem Ida-Virumaal ja Kesk-Eestis. Teatrikülastusi on rohkem linnainimeste seas ning teatriskäimise võimalusi mõjutab ka pere keskmine sissetulek.

Küsimusele, kas sooviksite praegusest sagedamini teatris käia, vastas 55 protsenti küsitletutest jaatavalt. Neist vastajatest, kes kunagi teatris ei käi, sooviks kolmandik seda tulevikus siiski tegema hakata. Neist vastajaist aga, kes satuvad teatrisse harvemini kui kord aastas, sooviks enam kui pooled seal sagedamini käia. Oma teatrikülastuste arvu sooviks suurendada ka kaks kolmandikku kuni kuus korda aastas ning pooled seitse ja rohkem korda aastas teatris käijaid.

Statistikaameti 2013. aasta kultuurimooduli uuringu andmetel olid peamisteks teatris mittekäimise põhjused huvi- või ajapuudus, tervislik seisund ja majanduslikud asjaolud (siia võib liigitada nii teatripiletite hinna kui teatriskäiguga kaasnevad muud kulud – näiteks need, mis seotud sõiduga kodust kaugel asuvasse teatrisse).

Käesoleva küsitluse tulemused kinnitavad neid tulemusi. Need vastajad, kes teatris ei käi ega soovigi, toovad ootuspäraselt peamiseks põhjuseks huvipuuduse; 30 protsendi jaoks on teatrist eemale jäämise põhjuseks ka tervislik seisund.

Ülejäänute puhul on peamiseks põhjuseks ajapuudus, mis tuleneb nii tööst kui ka vajadusest pere ja lähedaste eest hoolitseda. Oluliselt järgmised põhjused on aga majanduslikku laadi – piletid on liiga kallid või teatriskäiguga kaasnevad muud kulud on liiga suured. Veel 2006. aastal oli peamiseks teatris mittekäimise põhjuseks liiga kõrge pileti hind – seda töid põhjusena esile üle poole neist vastajatest, kes oleksid soovinud sagedamini teatris käia.

Põhjuseks tuuakse esile ka seda, et elukohas või selle läheduses pole teatreid. Nende jaoks, kes teatris üldse ei käi, kuid sooviks käia, on oluliseks põhjuseks ka tervislik seisund.

Seda, et teatris pole midagi huvitavat vaadata või et teater oleks mõistmiseks liiga keeruline, arvavad vähesed.

Neilt vastajailt, kelle sagedasemat teatriskäimist piirab kõrge piletihind (neid oli ca kolmandik sagedamini teatris käia soovijaist), küsiti, milline hind oleks neile vastuvõetav. Tervelt kahe kolmandiku arvates peaks pileti hind jääma kümne euro piiresse, üksnes kümnendik neist, kes peab teatripileti hinda liiga kõrgeks, peab vastuvõetavaks ka üle 15 euro küündivat piletihindu.

Uuringust selgub, et teatrit peetakse üheks olulisemaks osaks Eesti kultuurist – niimoodi on juba 2003. aastast alates arvanud üle 80 protsendi elanikkonnast. Samas nähakse teatris ka teataval määral elitaarset kultuurivormi – üle 60 protsendi arvab, et tegemist on kuluka vaba aja veetmise viisiga, mida kõik inimesed ei saa endale lubada.

Võrreldes kümne aasta taguse olukorraga on kasvanud nõustumine seisukohaga, et teatriskäimine on üks parimaid vaba aja veetmise vorme (seda leiab 68 protsenti küsitletutest). Suurenenud on aga ka nende vastajate osakaal, kelle arvates teatrietendustest on tihti raske aru saada, need on liiga keerulised (19%).

Küsitluses esitati loetelu teatri erinevatest rollidest, millest enamikku pidasid küsitletavad kindlasti või mõningal määral oluliseks. Kõige olulisemaks peeti inimeste emotsionaalse maailma rikastamist ja esteetilise naudingu pakkumist, sisuka ajaveetmise ja/või meelelahutuse pakkumist, vaatajate harimist ja kasvatamist, rahvuskultuuri arendamist.

Vähem oluliseks peetakse teatri sekkumist poliitikasse, ühiskonnaelu probleemide peegeldamist ning teatris uute väljendusvormide ja –vahendite otsingud.

Küsiiti ka rahulolu kohta viimase aasta teatrikülastustega. Valdavalt on vaatajad teatrikülastustega väga või küllaltki rahule jäänud (kokku 79 protsenti), keskmiseks määratleb oma rahulolu 15 protsenti ning rahulolematust väljendab vaid 3 protsenti teatris käinutest. Keskmiseks rahuloluks viiepallisel skaalal teeb see 4,18.

Kõige rohkem käiakse teatris mõistagi oma elukohas või selle lähedal (68%), 28 protsenti on teatrit külastanud mujal Eestis, st. väljaspool oma maakonda. 38% teatrikülastajatest on käinud teatris selle päris kodus (st. statsionaaris), viiendik või veidi vähem ka alternatiivsetes mängupaikades või kultuurimajades ja klubides. Seitse protsenti (peamiselt kõige nooremad vastajad) on saanud teatrist osa koolimajades, kuus protsenti on käinud teatris ka väljaspool Eestit

Vastajatele esitati kaksteist tegurit, mis võivad inimesi mõjutada ühte või teist teatrietendust vaatama minema. Kokkuvõtlikult võib öelda, et inimesed lähevad teatrisse vaatama konkreetset lugu koos kaaslasega ning arvestades sõprade ja tuttavate soovitusetega. Oluliseks peetakse ka seda, et teatris oleks tagatud vaatajatele vajalikud mugavused, arvestatakse teatri mainet ja truppi koosseisu, silmas peetakse ka pileti hinda ning lavastuse tutvustusi meedias.

Vähem lähevad korda näidendi autori ja lavastaja isik ning spetsialistide poolt antud hinnangud ja arvustused. Viimaseid tegureid peavad keskmisest olulisemaks vaid sagedasemad teatris käijad.

Teatrietenduste sisule esitatavatest ootustest on selgelt esikohal meelelahutuslikkus ning üldinimlike väärtuste ja tunnete väljendamine ning mõtestamine. Vähemtähisaks (ehkki enam kui poolte vastanute hinnangul ikkagi oluliseks) peetakse ühelt poolt autoritruudust aga teiselt poolt lavastuse uuenduslikkust ja avangardsust.

Kõige enam saadakse infot teatrietenduste kohta mitte-formaalsetest infoallikatest – sõpradelt ja tuttavatelt (68%). Järgnevad erinevad meediakanalid: TV ja raadio (57%), internet (53%) ja trükiajakirjandus (46%). Viiendik teatrikülastajatest saab infot Facebooki vahendusel, 16 protsenti teatrite reklaamlehtede ja flaiierite kaudu. Teatri sõbralist on infoallikate olulisuse pingereas viie protsendiga viimane.

Mõistagi on info saamise viisid põlvkonniti erinevad: kui internetist saab teatrietenduste kohta infot 83 protsenti kuni 24-aastastest ning 75 protsenti 25-34 aastastest, siis üle 65-aastastest saab sealt infot vaid viiendik. Seevastu on vanemaealiste seas 59 protsendi jaoks oluliseks infoallikaks trükiajakirjandus, mida oma vastustes märgib vaid kolmandik kuni 24-aastastest.

Erinevate teatrižanrite või lavastuse liikide meeldivusnäitajad on kooskõlas külastusstatistikaga: kõige enam meeldivad inimestele komöödiad ning klassikalised sõnalavastused, samuti operetid ja muusikalid. Meeldivuspingerea lõppu jäävad ooper ja ballett, eksperimentaalsed lavastused ning osalusteater.

Viimase 12 kuu jooksul ongi käidud kõige enam vaatamas just sõnalavastusi (52%) ja komöödiad (43%). Enam kui neljandik viimase aasta jooksul teatris käinutest on seal vaadanud stand-up lavastust, suvelavastust, klassikalavastust ning muusikali.

Kõigilt küsitletutelt küsiti, kas nad teavad Eesti teatreid, esitades neile äratundmiseks nimekirja 30 teatriga. Kaksteist teatrit olid tuntud enam kui pooltele küsitletutest, viimase 12 kuu jooksul teatris käinutest teadsid enam kui pooled vastajad neljateist teatrit.

Kõige paremini teatakse pika ajalooga kunagisi riiklikke teatreid (mis nüüdseks on valdavalt sihtasutused). Kõige tuntum on mõistagi Rahvusooper Estonia, talle järgnevad Vanemuine ja Eesti Draamateater. Kõiki neid teab enam kui 90 protsenti teatrikülastajast. Selle tulemuse lähedale küündib ka Vene Teater 89 protsendiga.

Järgmine grupp – NUKU, Ugala, Endla, Linnateater ja Rakvere Teater – on tuntud enam kui 70 protsendile teatrikülastajast, Vana Baskini Teatrit, Teatrit NO99 ja Von Krahli Teatrit teavad rohkem kui 60 protsenti.

50 protsendi tuntuse piiri ületavad Emajõe Suveteater ja VAT Teater, üle 40-protsendi küündib Kuressaare Linnateatri ja Piip ja Tuut Teatri tuntus.

Kõiki ülejäänud teatreid teab vähem kui 30 protsenti teatrikülastajast. Kõige vähemtuntumateks (alla 10 protsenti) on Teoteater, Varius, Sõltumatu Tantsu Lava, Polygon, Cabaret Rhizome ja Kell Kümme.

Üle 60 protsendi teatrikülastajatest on käinud vaatamas Estonia, Draamateatri ja Vanemuise lavastusi. Vene Teatri, NUKU, Endla ja Ugala külastatavusprotsent on üle neljakümne.

Kinoteatrit, R.A.A.A.M-i, Theatrumit, Nargen Operat, Teoteatrit, Sõltumatu Tantsu Lava, Variust, Cabaret Rhizome'i, Polygon Teatrit ja Teatrit Kell Kümme on külastanud vähem kui viis protsenti teatris käijatest.

Sarnaselt teatrite tuntuse ja külastatavusega esitati küsimus ka erinevate teatrifestivalide tuntuse ja külastamise kohta.

Kõige tuntumaks Eestis toimuvaks teatrifestivaliks on Kuldne Mask 39 protsendiga. Venekeelne teatripublik teab seda oluliselt enam kui eestlased (vastavalt 62% ja 29%). Tuntuselt teisel kohal on Treff (24%), Talveöö Unenäo, Baltoscandali ja Draama tuntus on enam-vähem võrdne (17-19 protsenti). SAAL Biennaali (varasema nimega Augustitantsu festival) teab viis protsenti. Tervelt 42 protsenti kõigist küsitletutest ja 36 protsenti teatrikülastajatest ei tea ega ole kuulnud ühestki teatrifestivalist.

Ka külastuste poolest on esikohal Kuldne Mask (seal on käinud 56% teatrikülastajatest). Võrdse külastajate osakaaluga on TREFF ja Draama (vastavalt 30% ja 29%), järgnevad Baltoscandal ja Talveöö Unenägu (16 ja 15 protsenti) ning SAAL (5%).

Viimase mahukama plokina olid küsitluses vaatluse all inimeste teatrikülastamise harjumused. Küsiti, kui aegsasti teatrikülastust ette kavandatakse, kuidas riietutakse, millist õhkkonda teatris oodatakse, kui oluliseks peetakse kavalehe olemasolu jms.

Enamiku teatrikülastajate jaoks on teatriskäik sündmus, milleks pannakse selga pidulikum riietus. Kolme neljandiku teatrikülastajate jaoks on oluline saada enne teatrisse minekut lavastuse kohta positiivset eelinfot. Pea sama paljud soovivad, et lavastusega kaasneks ka kavaleht, kust saaks lavastuse sisu ja/või kavatsuste kohta täiendavat infot.

Ehkki üha sagedamini antakse etendusi väljaspool teatrimaju ning tihti ka üsna spartalikes oludes, on enam kui kahe kolmandiku teatrikülastajate jaoks oluline, et neid ümbritseks teatris mugav ja esteetiline keskkond. Üle poole vastanute jaoks kuulub teatrikülastuse juurde kindla koostisosana ka puhvet.

57 protsenti inimestest ei näita teatrisse minekuks ise üles initsiatiivi, vaid käib seal siis, kui keegi kutsub või teatrikülastuse nende jaoks korraldab (nt. kollektiivsed teatrikülastused). Need teatrisõbrad, kes jälgivad pidevalt teatri-uudiseid ning muretsevad uutele etendustele aegsasti pileteid, on kerges vähemuses – nõnda talitab kindlasti või mõningal määral 42 protsenti, kindlasti või pigem mitte aga 57 protsenti.

Kui küsimuse all on teatrite riigipoolse rahastamise otstarbekus, siis selles küsimuses on avalik arvamus kindlalt teatrite riigipoolse rahastamise jätkamise poolt – sellega on kindlasti või pigem nõus 84 protsenti teatrikülastajatest. Sellega, et teatrid peaks hakkama saama vaid vaatajatelt saadava piletituluga, nõustub vaid 18 protsenti.

Küsimus kõige otstarbekamast vormist teatrite töö korraldamiseks võis osutada vastajate jaoks liialt keeruliseks ning enamik neist (45%) leiabki, et teatri organisatsiooniline vorm ei ole oluline, kõiki on ühtviisi vaja. 16 protsenti teatrikülastajatest ei oska aga sellele küsimusele üldse vastata.

Nende hulgast, kes oma valiku teevad, pooldab selge enamuse (35%) harjumuspärast püsitrupiga repertuaariteatrit.

Küsimustiku lõpus paluti vastajatel märkida, millistes valdkondades nad ise kultuuriliste harrastustega tegelevad. Kõige levinumaks tegevusalaks on käsitöö 15 protsendiga. Järgneb fotograafia (12%) ja muusika – laulmine ja pillimäng (10%).Koorilauluga tegeleb seitse protsenti, rahvatantsu ja kujutava kunstiga viis protsenti. Võrdset neli protsenti on neid, kes osalevad isetegevuslikus teatris, teevad filme või videoklippe ning kirjutavad luuletusi või proosat.

Meie uuringu kontekstis on oluline see, et mida sagedasema teatrikülastajaga on tegemist, seda rohkem ta erinevate kultuuriliste harrastustega tegeleb. Seega on isiklik kultuurialane tegevus üsna selgelt korrelatsioonis teatris käimise sagedusega.

UURINGU TAUST

Käesolev aruanne on koostatud Turu-uuringute AS-i poolt 24. maist kuni 7. juunini 2016 läbi viidud elanikkonna küsitluse tulemuste põhjal. Aruanne esitatakse **Eesti Etendusasutuste Liidule ja Eesti Teatriliidule**.

Uuringu eesmärgiks oli välja selgitada:

- a) Eesti elanikkonna suhtumine teatrisse ja teatriskäimisesse: kui olulisel kohal asub teater teiste kultuurivaldkondade seas, kui tähtsaks teatriskäimist peetakse ja millisena nähakse teatri peamisi funktsioone ühiskonnas.
- b) Peamised põhjused, miks inimesed ei käi teatris või mis takistab neid sagedamini teatris käimast.
- c) Teatriskäimise motiivid, vaatajate ootused teatrile, nende poolt eelistatud teatrižanrid, informeeritus teatritest ja nende reaalne külastamine, rahulolu seniste teatrikogemustega.

Aruande esimeses osas on toodud meetodika kirjeldus, teises osas küsitluse tulemused. Aruande viimases peatükis on multidimensionaalset andmeanalüüsi kasutades tehtud katset küsitlustulemuste jätkuanalüüsiks.

Lisas on esitatud tulemuste tabeljaotused oluliste taustatunnuste lõikes.

1 Valim

Küsitlus viidi läbi Turu-uuringute AS igakuise omnibuss-küsitluse raames. Küsitluse läbiviimiseks kasutasid intervjuerijad tahvelarvuteid.

Omnibuss on regulaarselt (kindla ajakava järgi) läbiviidav uuring, mille üldkogumi moodustavad Eesti Vabariigi alalised elanikud alates 15 aasta vanusest (kokku 1 107 791 inimest - ESA, 01.01.2014.a.).

Omnibussi planeeritud valimi suurus on **1000 vastajat**. Valim moodustatakse üldkogumi **proportsionaalse mudeli alusel**. Mudeli aluseks on piirkonnad ning asula suurus (elanike arv), mille alusel valitakse kokku 100 lähteadressi (valimipunkti). Lähteadressi valik iga piirkonna sees toimub **juhulikkuse põhimõttel** rahvastikuregistri aadressiloendite alusel.

Vastajate valikul lähteadressil rakendatakse nn „**noore mehe reeglit**“. See tähendab, et valimisse sattunud aadressil viiakse läbi intervjuu noorima kodusoleva meessoost leibkonna liikmega, kes on vanem kui 15 aastat; kui mehi kodus ei ole, siis noorima naisega. Selline meetod annab neile vastajate kategooriatele, kes tavaliselt harvemini kodus viibivad (nooremad inimesed, meesterahvad), lisatõenäosuse valimisse sattuda, muutes nii empiirilise valimi elanikkonna tegeliku soolis-vanuselise koosseisule vastavamaks.

Täiendavalt rakendatakse vastaja valikul **vanuselisi kvote** (igas valimipunktis küsitletakse mitte üle kahe inimese vanuses 50-59 ning mitte üle kahe üle 60-aastase inimese).

Lähtumine üldkogumi proportsionaalsest mudelist tagab valimi esinduslikkuse ehk võimaluse uuringu alusel tehtud järeldusi üldistada kogu Eesti vastavaealisele elanikkonnale. 1000 inimese küsitlemisel ei ületa maksimaalne viga $\pm 3,10\%$, väiksemate protsent-väärtuste puhul on viga väiksem (vt. tabel 1).

Kokku küsitleti 1002 respondenti, valimisealisi kodanikke oli küsitletute seas 807.

Tabelis 1 on toodud valimivea piirid erinevate valimi suuruste ja vastuste protsentjaotuste jaoks 95% usaldusnivool. Protsentide usalduspiirid on nähtavad ka aruande lisana esitatud Excel-tabelitest. Kui liikuda hiirega tabeli lahtrile, siis tuleb seal nähtavale statistilise vea suurus ning konkreetse protsentväärtuse usaldusvahemik.

Tabel 1 Valimivea piirid

	Vastuse proportsioon											
	50%	45%	40%	35%	30%	25%	20%	15%	10%	5%	3%	2%
10	30.99%	30.83%	30.36%	29.56%	28.40%	26.84%	24.79%	22.13%	18.59%	13.51%	10.57%	8.68%
20	21.91%	21.80%	21.47%	20.90%	20.08%	18.98%	17.53%	15.65%	13.15%	9.55%	7.48%	6.14%
30	17.89%	17.80%	17.53%	17.07%	16.40%	15.49%	14.31%	12.78%	10.74%	7.80%	6.10%	5.01%
40	15.49%	15.42%	15.18%	14.78%	14.20%	13.42%	12.40%	11.07%	9.30%	6.75%	5.29%	4.34%
50	13.86%	13.79%	13.58%	13.22%	12.70%	12.00%	11.09%	9.90%	8.32%	6.04%	4.73%	3.88%
60	12.65%	12.59%	12.40%	12.07%	11.60%	10.96%	10.12%	9.03%	7.59%	5.51%	4.32%	3.54%
70	11.71%	11.65%	11.48%	11.17%	10.73%	10.14%	9.37%	8.36%	7.03%	5.11%	4.00%	3.28%
80	10.96%	10.90%	10.73%	10.45%	10.04%	9.49%	8.77%	7.82%	6.57%	4.78%	3.74%	3.07%
90	10.33%	10.28%	10.12%	9.85%	9.47%	8.95%	8.26%	7.38%	6.20%	4.50%	3.52%	2.89%
100	9.80%	9.75%	9.60%	9.35%	8.98%	8.49%	7.84%	7.00%	5.88%	4.27%	3.34%	2.74%
110	9.34%	9.30%	9.15%	8.91%	8.56%	8.09%	7.47%	6.67%	5.61%	4.07%	3.19%	2.62%
120	8.95%	8.90%	8.76%	8.53%	8.20%	7.75%	7.16%	6.39%	5.37%	3.90%	3.05%	2.50%
130	8.59%	8.55%	8.42%	8.20%	7.88%	7.44%	6.88%	6.14%	5.16%	3.75%	2.93%	2.41%
150	8.00%	7.96%	7.84%	7.63%	7.33%	6.93%	6.40%	5.71%	4.80%	3.49%	2.73%	2.24%
200	6.93%	6.89%	6.79%	6.61%	6.35%	6.00%	5.54%	4.95%	4.16%	3.02%	2.36%	1.94%
300	5.66%	5.63%	5.54%	5.40%	5.18%	4.90%	4.53%	4.04%	3.39%	2.47%	1.93%	1.58%
500	4.38%	4.36%	4.29%	4.18%	4.02%	3.79%	3.51%	3.13%	2.63%	1.91%	1.49%	1.23%
750	3.58%	3.56%	3.50%	3.41%	3.28%	3.10%	2.86%	2.55%	2.15%	1.56%	1.22%	1.00%
1 000	3.10%	3.08%	3.03%	2.95%	2.84%	2.68%	2.48%	2.21%	1.86%	1.35%	1.06%	0.87%
1 500	2.53%	2.52%	2.48%	2.41%	2.32%	2.19%	2.02%	1.81%	1.52%	1.10%	0.86%	0.71%

Uuringutulemuste tötluseks kasutati andmetötluspaketti IBM SPSS Statistics for Windows 22.0.

Küsitluse tulemusel saadud andmekogumi väiksemad erinevused elanikkonna sotsiaal-demograafilistest taustatunnustest kaaluti elanikkonna tegeliku mudeliga vastavusse.

Nagu näha tabelis 2 esitatud kaalumata ja kaalutud taustandmete võrdlusest, tuli suuremaks kaaluda mitte-eestlaste, meeste ja 18-34 aastaste vastajate osakaalu ning väiksemaks eestlaste, naiste ja 50-64 aastaste vanusegrupi osakaalu.

Ülejäänud erinevused kaalumata ja kaalutud valimis jäävad protsendi piiresse.

Tabel 2 Vastanute sotsiaaldemograafiline profiil /N=1002/

TAUSTANDMED	KAALUMATA	KAALUTUD
SUGU		
Mees	43,2%	45,9%
Naine	56,8%	54,1%
VANUS		
15 – 24	11,2%	12,5%
25 – 34	15,5%	17,3%
35 – 49	24,2%	24,1%
50 – 64	27,9%	23,7%
65 – 74	11,2%	11,5%
75 +	10,1%	10,9%
HARIDUS		
Alg- või põhiharidus	13,9%	14,7%
Kesk- v. kesk-eriharidus	60,4%	60,2%
Kõrgharidus	25,7%	25,1%
RAHVUS		
Eestlane	72,4%	68,3%
Muu	27,6%	31,7%
KODAKONDSUS		
Eesti	83,5%	83,3%
Venemaa v muu	7,7%	7,8%
Määratlemata	8,8%	8,9%
REGIOON		
Tallinn	31,9%	31,7%
Põhja-Eesti	14,9%	16,2%
Ida-Virumaa	12,2%	11,5%
Lääne-Eesti	11,0%	11,3%
Kesk-Eesti	8,1%	7,3%
Lõuna-Eesti	22,0%	22,0%
LINN/ MAA		
Linn	68,9%	68,8%
Maa	31,1%	31,2%

2 Teostajad

Uuringu erinevates etappides olid vastutavad:

Aruanne, projekti juhtimine:

Valim/Küsitlustöö koordineerimine:

Andmetöötlus ja tabelid:

Tellijaja-poolne kontaktisik:

Juhan Kivirähk

Kristel Merusk,

Kaja Södor

Roman Vjazemski

Marina Karpištšenko

Monika Levini

Kontaktandmed:

- Üldtelefon: 585 29 700
- E-post: post@turu-uuringute.ee
- Kodulehekülg: www.turu-uuringute.ee
- Aadress: Pärnu mnt. 102 (A-korpus), 11 312 Tallinn

Uuringujuhi kontaktandmed:

- Telefon: 55 15 200
- E-post: juhan@turu-uuringute.ee

TULEMUSED

1 Kultuurist osasaamise viisid ja teatrietenduste külastamine

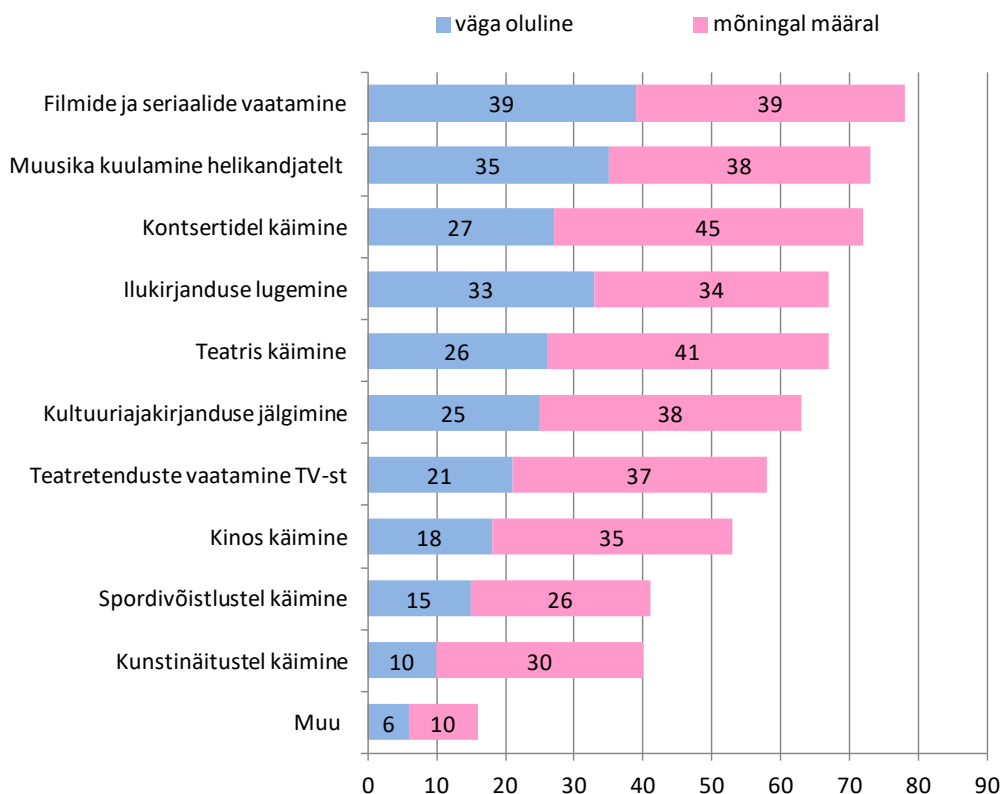
Küsitlus algas elanikkonna kultuurist osasaamise viiside väljaselgitamisega. Selleks paluti vastata küsimusele:

Kui olulised on Teie jaoks alljärgnevad kultuurist osasaamise viisid?

Järgnes loetelu kümnest tegevusest, mille olulisust pidi vastaja hindama vastustega *väga oluline, mõningal määral oluline, pigem väheoluline, üldse mitte oluline või ei oska öelda*.

Kõige olulisemateks on kodused kultuuritarbimise võimalused – filmide ja seriaalide vaatamine TVst või internetist, samuti muusika kuulamine helikandjatelt. Neile järgneb kontsertidel käimine ning seejärel ligikaudu võrdse olulisusega ilukirjanduse lugemine ja teatris käimine. Teatriskäimisest vähem oluliseks peetakse teatrietenduste või telelavastuste vaatamist TV-st või internetist, samuti kino ja spordivõistluste külastamist ja kultuuriajakirjanduse jälgimist (vt. [Joonis 1](#))

Joonis 1 - Kultuurist osasaamise viiside olulisus (% , kõik vastajad, N=1002)

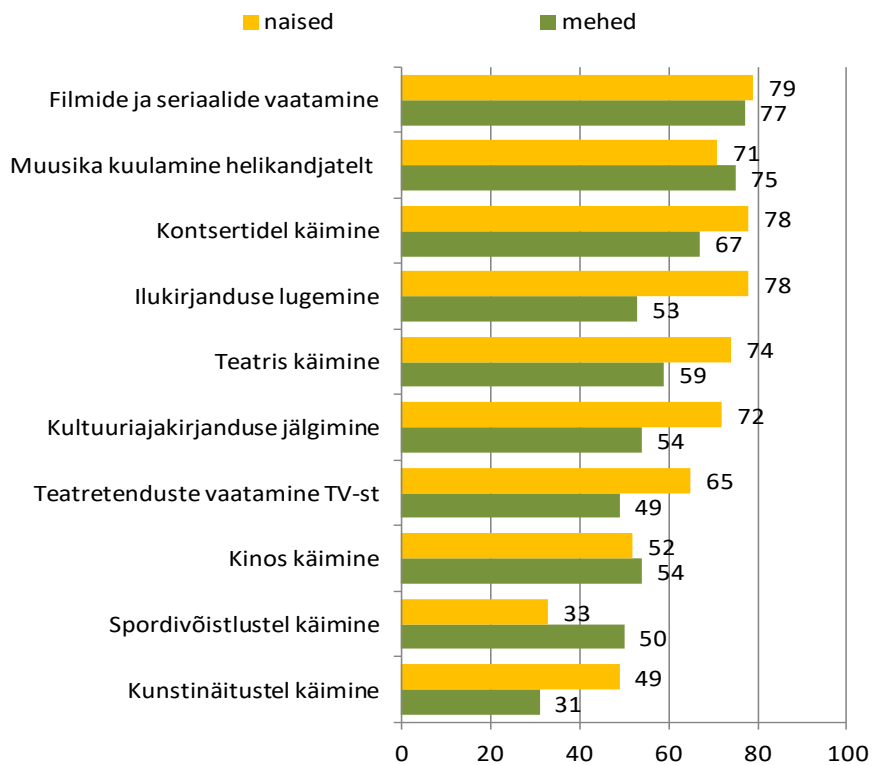

Muude oluliste kultuuriürituste seas nimetati erinevaid avalikke massiüritusi nagu linna-, valla-, või külapäevi, kodukandipäevi, Vanalinna- ja Hansapäevi, laulupidu, jaanituld, tsirkuse-etendusi, laatu, perepäevi, asutuste suvepäevi, suguvõsa kokkutulekuid, arvamusefestivali, kirjandusfestivali ja kohtumisi kirjanikega.

Naiste suurem kultuurihuvi on ammutuntud tõsiasi (vt. [Joonis 2](#)). Meeste puhul on statistiliselt keskmisest olulisem vaid spordivõistluste küllastamine. Filmide ja seriaalide vaatamise puhul on koondandmetes (väga ja mõningal määral oluline kokku) erinevus küll väike, kuid väga oluline on see tegevus 45% naiste ja 33% meeste jaoks.

Joonis 2 - Kultuurist osasaamise viiside olulisus vastaja soo lõikes

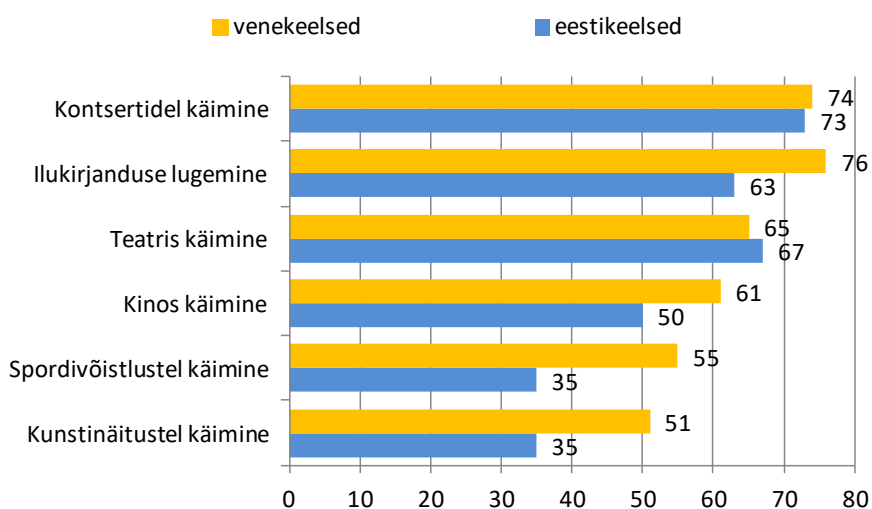
(väga või mõningal määral oluline %, N=1002)

Kui teatris ja kontsertidel käimise hindamisel eesti- ja venekeelsete vastajate vahel olulised erinevused puuduvad, siis ilukirjanduse lugemist ning kinos, kunstinäitustel ja spordivõistlustel käimist hindavad venekeelsed vastajad eestlastest olulisemaks (vt. [Joonis 3](#)).

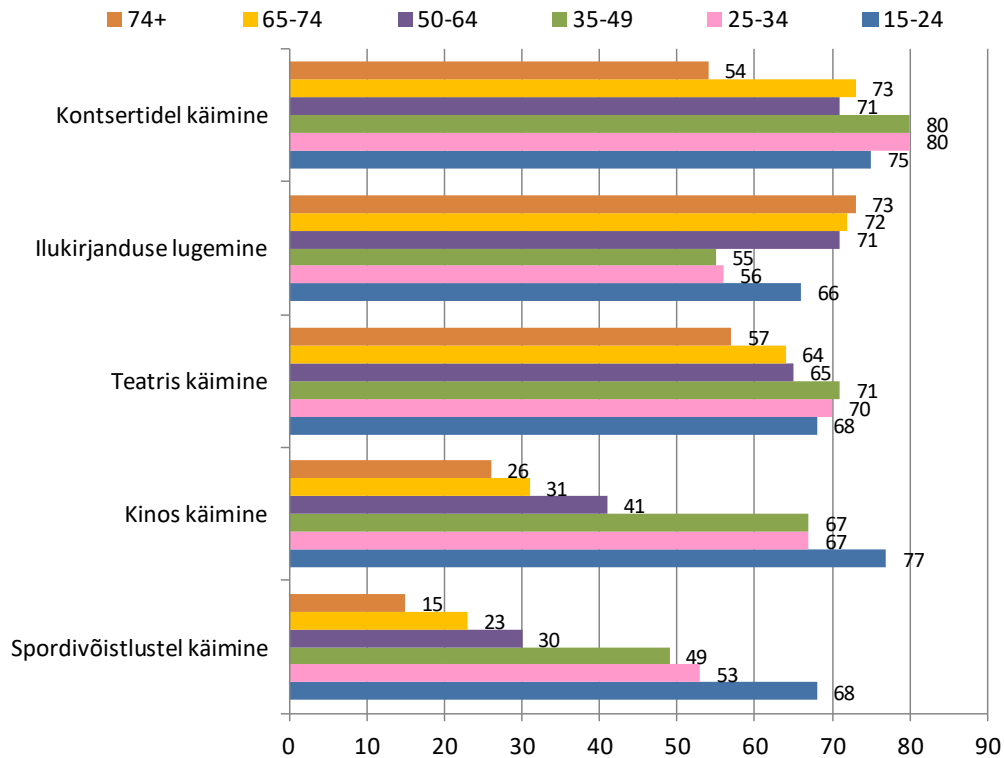
Joonis 3 - Kultuurist osasaamise viiside olulisus vastaja suhtluskeele lõikes

(väga või mõningal määral oluline %, N=1002)

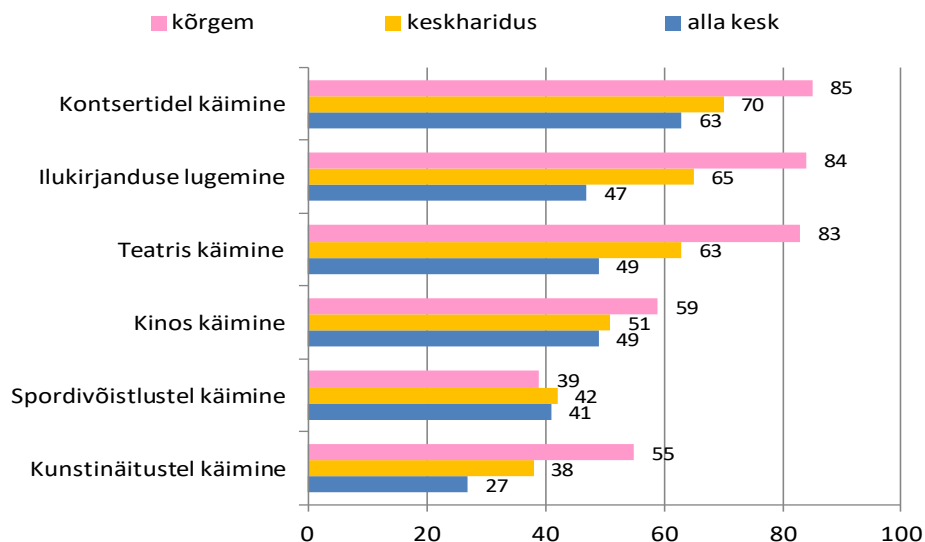
Vastaja vanuse lõikes on kõige suuremad erinevused ilukirjanduse lugemise ning kinos ja spordivõistlustel käimise olulisuses (vt. [Joonis 4](#)). Alates 50 eluaastast peetakse kinos ja spordivõistlustel ning teatris ja kontserdil käimist järjest vähem oluliseks. Seevastu on sellest vanusest alates olulisem roll ilukirjanduse lugemisel.

Joonis 4 - Kultuurist osasaamise viiside olulisus vanusegruppide lõikes
(väga või mõningal määral oluline %, N=1002)

Mõstagi väärtustavad haritumad vastajad kõiki kultuuritarbimise erinevaid vorme keskmisest enam: kõrgharidusega inimesed peavad keskmisest olulisemaks nii ilukirjanduse lugemist kui ka teatris, kinos, kontsertidel ja näitustel käimist, samuti kultuuriajakirjanduse jälgimist. Vähemharitutelega sarnasel tasemel peetakse oluliseks muusika kuulamist helikandjatelt, filmide vaatamist TV-st või internetist ning spordivõistlustel käimist (vt. [Joonis 5](#)).

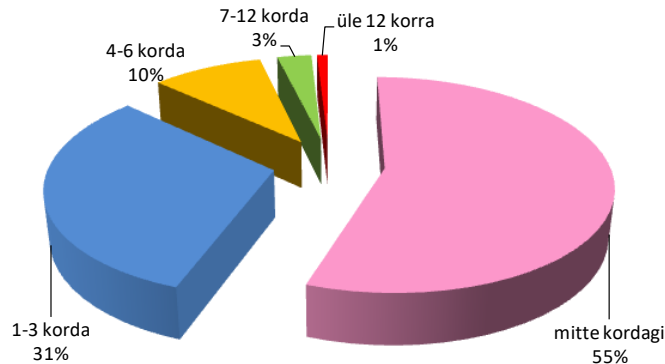
Joonis 5 - Kultuurist osasaamise viiside olulisus haridusgruppide lõikes
(väga või mõningal määral oluline %, N=1002)

Pärast erinevate kultuuriliste tegevuste olulisuse väljaselgitamist esitati küsimus **teatrikülastuste sageduse kohta**.

Statistikaameti andmetel on 2015. aastal teatrietendusi vähemalt ühel korral külastanud 44,5 protsenti elanikkonnast. Seejuures 31,3 protsenti on käinud teatris 1-3 korral, 9,4 protsenti 4-6 korral, 2,9 protsenti 7-12 korda ja 0,9 protsenti üle 12 korra ehk sagedamini kui kord kuus.

Joonis 6 – Teatri, ooperi-, balleti- või tantsuetenduse külastamine viimase 12 kuu jooksul /Statistikaameti andmed 2015. aasta kohta, 15-aastased ja vanemad/

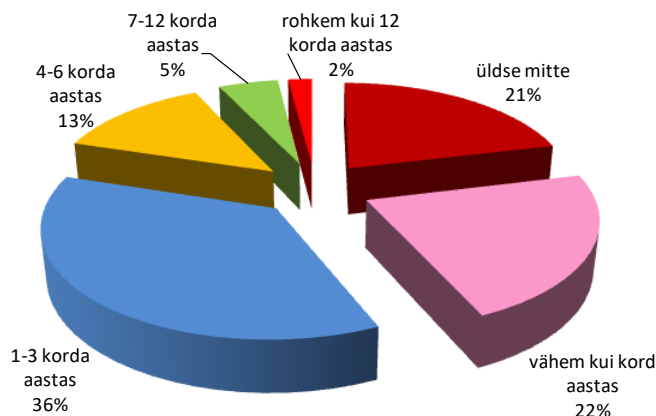

2006. aastal Saar Polli poolt läbi viidud kultuuritarbimise uuringutes oli viimase aasta jooksul teatris käinud vastajate osakaal 53 protsenti, seejuures 37 protsenti neist olid käinud teatris 1-2 korda, 15 protsenti 3-10 korda ja üks protsenti rohkem kui 10 korda.

Meie küsitluse tulemuste põhjal on neid, kes on külastanud teatrietendusi vähemalt korra viimase aasta jooksul, kokku 57 protsenti. Vähem kui kord aastas käib teatris 22 protsenti ja üldse ei käi 21 protsenti küsitletutest.

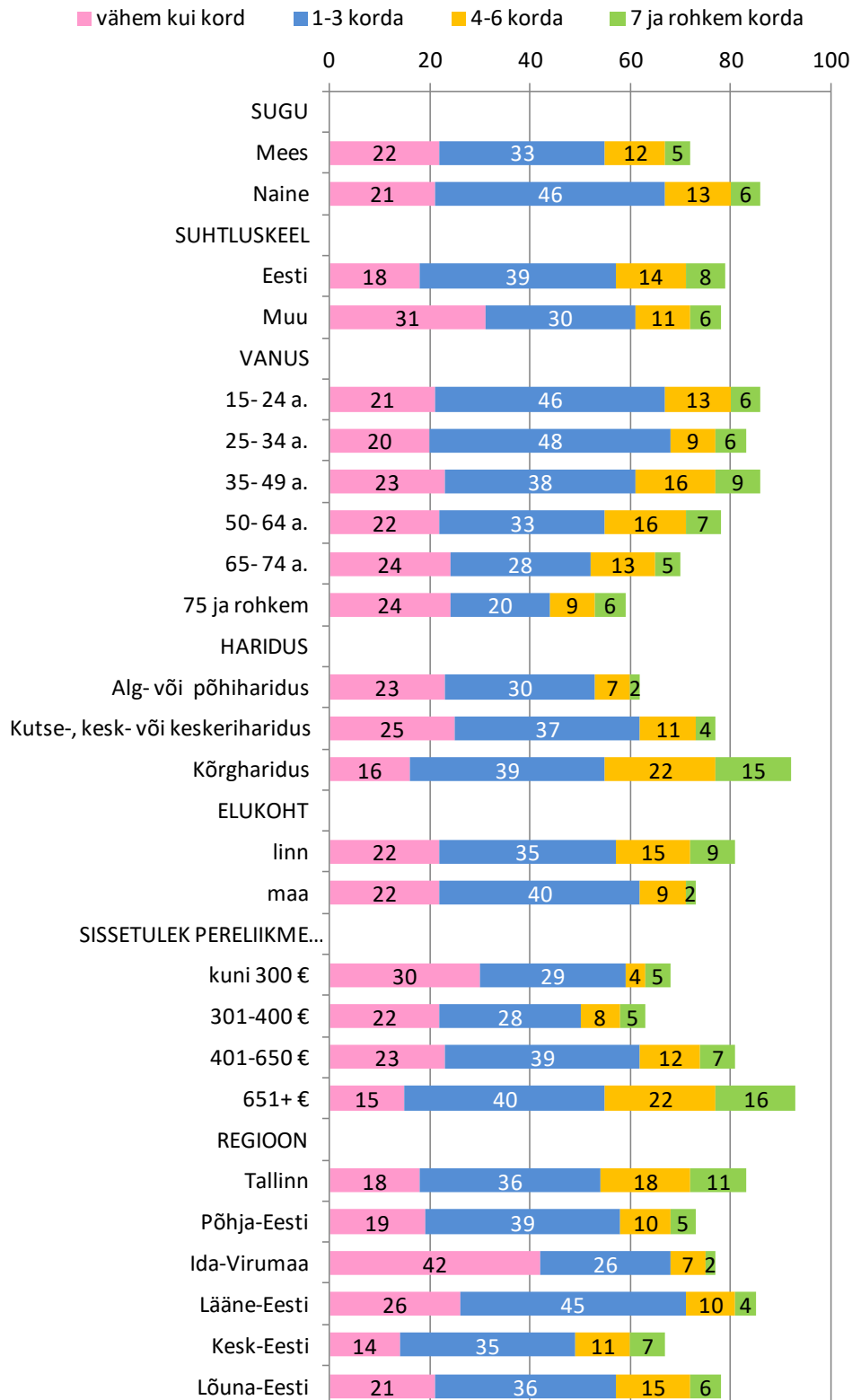
Küsitlustulemuste erinevus Statistikaameti andmetest on üsna ootuspärane, sest sotsioloogiliste küsitluste vastajaks satub paratamatult keskmisest veidi aktiivsem elanikkond.

Joonis 7 – Kui sageli Te külastate teatri (sõna-, muusika- või tantsuteatri) etendusi? (% , N=1002)

Sagedasemad teatrikülastajad on naised, nooremad ja keskealised ning kõrgharidusega vastajad. Eestlased käivad rohkem teatris kui vene suhtluskeelega vastajad, rohkem on teatrikülastajaid Tallinnas ja Lõuna-Eestis, vähem Ida-Virumaal ja Kesk-Eestis. Teatrikülastusi on rohkem linnainimeste seas ning teatriskäimise võimalusi mõjutab ka pere keskmine sissetulek (vt. [Joonis 8](#))

Joonis 8 – Kui sageli Te külastate aastas teatrietendusi? (kõik vastajad sotsiaal-demograafiliste gruppide lõikes %, N=1002)

Selliseid vastajad, kes üldse teatris ei käi, on rohkem 74-aastaste ja vanemate (42%) ning 65-74 aastaste seas (31%). Teatris ei käi 37% alla keskeriharidusega vastanutest, 27% meestest, 28% mainimestest. Neist, kelle pere liikme keskmine sissetulek jääb vahemikku 301-400 eurot, ei käi teatris 37% ning kellel see jääb alla 300 euro – 32 protsenti.

Küsimusele, **kas sooviksite praegusest sagedamini teatris käia**, vastas 55 protsenti küsitletutest jaatavalt ja 34 protsenti eitavalt (11 protsenti ei osanud öelda).

Sõltuvalt teatriskäimise sagedusest jagunesid need vastused alljärgnevalt (vt. Tabel 1):

Tabel 1 – Kas Te sooviksite käia teatris sagedamini, kui seda praegu teete?
/KÕIK VASTAJAD N=1002/

	KÕIK	Praegune külastussagedus				
		Üldse mitte	Vähem kui kord aastas	1-3 korda aastas	4-6 korda aastas	7 ja rohkem korda
JAH	55%	32%	53%	67%	68%	48%
EI	34%	56%	31%	24%	27%	46%
Ei oska öelda	11%	12%	17%	9%	5%	6%

Kõige enam sooviksid oma teatrikülastuste arvu suurendada need vastajad, kes käivad teatris kuni kuus korda aastas. Ka neist, kes satuvad teatrisse harvemini kui kord aastas, sooviks enam kui pooled teha seda sagedamini.

Seitse ja rohkem korda aastas teatrit külastavad inimesed jagunevad kahte võrdsesse ossa: 48 protsenti neist sooviks käia teatris sagedamini ja 46 protsenti arvates on nende praegune külastussagedus piisav.

Neist vastajatest aga, kes kunagi teatris ei käi, ei sooviks enam kui pooled seda ka tulevikus teha. Siiski on selles grupis kolmandik ka selliseid vastajaid, kellel teatrist eemale jäämiseks on ilmselt muud põhjused kui soovimatus.

Põhjusi, mis takistavad praegusest sagedamini või üldse teatris käimist, vaatleme 2. peatükis.

Tabelist 2 selgub, et sagedasema teatriskäimisega kaasneb enamiku kultuurielust osasaamise viiside oluliseks pidamine. Üksnes teleri või interneti kaudu filmide vaatamine on keskmisest olulisem neile, kes teatris üldse ei käi.

Tabel 2 – Kultuurilise aktiivsuse liikide olulisus sõltuvalt teatrikülastuste sagedusest
/KÕIK VASTAJAD N=1002; kes peavad vastavat tegevust „väga oluliseks“/

	KÕIK	Praegune teatrikülastuste sagedus				
		Üldse mitte	Vähem kui kord aastas	1-3 korda aastas	4-6 korda aastas	7 ja rohkem korda
Ilukirjanduse lugemine	33	26	30	28	49	55
Kunstinäitustel käimine	10	5	6	8	22	35
Kinos käimine	18	9	13	20	28	31
Teatris käimine	26	6	11	26	56	75
Kontsertidel käimine	27	14	17	30	46	57
Sportivõistlustel käimine	15	7	13	18	20	21
Muusika kuulamine helikandjatelt	35	29	29	41	35	45
Filmide vaatamine TVst, videost, internetist	39	49	37	38	35	33
Teatrietenduste ja telavastuste vaatamine TVst, videost, internetist	21	24	18	22	19	27
Kultuuriajakirjanduse jälgimine	25	15	22	31	31	30

2 Põhjused, miks ei käida üldse või praegusest sagedamini teatris

Statistikaameti 2013. aasta kultuurimooduli uuringu andmetel hindasid teatrietendusi mittekülastanud isikud takistavaid põhjusi järgmiselt:

Tabel 3 – Takistav põhjus teatrietenduse külastamiseks (Statistikaamet 2013)

• Ei ole vaba aega	36,7%
• Tervislik seisund või puue ei võimalda	15,4%
• Ei huvita	15%
• Pakutav ei ole huvitav	13,6%
• Piletid on liiga kallid	13,6%
• Elukoha läheduses ei ole kultuuriasutust	12,3%
• On vaja hoolitseda pereliikmete eest	7,1%
• Puuduvad sõiduvõimalused	4,1%
• Ei ole kaaslast, kellega teatrisse minna	3,6%
• On vähe infot toimuva kohta	1,5%
• Pileteid on raske saada, piletimüük halvasti korraldatud	1,2%
• Õhtuti ei ole turvaline välja käia	1%
• Muu põhjus	1,9%

2006. aastal Saar Polli poolt läbi viidud kultuuritarbimise uuringus oli peamiseks põhjuseks, miks (sagedamini) teatris ei käidud, liiga kõrge pileti hind – seda märkis 54% sagedamini teatris käia soovijaist. Alles teisena märgiti ajapuudust (38%) ning teatrite puudumist elukoha lähedal (33%).

Meie seekordses küsitluses jaotusid teatris mittekäimise põhjused üsna sarnaselt Statistikaameti poolt saadud tulemustega. Tabelis 4 on vastused nende lõikes, kes üldse teatris ei käi ning nende lõikes, kes käivad teatris kuni kolm korda aastas, kuid sooviksid seda teha sagedamini.

Tabel 4 – Miks Te ei käi (sagedamini) teatris?

	Ei käi teatris ja ei soovigi	Ei käi teatris, kuid sooviks käia	Käivad kuni 3 korda aastas, kuid sooviks sagedamini
Puudub huvi teatri vastu	54%	1%	1%
Ei ole piisavalt vaba aega	14%	47%	57%
Pere-elu ei võimalda	6%	19%	20%
Piletid liiga kallid	18%	34%	40%
Teatriskäiguga seonduvad muud kulud liiga suured	11%	32%	23%
Minu elukohas (läheduses) pole teatreid	8%	34%	24%
Pole häid ja huvitavaid etendusi	5%	3%	6%
Teater minu jaoks liiga keeruline, raskesti mõistetav	3%	5%	1%
Pole kellegagi minna	7%	18%	9%
Tervislikel põhjustel	30%	27%	6%
Pileteid raske saada	3%	19%	10%
Muu põhjus	7%	3%	5%

Need vastajad, kes teatris ei käi ega soovigi, toovad ootuspäraselt peamiseks põhjuseks huvipuuduse. 30 protsendi jaoks on teatrist eemale jäämise põhjuseks ka tervislik seisund.

Need vastajad, kes käivad teatris kuni 3 korda aastas, kuid sooviksid seda teha sagedamini või kes üldse ei käi, kuid sooviksid seda teha, toovad välja üsna sarnaseid põhjusi.

Peamiseks vähese teatriskäimise või üldse mitte käimise põhjuseks on ajapuudus, mis tõusis esile ka Statistikaameti uuringust.

Oluliselt järgmised põhjused on aga majanduslikku laadi – piletid on liiga kallid või teatriskäiguga kaasnevad muud kulud on liiga suured. Põhjuseksena tuuakse esile ka seda, et elukohas või selle läheduses pole teatreid. Nende jaoks, kes teatris üldse ei käi, on olulisemad põhjused ka tervislik seisund.

Seda, et teatris pole midagi huvitavat vaadata või et teater oleks mõistmiseks liiga keeruline, arvavad vähesed.

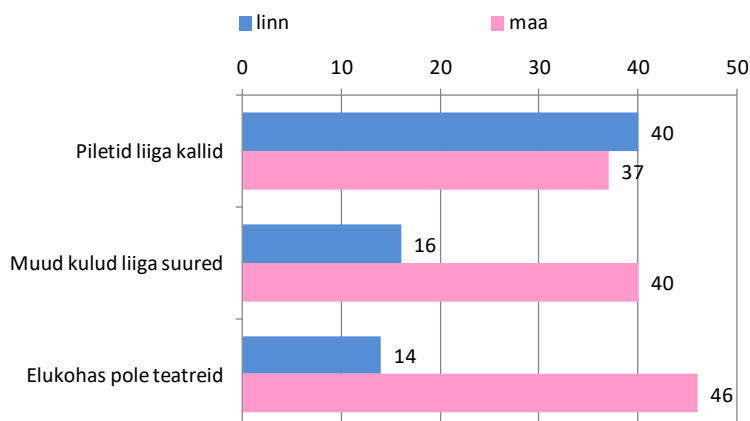
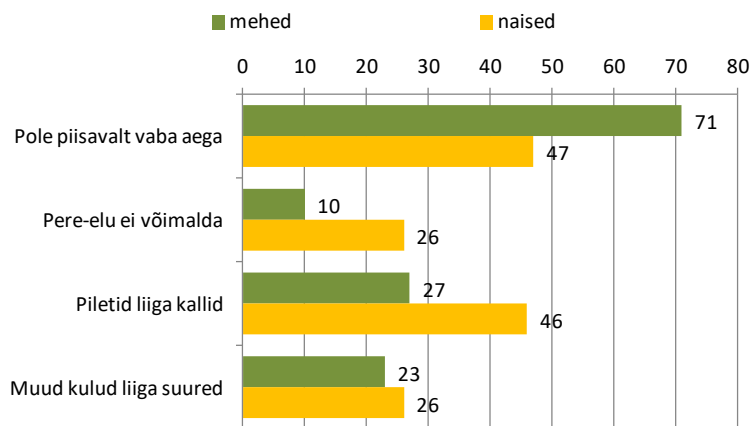
Vaadates põhjusi vastaja soo või vanuse lõikes näeme, et mehed toovad sagedamini põhjuseks ajapuudust, naised aga kõrget piletihinda ning perega seonduvaid kohustusi (vt. [Joonis 9](#)).

Maal elavate inimeste jaoks on probleemiks teatrite puudumine lähikonnas ning (sellest tulenevad) teatriskäiguga kaasnevad kulutused (vt. [Joonis 9](#)).

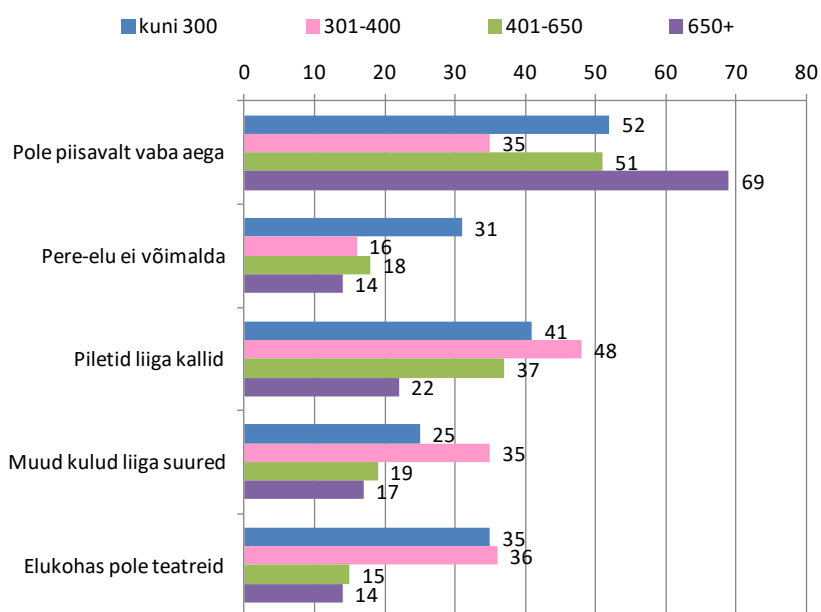
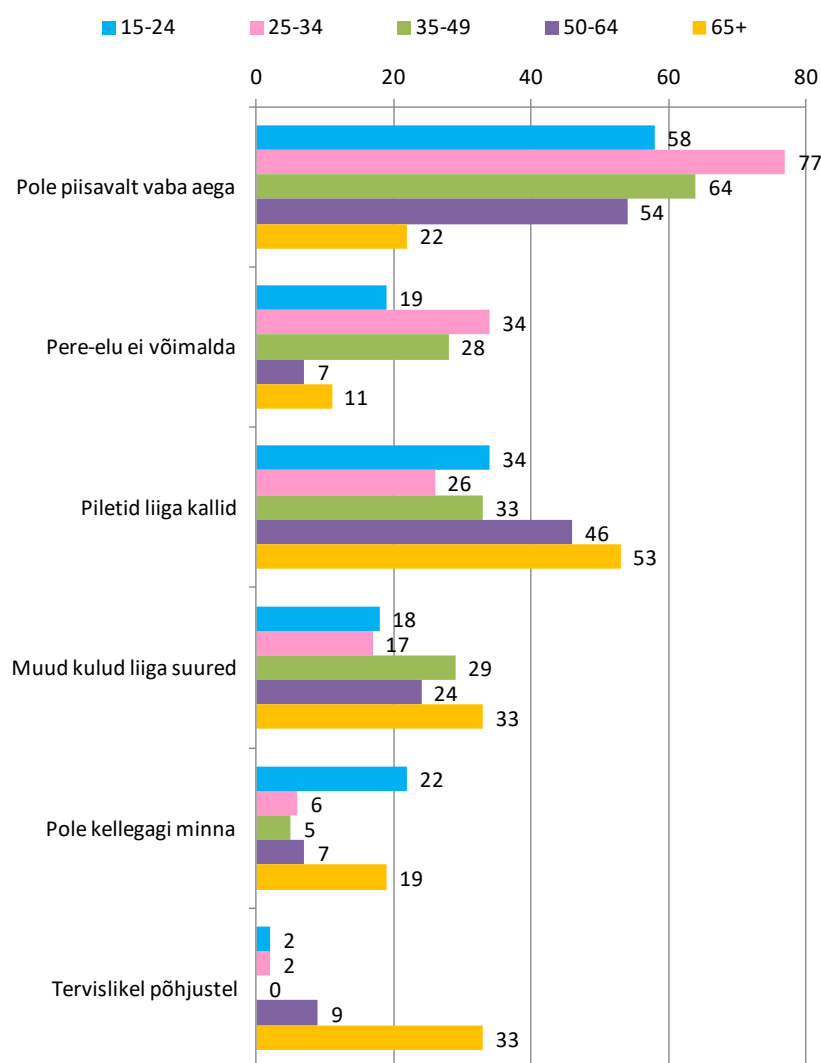
Vanuse kasvades muutuvad olulisemateks takistavateks teguriteks pileti hind ja teatrikülastusega kaasnevad kulutused, üle 65 aastaste seas ka tervislikud põhjused. Perega seotud kohustused on teatriskäimist piiravaks põhjuseks sagedamini vanuses 25 kuni 49 (vt. [Joonis 10](#)).

Majanduslikud põhjused on keskmisest olulisemad just väiksema sissetulekuga vastajate gruppides (alla 400 euro kuus pere liikme kohta) (vt. [Joonis 10](#)).

Joonis 9 - Miks Te ei käi (sagedamini) teatris soo ja elukoha lõikes? (need, kes ei käi teatris või käivad teatris kuni 3 korda aastas ning sooviksid rohkem käia, %, N=430)

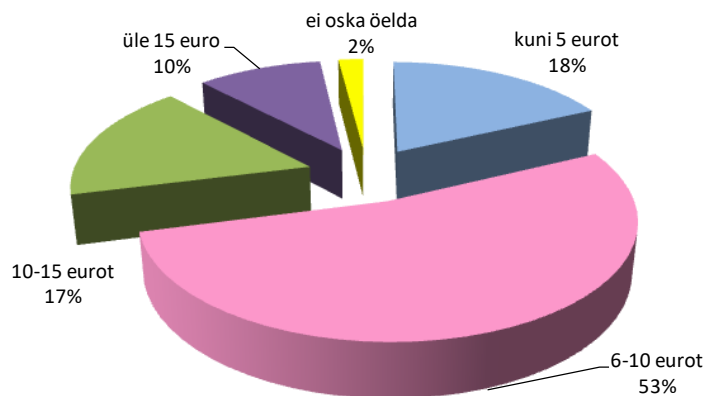

Joonis 10 - Miks Te ei käi (sagedamini) teatris: vanuse ja sissetuleku lõikes? (need, kes ei käi teatris või käivad teatris kuni 3 korda aastas ning sooviksid rohkem käia, %, N=430)

Neilt vastajailt, kelle sagedasema teatris käimise piirajaks on piletite hind, küsiti, kui suur pileti hind oleks neile vastuvõetav. Tervelt kahe kolmandiku arvates peaks pileti hind jääma kümne euro piiresse, üksnes kümnendik neist, kes peab teatripileti hinda liiga kõrgeks, peab vastuvõetavaks ka üle 15 euro küündivat piletihinda.

Joonis 11 – Kui suur oleks vastuvõetav teatripileti hind? – (need, kes käiksid sagedamini teatris, kuid peavad piletihinda liiga kalliks, %, N=229)

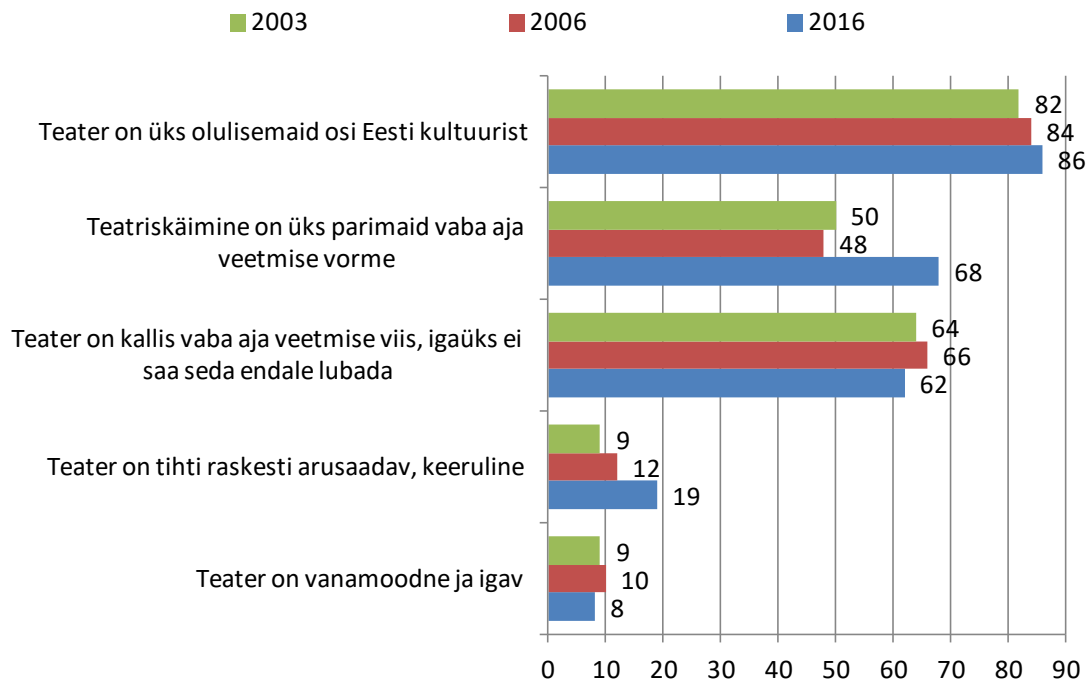

3 Nõustumine/mittenõustumine väidetega teatri kohta

Lülitasime küsimustikku firma Saar Poll poolt Kultuuriministeeriumi tellimusel 2003. ja 2006. aastal tehtud kultuuritarbimise uuringus sisaldunud väited teatri rolli ja olulisuse kohta. Tulemuste võrdlus on esitatud joonisel 12.

Joonis 12 – Nõustumine väidetega teatri kohta 2003, 2006 ja 2016

(täiesti nõus + pigem nõus %, kõik vastajad. N=1002)

Selgub, et teatri suurt olulisust Eesti kultuuris on läbi aastate mõistetud üsnagi ühesugusel tasemel – niimoodi arvab üle nelja viiendiku elanikkonnast. Sarnaseks on jäänud ka hinnang teatri teatavale elitaarsusele – üle 60 protsendi arvab, et tegemist on kuluka vaba aja veetmise viisiga, mida kõik inimesed ei saa endale lubada.

Kasvanud on nõustumine arvamusega, et teatriskäimine on üks parimaid vaba aja veetmise vorme, kuid samas on suurenenud ka nende vastajate osakaal, kelle arvates teatrietendustest on tihti raske aru saada, need on liiga keerulised. Küllap mängib siin oma osa viimase kümne aasta jooksul toimunud otsingud avangardsemate teatrivormide alal.

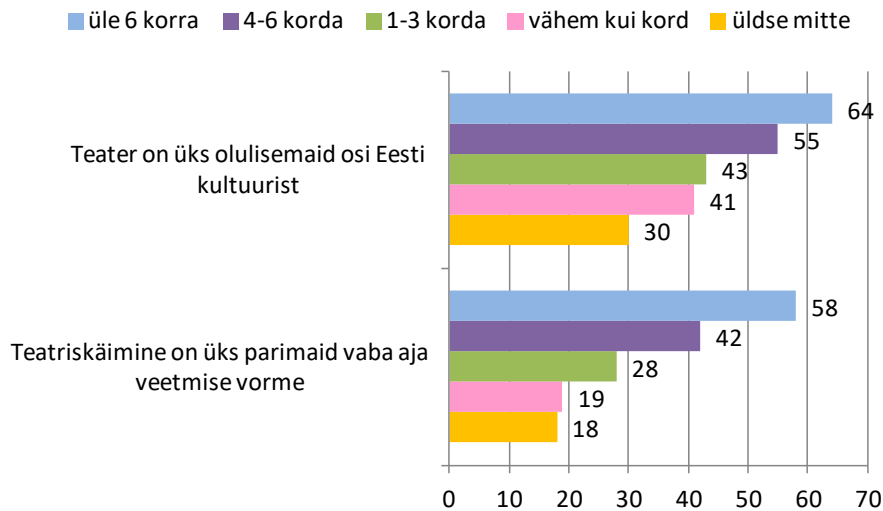
Statistikaameti andmetel pidas 2004 aastal teatris käimist üsna või väga tähtsaks kultuurist osasaamise viisiks 41% küsitletutest; viimase 12 kuu jooksul oli teatris käinud 44,2%. 2015. aasta andmed annavad viimase 12 kuu jooksul teatris käinute osakaaluks 44,5%, mis näitab, et teatrikülastajate osakaal oluliselt muutunud ei ole. Küll aga pidas meie küsitluses teatriskäimist väga või küllaltki oluliseks 67 protsenti vastanutest, mis kinnitab positiivseid nihkeid teatrikülastuste pidamisel üheks parimaks vaba aja veetmise viisiks.

Joonistel 13 ja 14 on toodud vastuste skaala äärmised vastused („täiesti nõus“ ja „ei ole üldse nõus“) neile väidetele sõltuvalt vastaja teatriskäimise sagedusest.

Joonisel 13 on nende vastajate osakaal, kes on nõus positiivsete väidetega teatri olulisuse kohta, joonisel 14 aga nende vastajate osakaal, kes ei ole üldse nõus skeptiliste väidetega teatri vanamoodsuse ja arusaadavuse kohta.

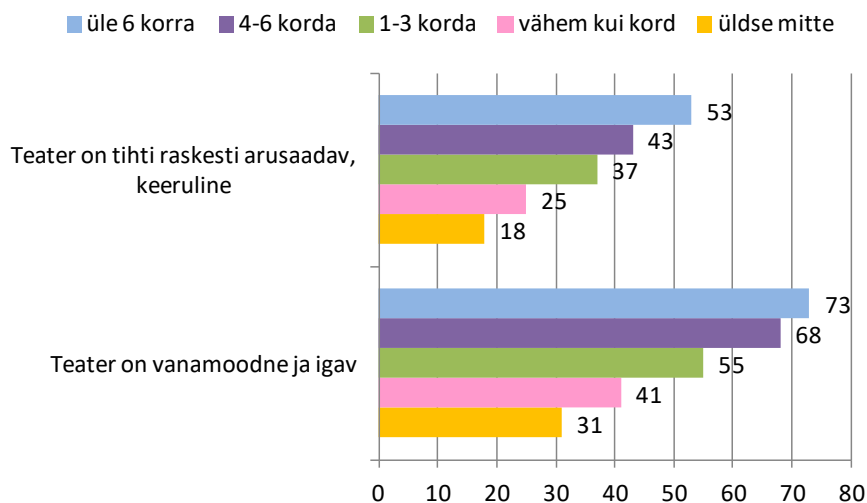
Joonis 13 – Nõustumine väidetega teatri kohta sõltuvalt teatriskäimise sagedusest aastas (kõik vastajad N=1002)

täiesti nõus %

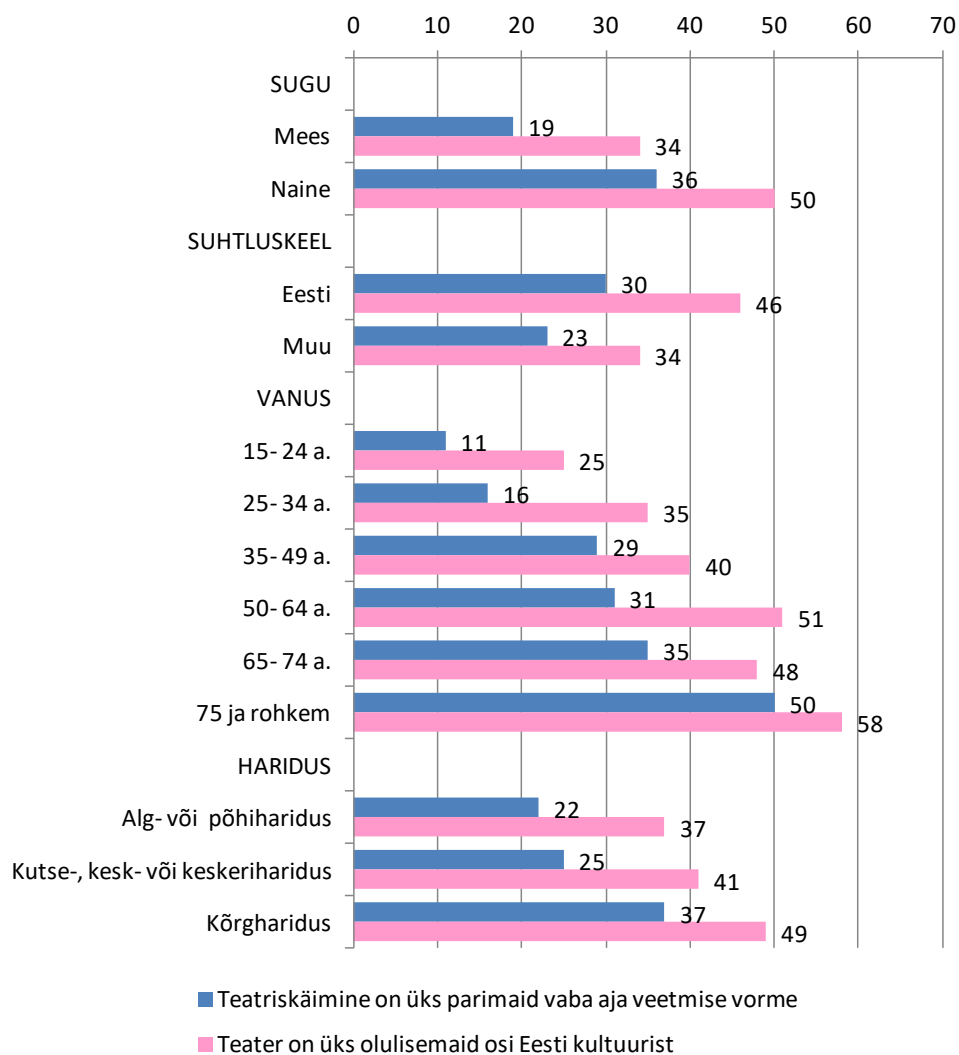

Joonis 14 – Nõustumine väidetega teatri kohta sõltuvalt teatriskäimise sagedusest aastas (kõik vastajad N=1002)

ei ole üldse nõus %

Tulenevalt tugevast seosest teatrikülastuste sagedusega, on nende väidetega nõustumine või mitte-nõustumine sõltuv vastava sotsiaal-demograafilise sihtgrupi aktiivsusest teatrikülastajadena: nii näiteks peavad naised teatrit olulisemaks kui mehed. Vanuse lõikes seevastu jagavad teatri suhtes positiivsemaid hoiakuid keskmisest enam vanema-ealised vastajad (vt. [Joonis 15](#)).

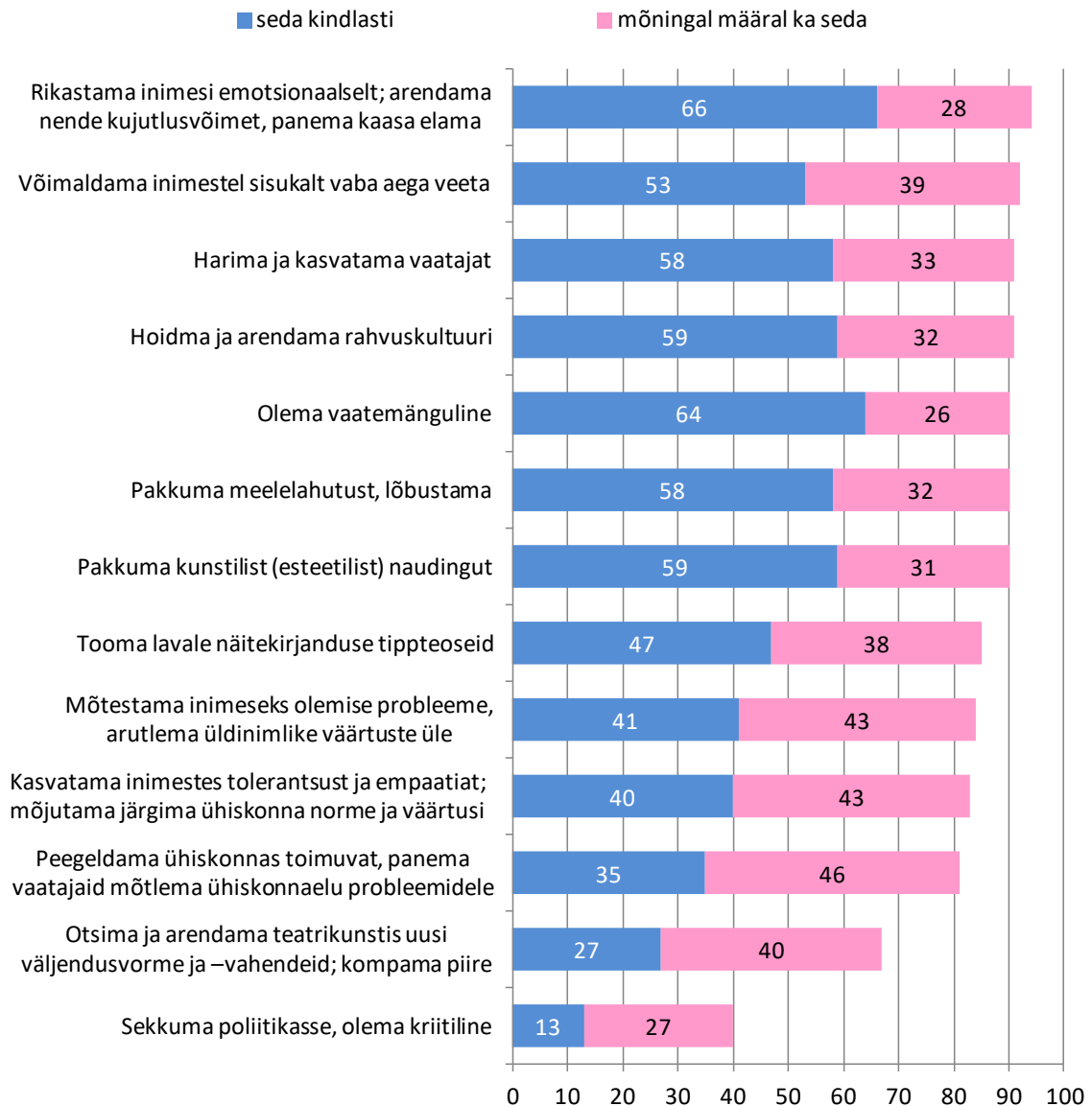
Joonis 15 – Täiesti nõus nende väidetega teatri kohta (kõik vastajad, %, N=1002)

4 Arvamused teatri funktsioonidest ühiskonnas

Esitasime vastajatele loetelu teatri 13st ülesandest, paludes hinnata nende täitmise olulisust skaalal: *seda kindlasti, mõningal määral ka seda, seda pigem mitte, seda kindlasti mitte*. Tulemused on esitatud [joonisel 16](#).

Joonis 16 – Millist rolli peaks täitma teater ühiskonnas? (kõik vastajad, %, N=1002)

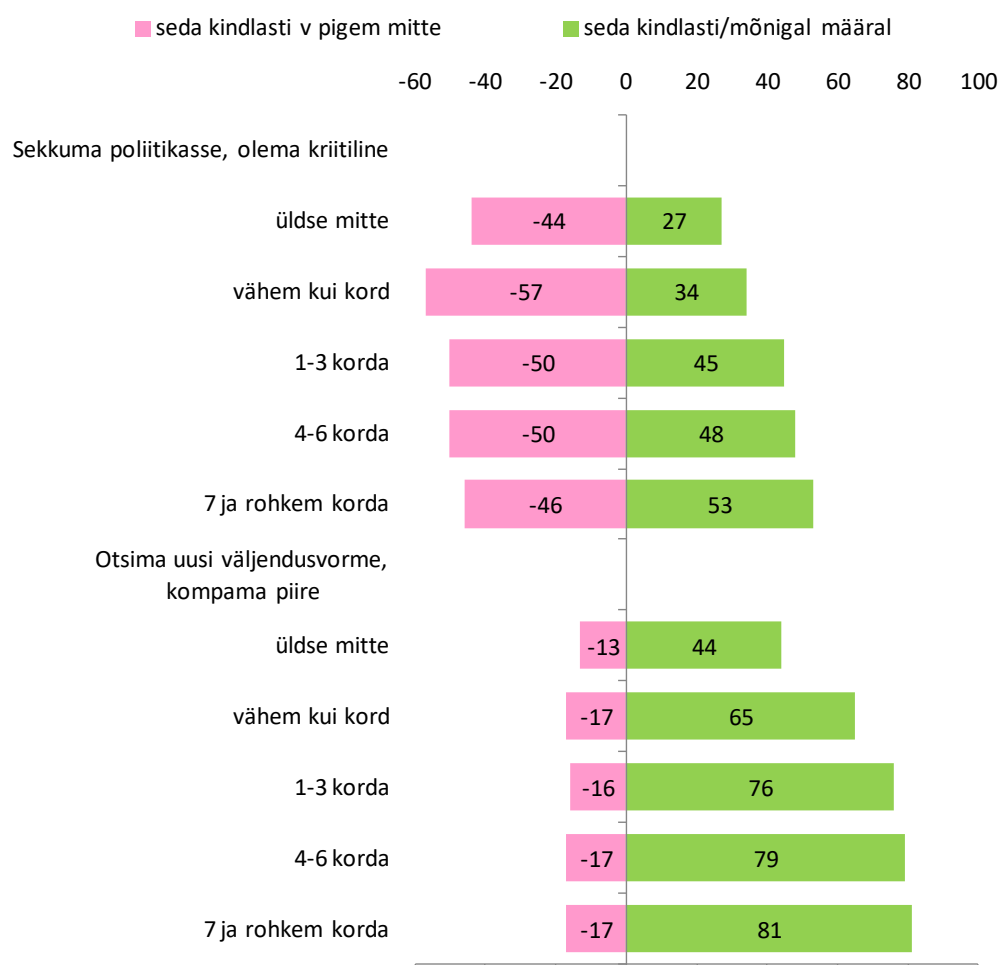

Nagu jooniselt nähtub, peetakse oluliseks kõiki küsimustikus loetletud ülesandeid, välja arvatud poliitilisust. Teatri poliitikasse sekkumist ei pea kindlasti või pigem õigeks pooled küsitletutest. Eelkõige tõstetakse esile teatri kui inimeste emotsionaalse arendaja, vaba aja sisustaja ning harija ja kasvataja funktsioone.

Teatri muude rollidega võrreldes saavad lisaks poliitikasse sekkumisele keskmisest vähem toetust ka ühiskonnaelu probleemide peegeldamine ning uute väljendusvormide ja -vahendite otsingud ja piiride kompamine. Viimast oskavad hinnata küll sagedamini teatris käivad inimesed (aastas 7 ja enam korda teatris käinutest peab seda kindlasti oluliseks 54% ja mõningal määral 27%), kuid teatri poliitikasse sekkumise suhtes jagunevad ka suuremate teatrisõprade seas arvamused enam-vähem pooleks (53% peab seda kindlasti või mõningal määral teatri rolliks, 46% aga pigem või kindlasti mitte) – vt. [Joonis 17](#).

Joonis 17 – Millist rolli peaks täitma teater ühiskonnas?

(kõik vastajad teatrikülastuste sageduse lõikes, %, N=1002)

Vaadates suhtumisi teatri neisse kahte, rohkem eriarvamusi tekitavasse funktsiooni teatrikülastajate sotsiaal-demograafiliste tausttunnuste lõikes, võib tuua välja järgmised seosed.

Mehed toetavad teatri poliitilisust ja kriitilisust rohkem kui naised (kindlasti või mõningal määral peab seda teatri rolliks 54% meestest ja 35% naistest. Eriti vähe toetavad teatri poliitilist funktsiooni venekeelsed vastajad (vaid 24% võrreldes eestlaste 51 protsendiga). Teatri poliitilisust toetavad keskmisest vähem ka kõige nooremad teatrikülastajad (alla 25-aastasest vaid 29 protsenti).

Seevastu uute väljendusvormide ja –vahendite otsimisse teatrikunstis suhtuvad skeptilisemalt just vanemaealised teatrikülastajad: 65-74 aastastest ei pea seda kindlasti või pigem teatritele sobivaks funktsiooniks 24% ja 75-aastasest ja vanematest 37 protsenti.

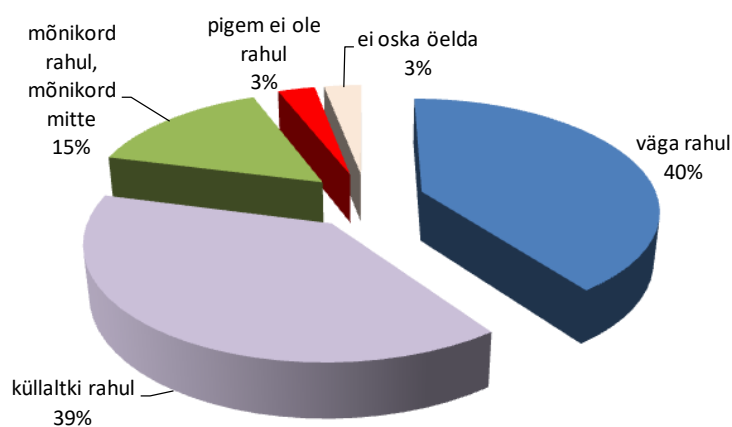
5 Rahulolu teatrikülastus(t)ega

Neilt vastajailt, kes on viimase aasta jooksul teatris käinud, küsiti ka seda, mil määral nad on oma teatrikülastus(t)ega rahule jäänud. Vastuse sai anda viiepallisel skaalal: *väga rahul*, *küllaltki rahul*, *mõnikord rahul/mõnikord mitte*, *pigem ei ole rahul*, *ei ole üldse rahul*.

Valdavalt on teatrikülastusega väga või küllaltki rahule jäädud (kokku 79 protsenti), keskmiseks määratleb oma rahulolu 15 protsenti ning rahulolematust väljendab vaid 3 protsenti teatris käinutest (vt. Joonis 18). Keskmiseks rahuloluks viiepallisel skaalal teeb see 4,18. Olulised erinevused sotsiaal-demograafiliste gruppide vahel ja sõltuvalt teatris käimise sagedusest puuduvad.

Joonis 18 – Rahulolu teatrikülastus(t)ega

(kõik viimase aasta jooksul vähemalt korra teatris käinud, %, N=576)

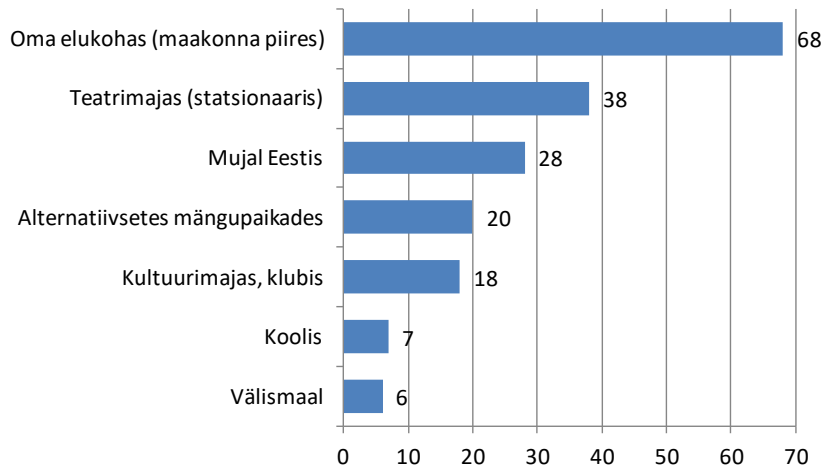
6 Teatrikülastuste geograafia

Viimase aasta jooksul teatris käinud vastajatelt küsiti, kus nad on viimase aasta jooksul teatris käinud. Kõige rohkem käiakse teatris mõistagi oma elukohas või selle lähedal, 28 protsenti on teatrit külastanud mujal Eestis, st. väljaspool oma maakonda.

38% teatrikülastajatest on käinud teatris selle päris kodus (statsionaaris), viiendik või veidi vähem ka alternatiivsetes mängupaikades või kultuurimajades ja klubides. Seitse protsenti (peamiselt kõige nooremad vastajad) on saanud teatrist osa koolimajades, kuus protsenti on käinud teatris ka väljaspool Eestit (vt [Joonis 19](#)).

Joonis 19 – Kus Te olete viimase aasta jooksul teatris käinud?

(kõik viimase aasta jooksul vähemalt korra teatris käinud, %, N=576)

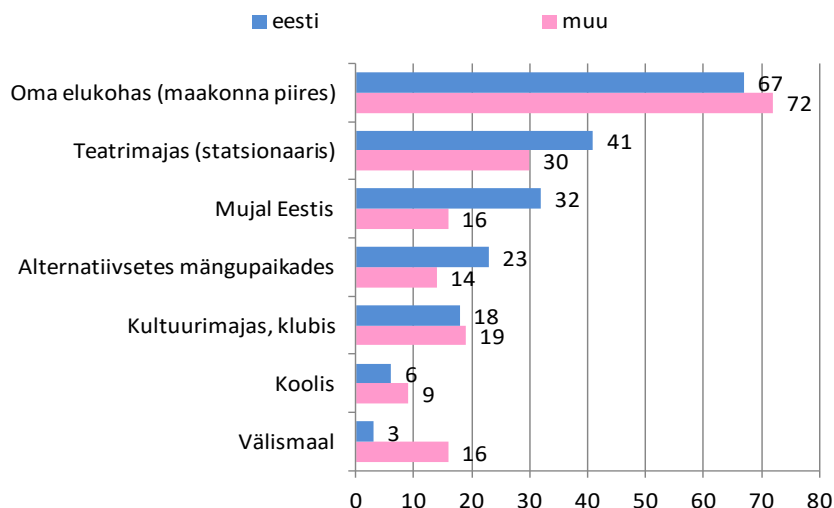

Oma elukohas on privileeg teatris käia eelkõige nende linnade elanikel, kus teatrid tegutsevad – sellest annab kinnitust Tallinna 79% ning Lõuna-Eesti (kuhu kuulub ka Tartu) 73%. Siiski on oma elukohas teatris käinud ka 77 protsenti Ida-Virumaa teatrikülastajatest – 46 protsenti vastustest viitab sellele, et teatrietendust on käidud vaatamas kultuurimajas või klubis (vt. [Joonis 21](#)).

Ida Virumaal ja Tallinnas on keskmisest enam neid, kes on teatris käinud väljaspool Eestit – kui vaadata tulemusi emakeele lõikes, siis on näha, et tegemist on peamiselt venekeelsete inimestega, kes tõenäoliselt on sõitnud teatrielamust saama Venemaale (vt. [Joonised 20 ja 21](#)).

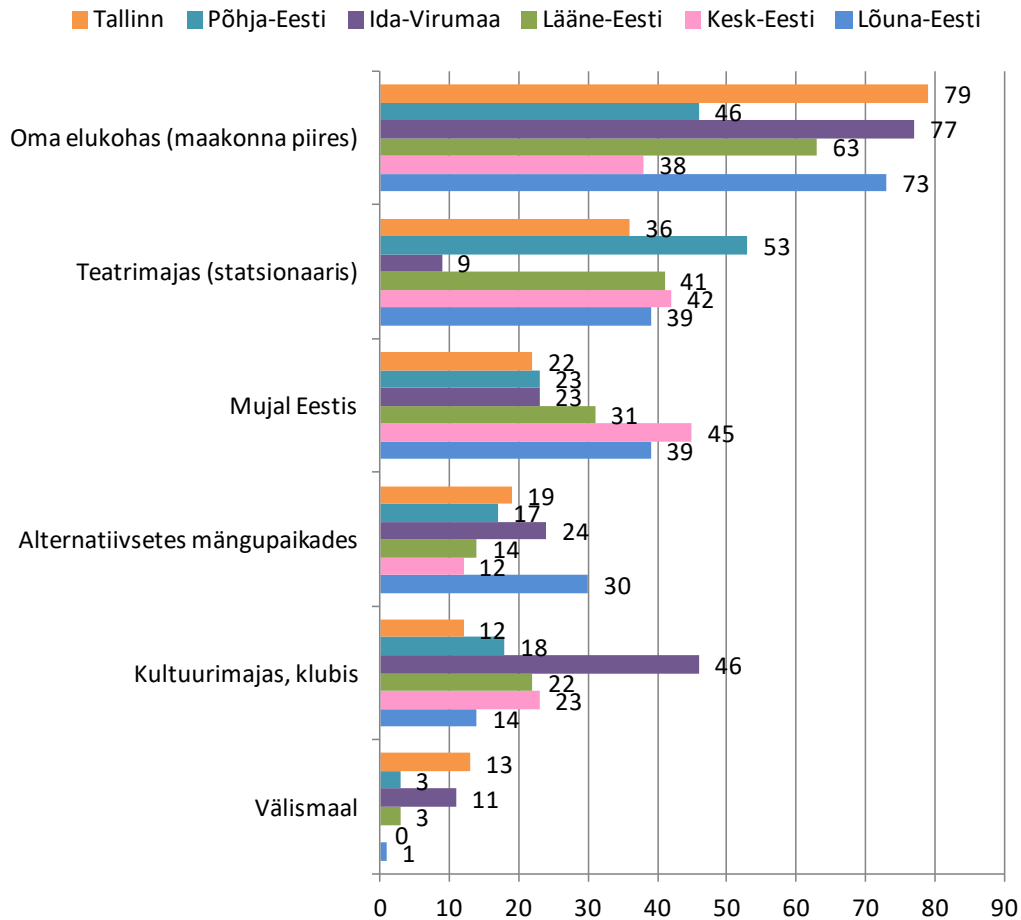
Joonis 20 – Kus Te olete viimase aasta jooksul teatris käinud?

(kõik, kes viimase aasta jooksul vähemalt korra teatris käinud suhtluskeele lõikes, %, N=576)

Joonis 21 – Kus Te olete viimase aasta jooksul teatris käinud?

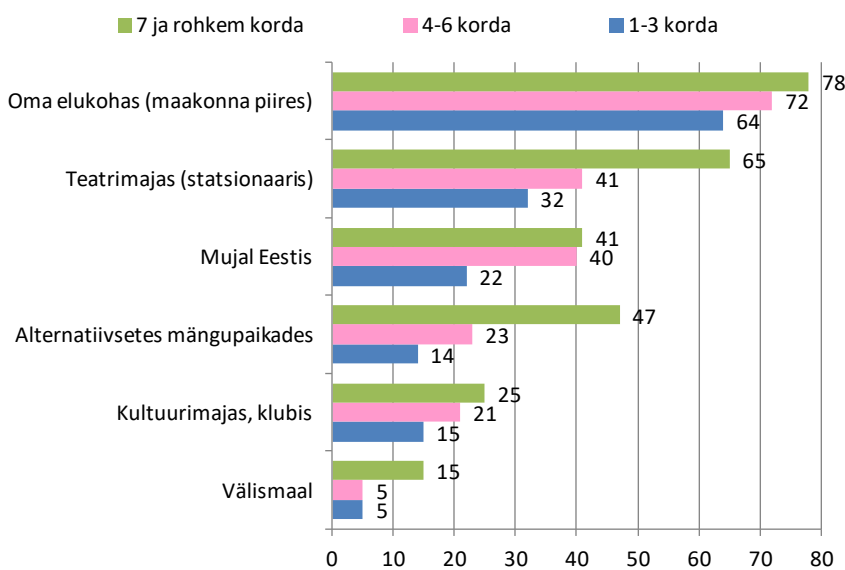
(kõik, kes viimase aasta jooksul vähemalt korra teatris käinud elukoha lõikes, %, N=576)

Mida sagedamini inimene teatris käib, seda laiem on ka tema teatrikülastuste geograafia: üle kuue korra aasta teatris käinutest on keskmisest rohkem külastanud nii statsionaari, alternatiivseid mängukohti kui ka käinud teatris mujal Eestis ja ka väljaspool Eestit (vt. [Joonis 22](#))

Joonis 22 – Kus Te olete viimase aasta jooksul teatris käinud?

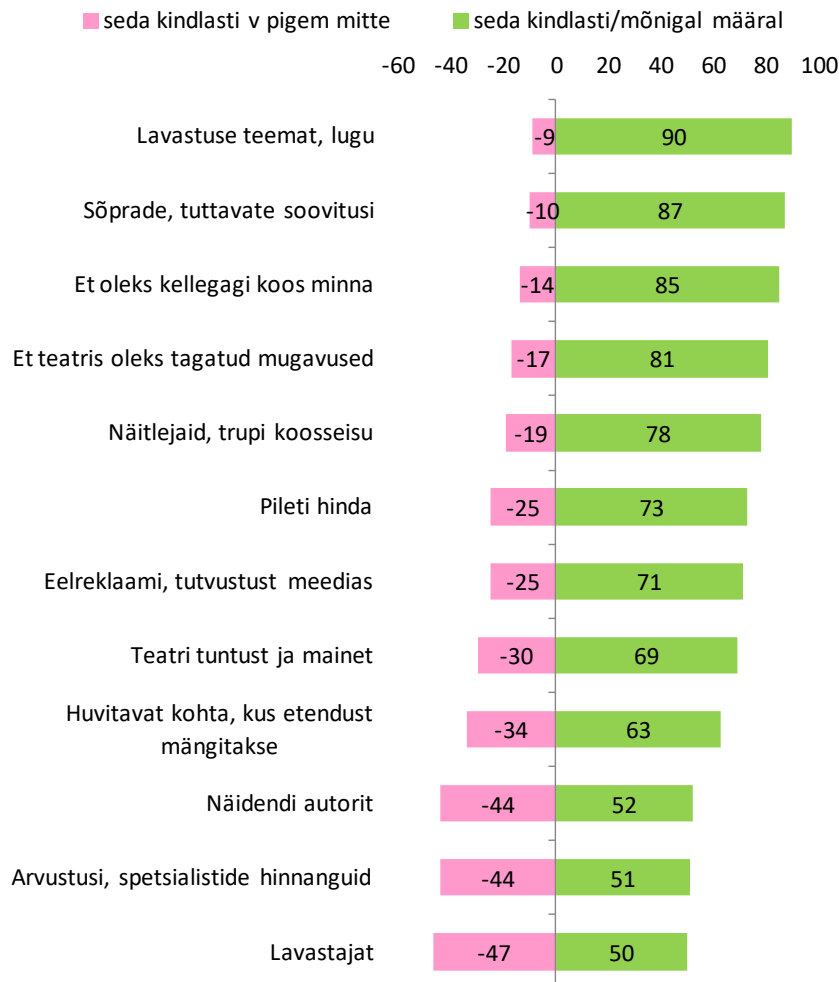
(kõik, kes viimase aasta jooksul vähemalt korra teatris käinud külastuskordade lõikes, %, N=576)

7 Mille põhjal valitakse etendus, mida vaatama minna?

Vastajatele esitati kaksteist tegurit, mis võivad inimesi mõjutada ühte või teist teatrietendust vaatama minema (vt. [Joonis 23](#)).

Joonis 23 – Mida alljärgnevast peate silmas, kui otsustate minna teatrisse mõnda etendust vaatama? (kõik, kes on teatris käinud, %, N=796)

Küsitlustulemusi üldistades võib öelda, et inimesed lähevad teatrisse vaatama konkreetset lugu, koos kaaslasega ning arvestades sõprade ja tuttavate soovitustega. Oluliseks peetakse ka seda, et teatris oleks tagatud vaatajatele vajalikud mugavused, arvestatakse teatri mainet ja trupi koosseisu, silmas peetakse ka pileti hinda ning lavastuse tutvustusi meedias.

Vähem lähevad korda näidendi autori ja lavastaja isik ning spetsialistide poolt antud hinnangud ja arvustused.

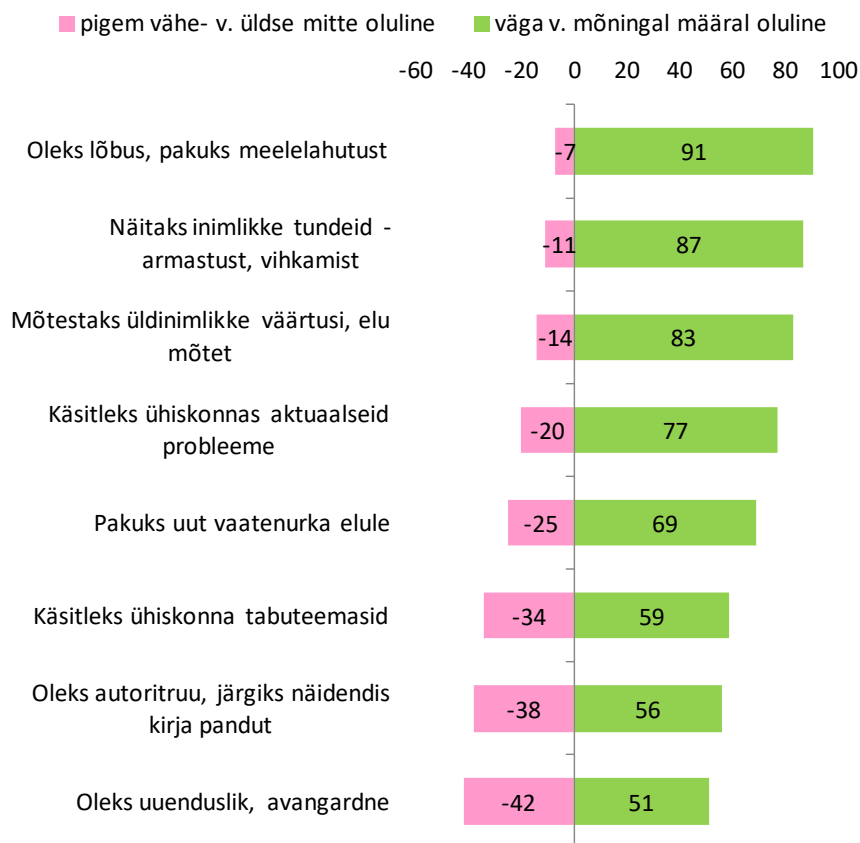
Sagedasemad teatriskäijad (üle kuue korra viimase 12 kuu jooksul) oskavad keskmisest tähtsamaks pidada ka näidendi autorit (kindlasti või mõningal määral oluline 63%), lavastajat (75%) ning ka spetsialistide hinnanguid (63%); keskmisest vähemolulised on nende jaoks teatrimaja poolt pakutavad mugavused (kindlasti või pigem mitte 35%), kaaslase olemasolu (31%) ja pileti hind (38%).

Mõistagi on pileti hind olulisem kriteerium just väiksema sissetulekuga vastajate puhul: kuni 300 eurose sissetulekuga kuus ühe leibkonna liikme kohta peab seda kindlasti oluliseks 57 protsenti, üle 650 eurose sissetulekuga aga vaid 25 protsenti teatris käijatest.

8 Ootused etenduse sisule

Lisaks eelmises peatükis vaadeldud etenduse valiku kriteeriumitele palusime vastajatel hinnata, millised on tema ootused etenduse sisu suhtes. Esitatud kaheksa omaduse olulisust hinnati järgmiselt (vt. [Joonis 24](#)).

Joonis 24 – Kui oluliseks Te peate, et lavastus, mida te teatrisse vaatama lähete, vastaks järgmisele omadustele? (kõik, kes on teatris käinud, %, N=796)

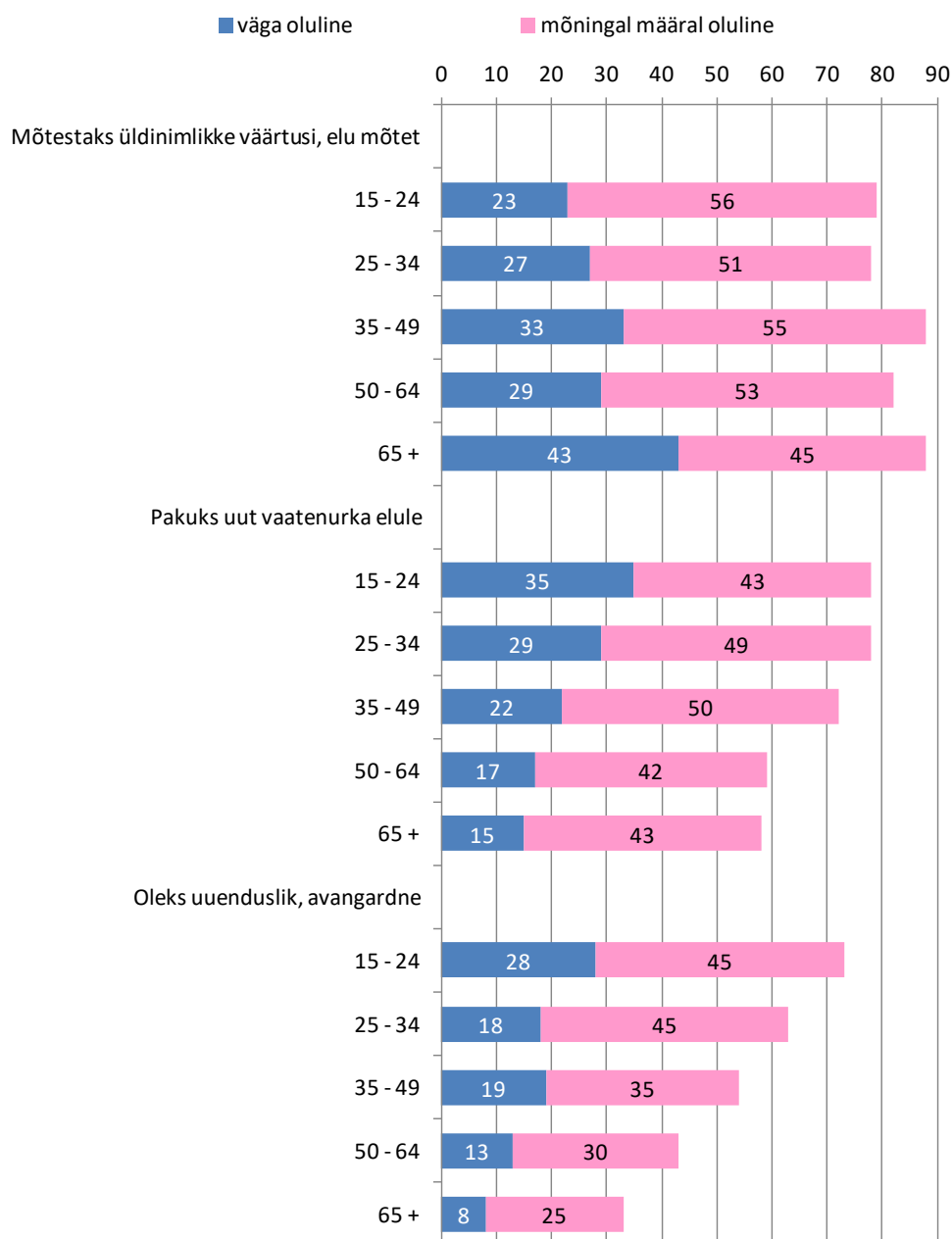

Ootustest esikohal on selgelt meelelahutuslikkus ning üldinimlikud väärtused ja tunded. Vähemtähtsaks (ehkki enam kui poolte vastanute hinnangul oluliseks) peetakse ühelt poolt autoritruudust aga teiselt poolt ka uuenduslikkust ja avangardsust.

Olulisemad erinevused ootustes lavastuste sisule tulevad esile vastaja vanuse lõikes, eelkõige nende tegurite puhul, mis puudutavad elu mõtte üle arutlemist, lavastuse uuenduslikkust ja avangardsust ning uue vaatenurga pakkumist elule. Kui vanemad vastajad ootavad teatrist rohkem traditsioonilist sisu – arutlusi elu mõtte üle ja inimlikke tundeid, siis nooremad vaatajad soovivad teatrilt enam uusi vaatenurki ja uuenduslikkust (vt. [Joonis 25](#)).

Joonis 25 – Kui oluliseks Te peate, et lavastus, mida te teatrisse vaatama lähete, vastaks järgmisele omadustele?

(kõik, kes on teatris käinud vanusegruppide lõikes, %, N=796)

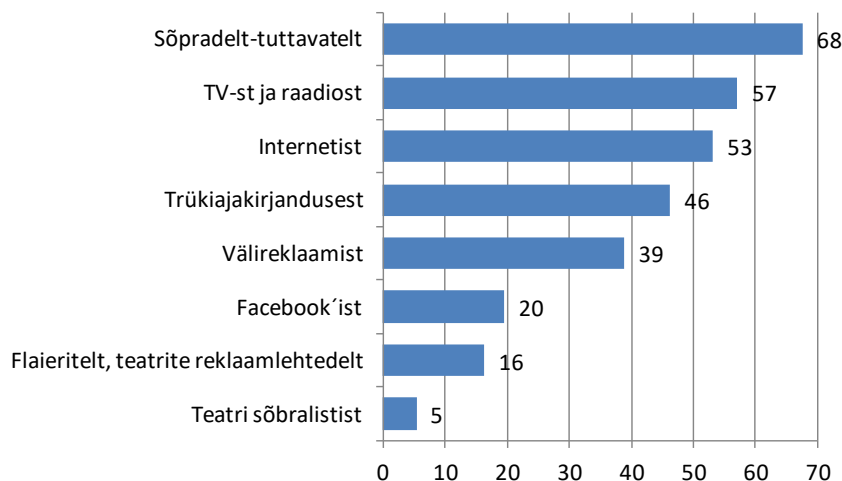

9 Kust saadakse informatsiooni?

Kõige enam saadakse infot teatrietenduste kohta mitte-formaalsetest infoallikatest – sõpradelt ja tuttavatelt (68%). Järgnevad erinevad meediakanalid: TV ja raadio (57%), internet (53%) ja trükiajakirjandus (46%). Viies teatrikülastajatest saab infot Facebooki vahendusel, 16 protsenti teatrite reklaamlehtede ja flaierite kaudu. Teatri sõbralist on infoallikate olulisuse pingereas viie protsendiga viimane, jäädes suhteliselt ebaoluliseks ka aktiivsemate teatrikülastajate hulgas (ka üle 6 korra teatris käinutest saab sõbralistist infot vaid 14 protsenti) (vt. [Joonis 26](#)).

Joonis 26 – Kust Te tavaliselt saate infot teatrietenduste kohta?

(kõik, kes on teatris käinud, %, N=796)

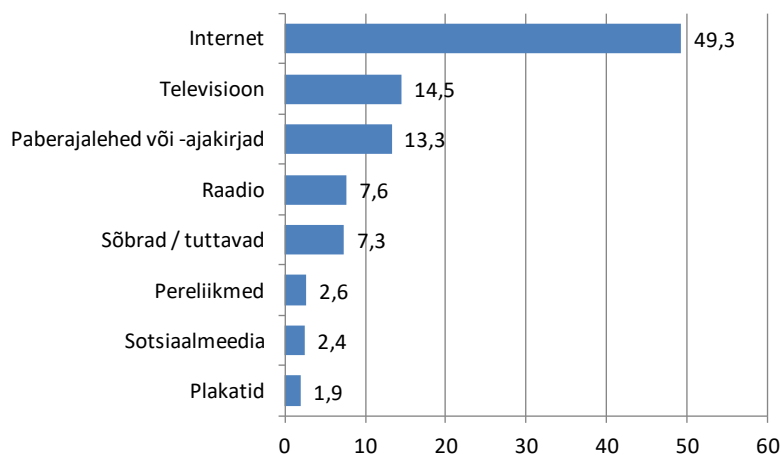

Erinevate vanusegruppide lõikes eristuvad info saamise viisid osutavad erinevatele meediapõlvkondadele: kui internetist saab teatrietenduste kohta infot 83 protsenti kuni 24-aastastest ning 75 protsenti 25-34 aastastest, siis üle 65-aastastest saab sealt infot vaid viies. Seevastu on vanemaerialiste seas 59 protsenti jaoks oluliseks infoallikaks trükiajakirjandus, mida oma vastustes märgib vaid kolmandik kuni 24-aastastest. Vastavalt on nooremates vanusegruppides oluliselt tähtsam ka Facebooki roll, mida kasutab info saamiseks 41% kuni 24-aastastest ja 37% 25-34 aastastest.

Riiklik statistika annab olulisematest infokanalitest mõnevõrra teistsuguse pildi, kuna seal selgitatakse välja vaid üks, kõige olulisem infokanal. Statistikaameti kultuuri-uuringu andmetel saadakse kultuuriürituste kohta infot eelkõige internetist (vt. [Joonis 27](#)).

Joonis 27 – Peamine infoallikas kultuuriürituste kohta?

(Statistikaamet, 15-aastased ja vanemad vastajad %; N=1103,7 tuhat)

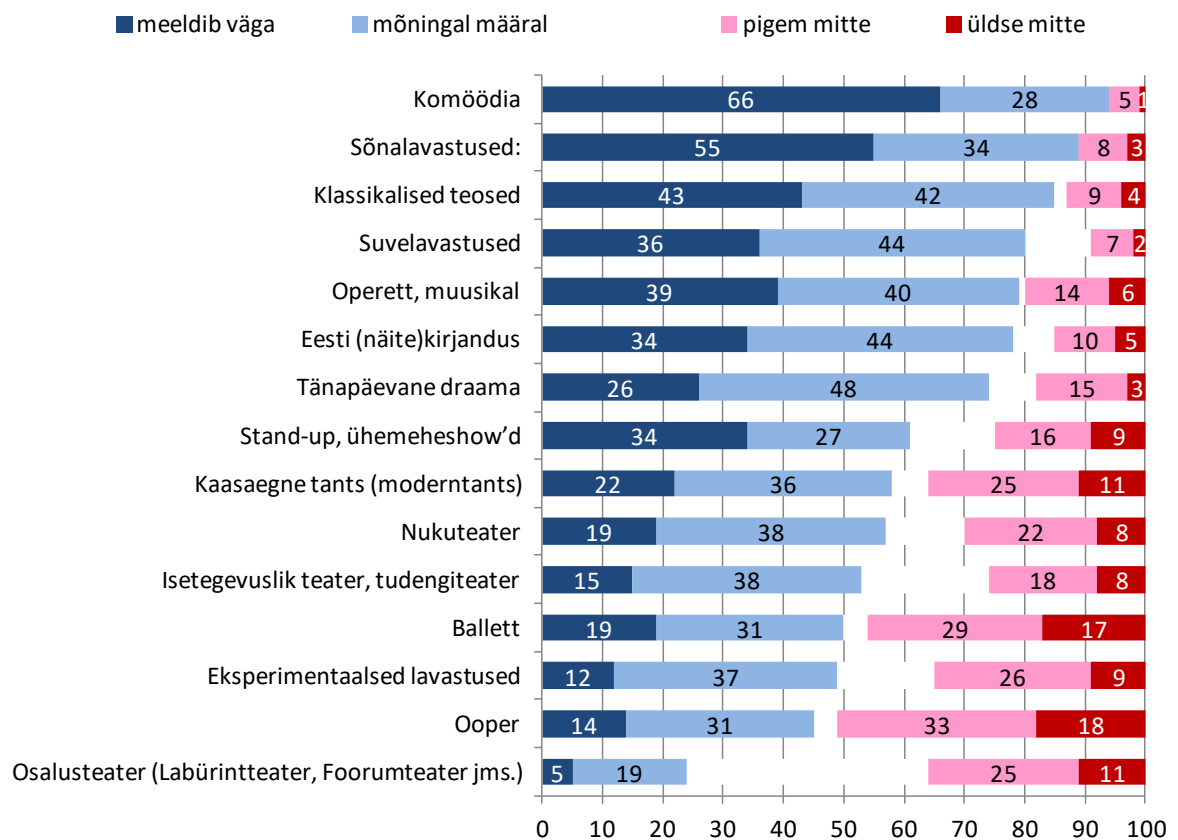
10 Erinevad teatrižanrid: huvi ja külastamine

10.1 Huvi erinevate teatrižanrite vastu

Kõigilt teatris käinud vastajatelt küsiti, mil määral neile meeldivad erinevad teatrižanrid. Meeldivusnäitajad on ootuspäraselt kooskõlas külastusstatistikaga: kõige enam meeldivad inimestele komöödiad ning klassikalised sõnalavastused, samuti operetid ja muusikalid. Meeldivuspingerea lõppu jäävad ooper ja ballett, eksperimentaalsed lavastused ning osalusteater (viimane teatriliik on Eesti vaatajale veel suhteliselt tundmatu - selle kohta ei oska 40 protsenti teatrikülastajatest oma hinnangut anda; üle 65 aastastest koguni üle 50 protsendi).

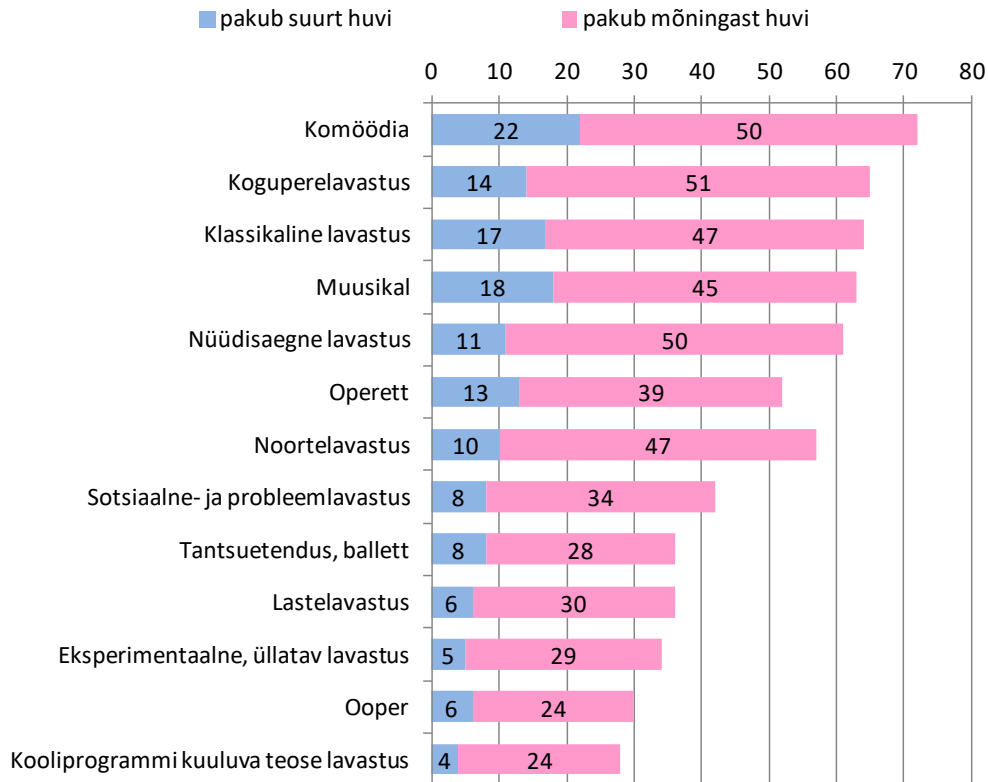
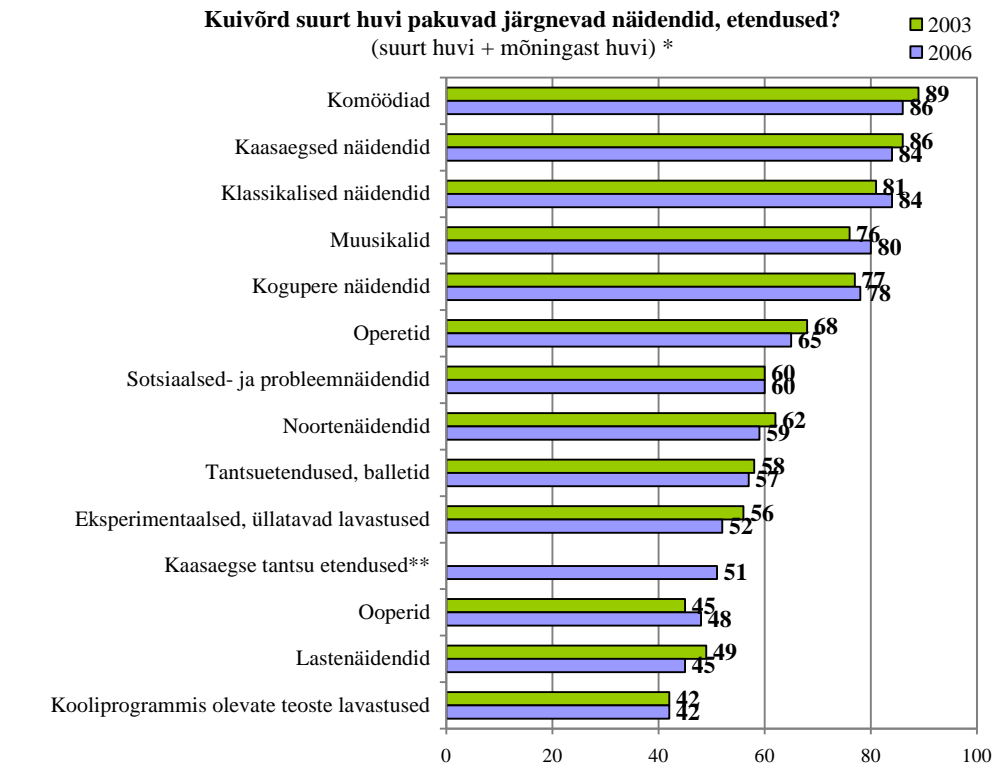
Joonis 28 – Mil määral meeldivad Teile need teatrižanrid?

(kõik, kes on teatris käinud, %, N=796)

2004. aasta Statistikaameti poolt läbi viidud uuringus küsiti teatrikülastajatelt samuti nende huvi kohta erinevate teatrižanrite vastu. Hindamiseks välja pakutud loetelu ja saadud tulemused on toodud [joonisel 29](#).

Huvi erinevate teatrižanrite vastu mõõdeti ka Saar Polli poolt 2003 ja 2006 teostatud kultuuritarbimise uuringute raames. Tookordsed tulemused on esitatud [joonisel 30](#).

Joonis 29 – Huvi teatri vastu – (Statistikaamet 2004, 15-74 aastased %)**Joonis 30 – Huvi teatriliikide vastu /Saar Poll - 2003, 2006/**

Protsent %

* vastavad need, kes on viimase 12 kuu jooksul käinud vaatamas teatrietendusi

** 2003.a. ei küsitud

Järgnevatel lehekülgedel olevatel joonistel on toodud erinevused erinevate teatrižanrite meeldivuses peamiste taust-tunnuste lõikes.

Naistele kui suurematele teatriskäijatele meeldivad meestega võrreldes rohkem pea kõik teatrižanrid, kuid eriti märgatav on vahe muusika- ja tantsuteatri puhul.

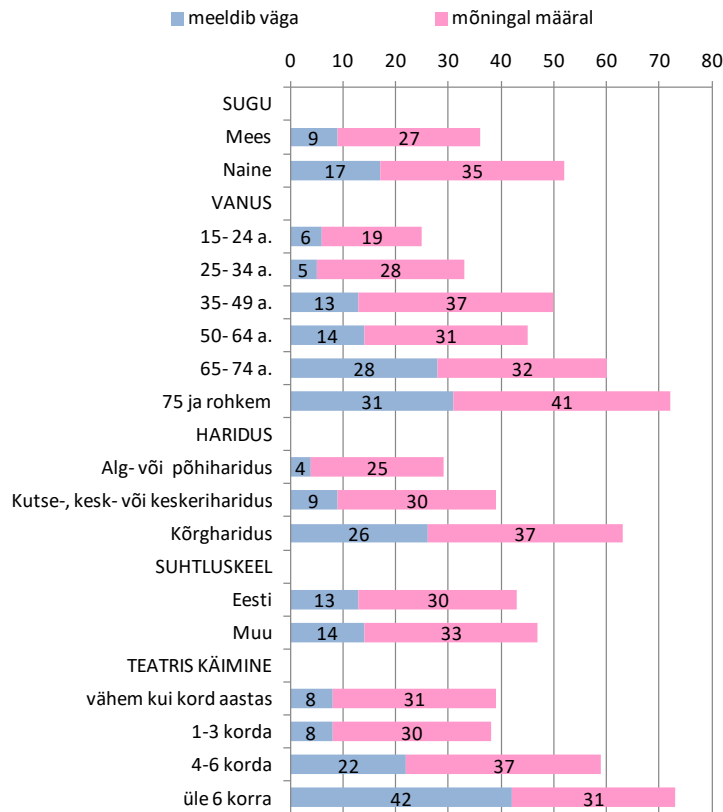
Ooper, ballett, muusika ja kaasaegne tants meeldivad rohkem ka haritumatele, vanemaealistele ja sagedamini teatris käivatele vastajatele (vt. Joonised 31, 32, 33 ja 34).

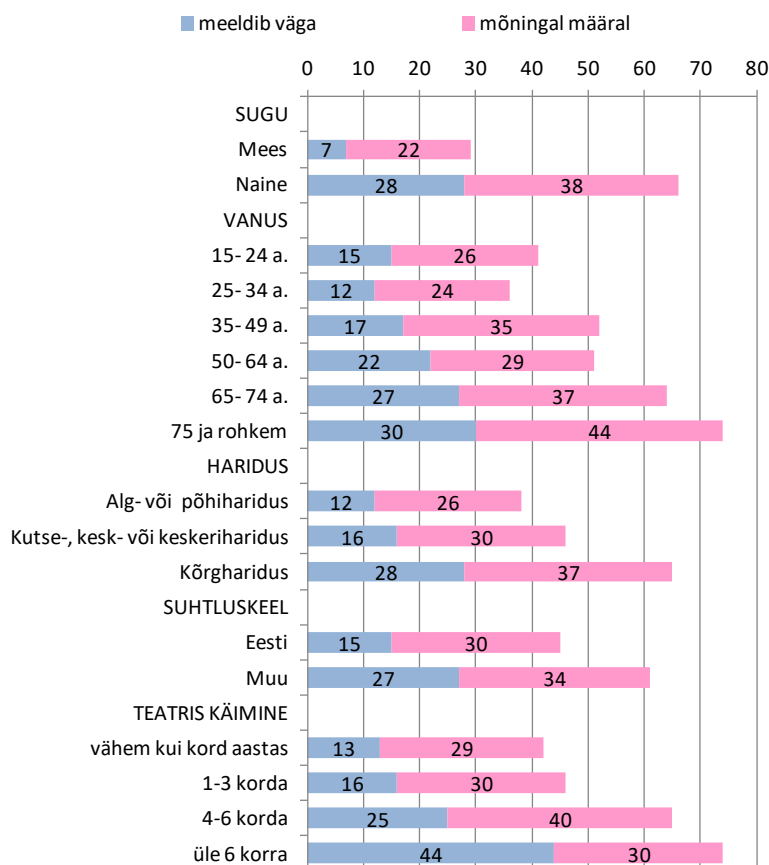
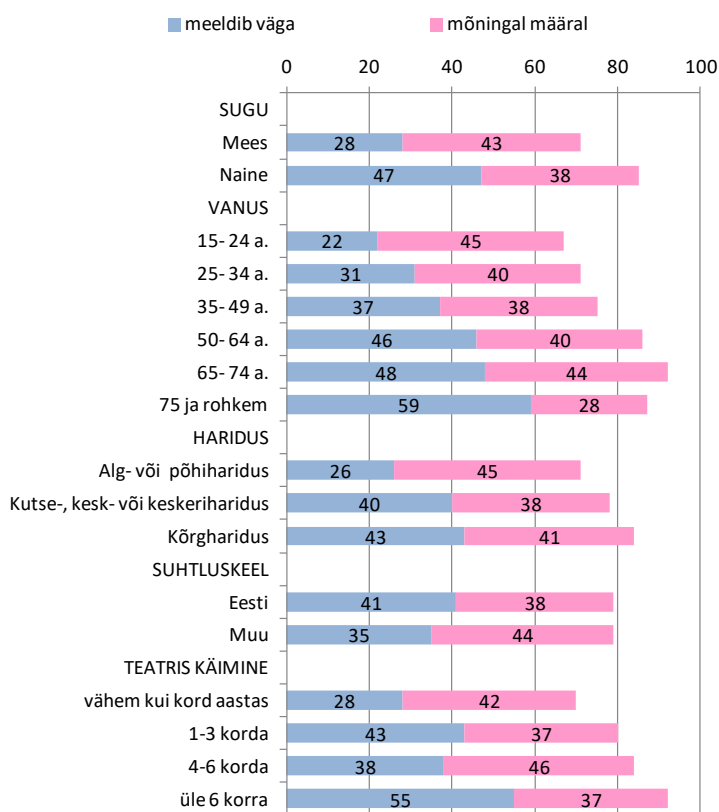
Ka sõnalavastuste suurema meeldivuse puhul mängib rolli vastajale elu- ja teatrikogemus (vt. Joonised 35-38).

Seevastu eksperimentaalsed lavastused, stand-up teater ja osalusteater meeldivad rohkem noorematele vaatajatele (Joonised 40, 42, 43)

Nukuteater läheb rohkem korda naistele ja vanusegrupile 25 -49 aastat – ehk siis neile, kel suurema tõenäosusega peres lapsed kasvamas (Joonis 41).

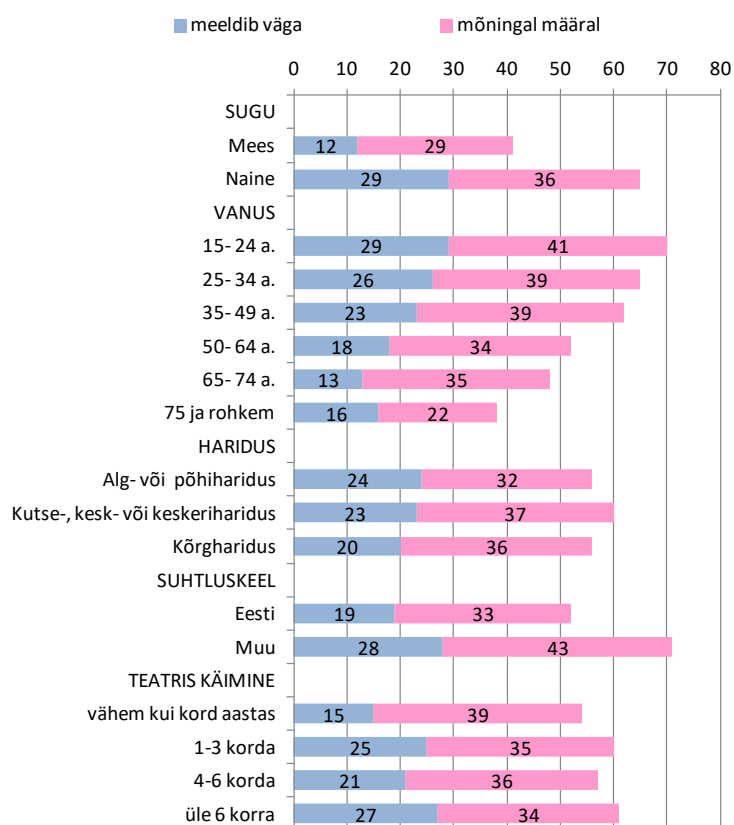
Joonis 31 – Mil määral meeldib Teile ooper? (kõik, kes on teatris käinud, %, N=796)

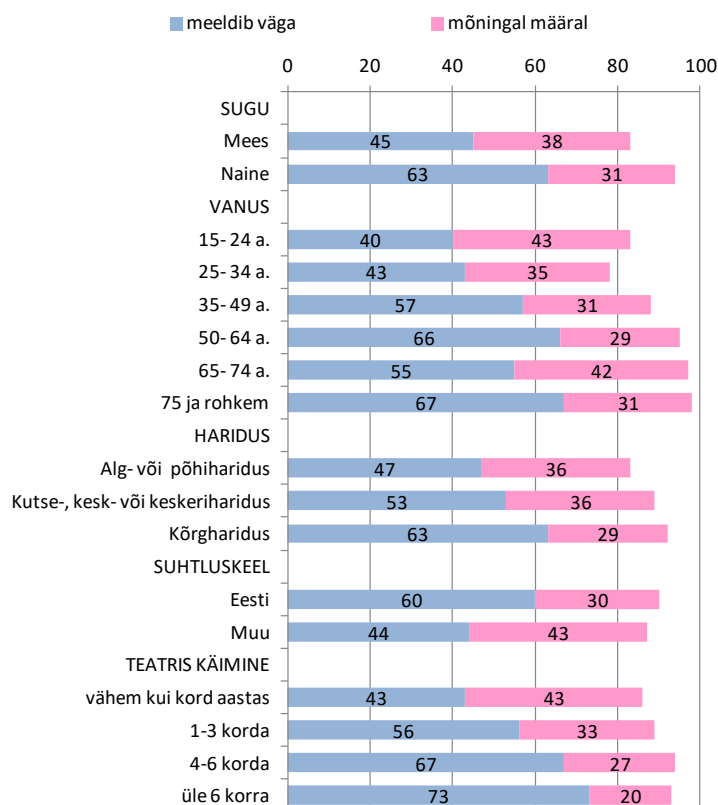
Joonis 32 – Mil määral meeldib Teile ballett? (kõik, kes on teatris käinud, %, N=796)**Joonis 33 – Mil määral meeldib Teile operett, muusikal? (kõik, kes on teatris käinud, %, N=796)**

Joonis 34 – Mil määral meeldib Teile kaasaegne tants?

(kõik, kes on teatris käinud, %, N=796)

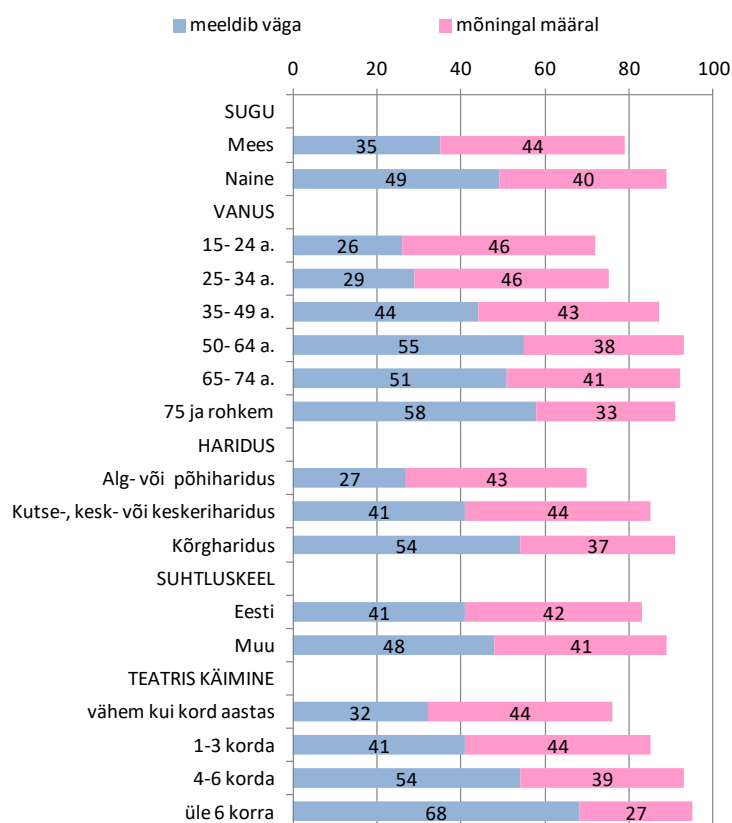
Joonis 35 – Mil määral meeldivad Teile sõnalavastused?

(kõik, kes on teatris käinud, %, N=796)

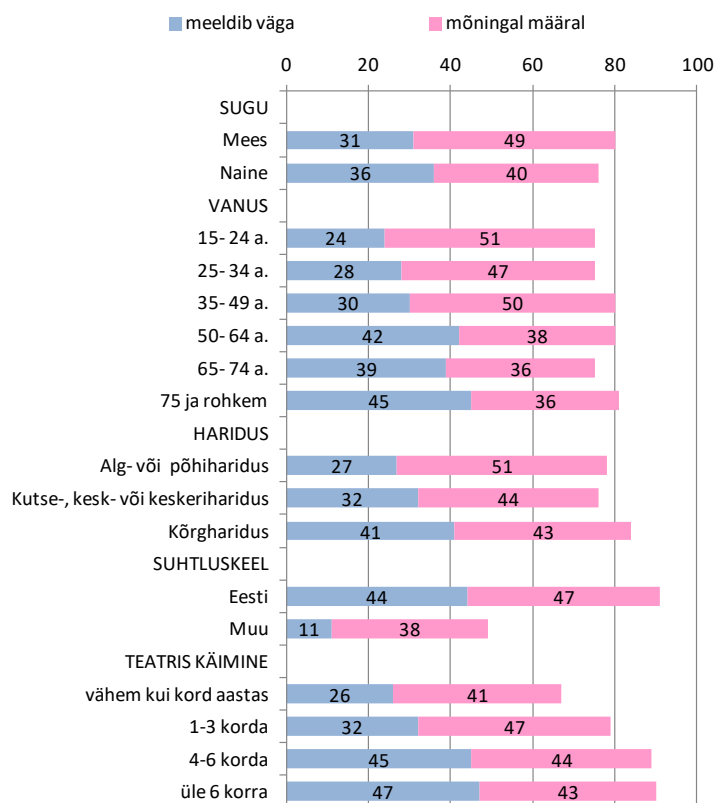

Joonis 36 – Mil määral meeldivad Teile klassikalavastused?

(kõik, kes on teatris käinud, %, N=796)

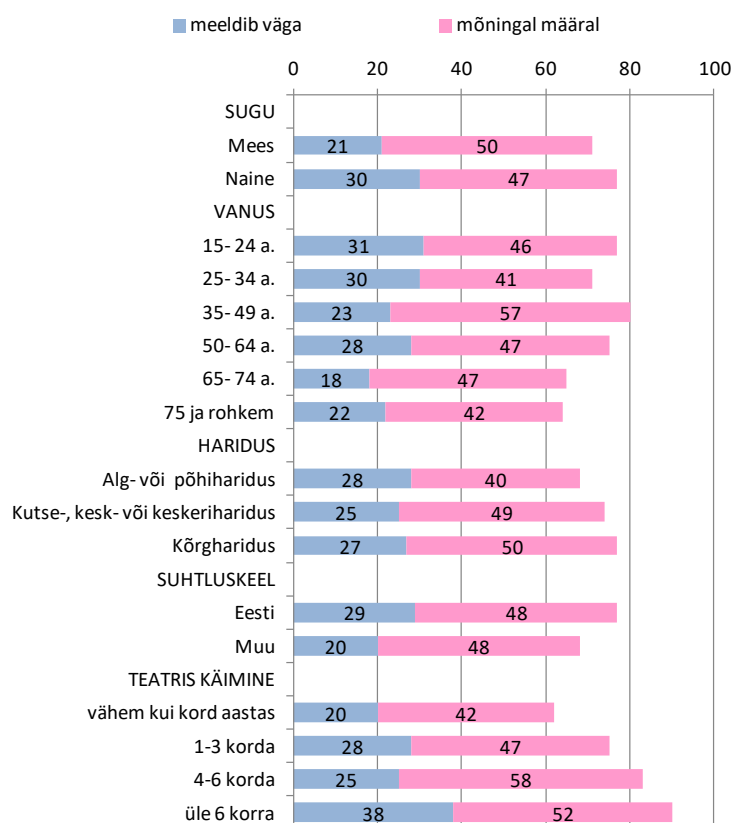
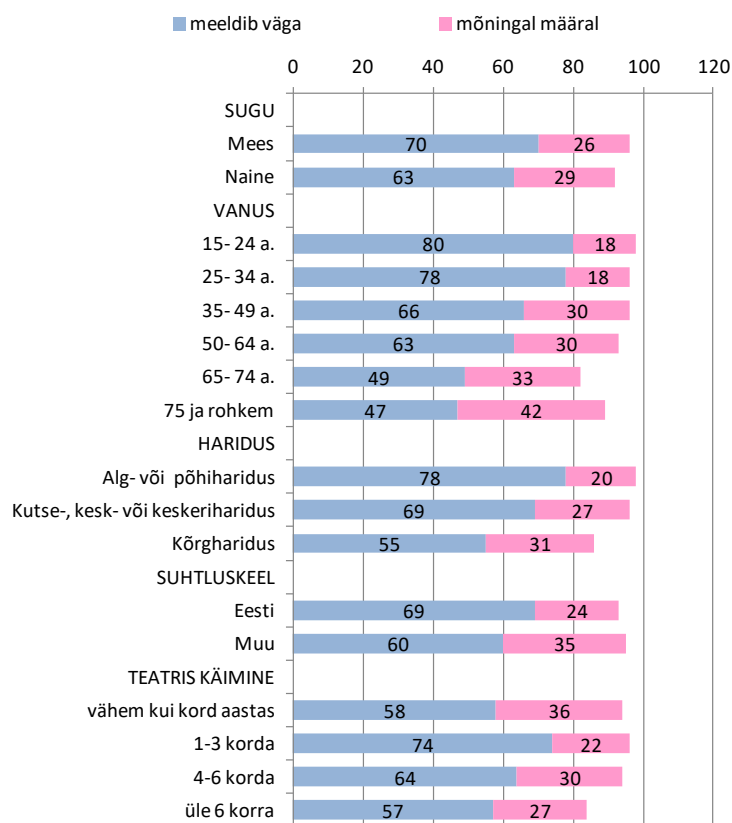
Joonis 37 – Mil määral meeldivad Teile Eesti näitekirjanduse lavastused?

(kõik, kes on teatris käinud, %, N=796)

Joonis 38 – Mil määral meeldivad Teile tänapäevase draama lavastused?

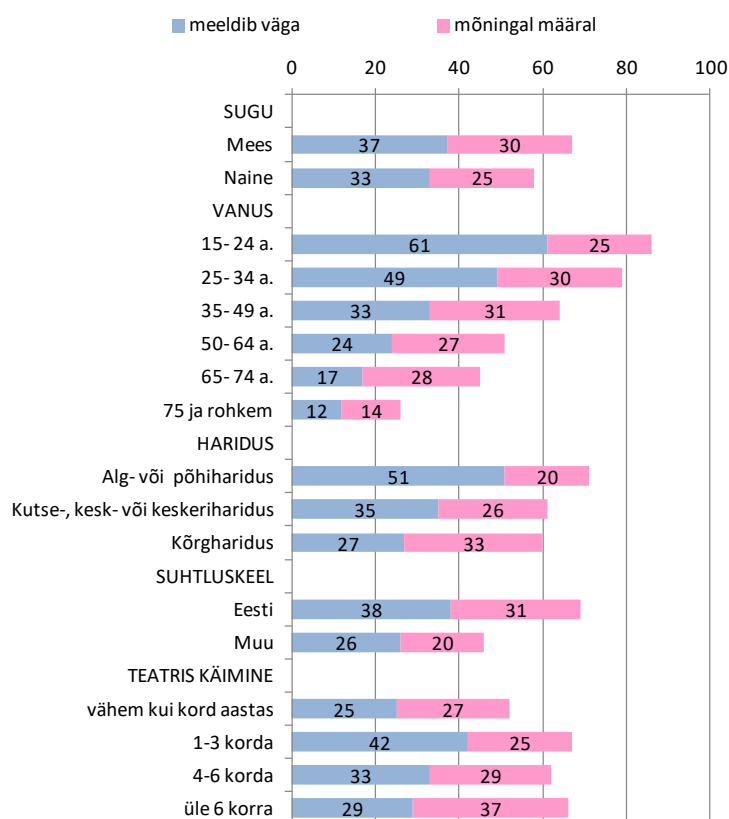
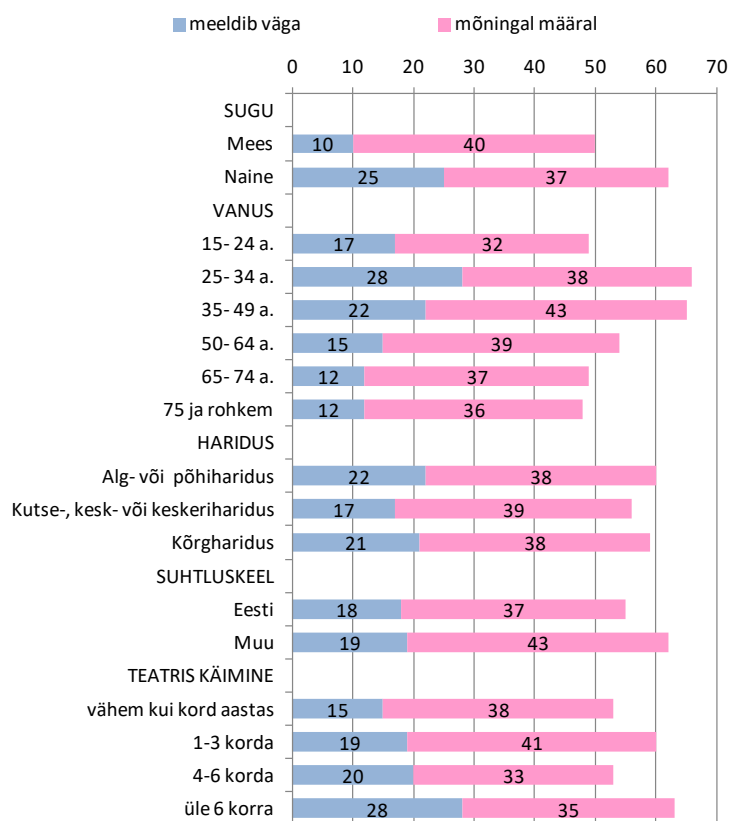
(kõik, kes on teatris käinud, %, N=796)

Joonis 39 – Mil määral meeldivad Teile komöödiad? (kõik, kes on teatris käinud, %, N=796)

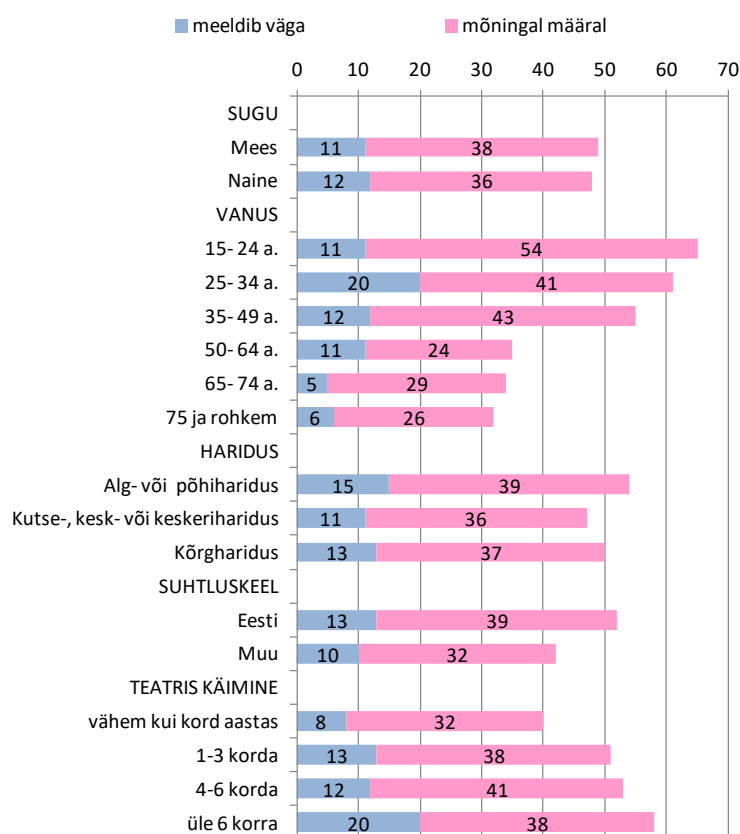

Joonis 40 – Mil määral meeldivad Teile stand-up lavastused?

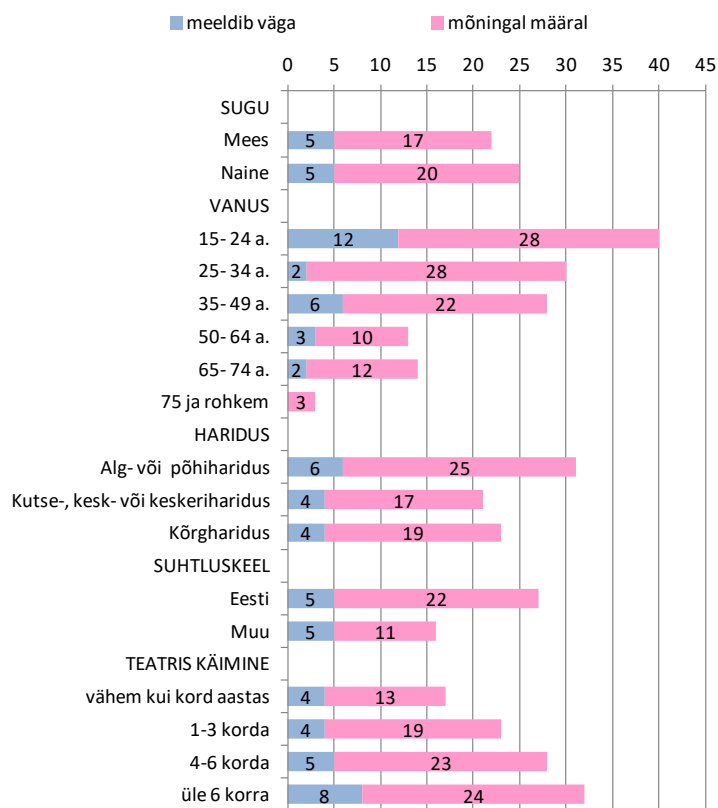
(kõik, kes on teatris käinud, %, N=796)

Joonis 41 – Mil määral meeldib Teile nukuteater? (kõik, kes on teatris käinud, %, N=796)

Joonis 42 – Mil määral meeldivad Teile eksperimentaalsed lavastused?
(kõik, kes on teatris käinud, %, N=796)

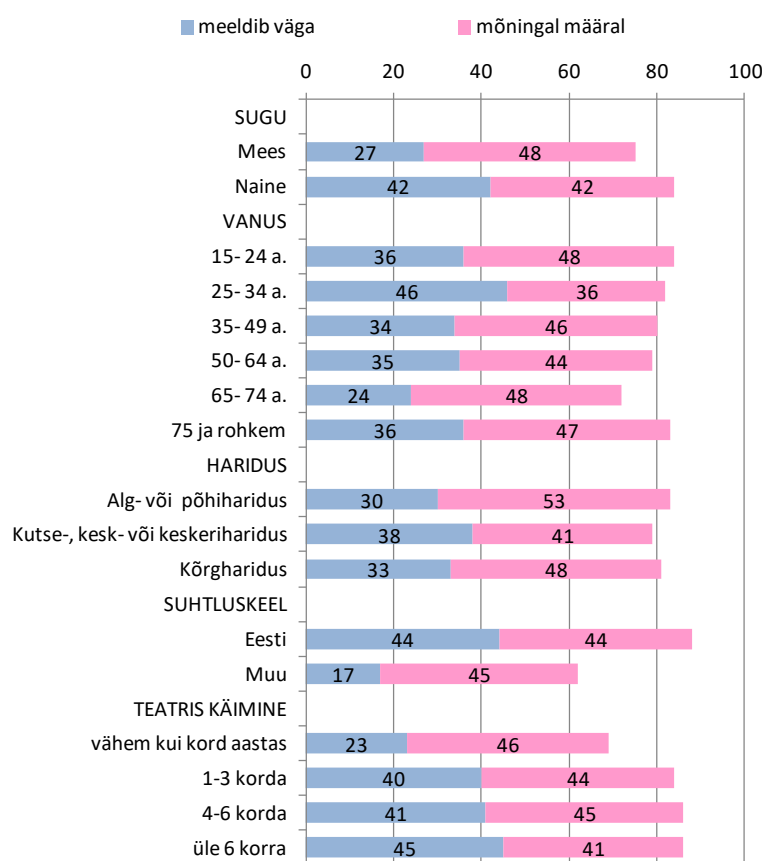

Joonis 43 – Mil määral meeldib Teile osalusteater? (kõik, kes on teatris käinud, %, N=796)

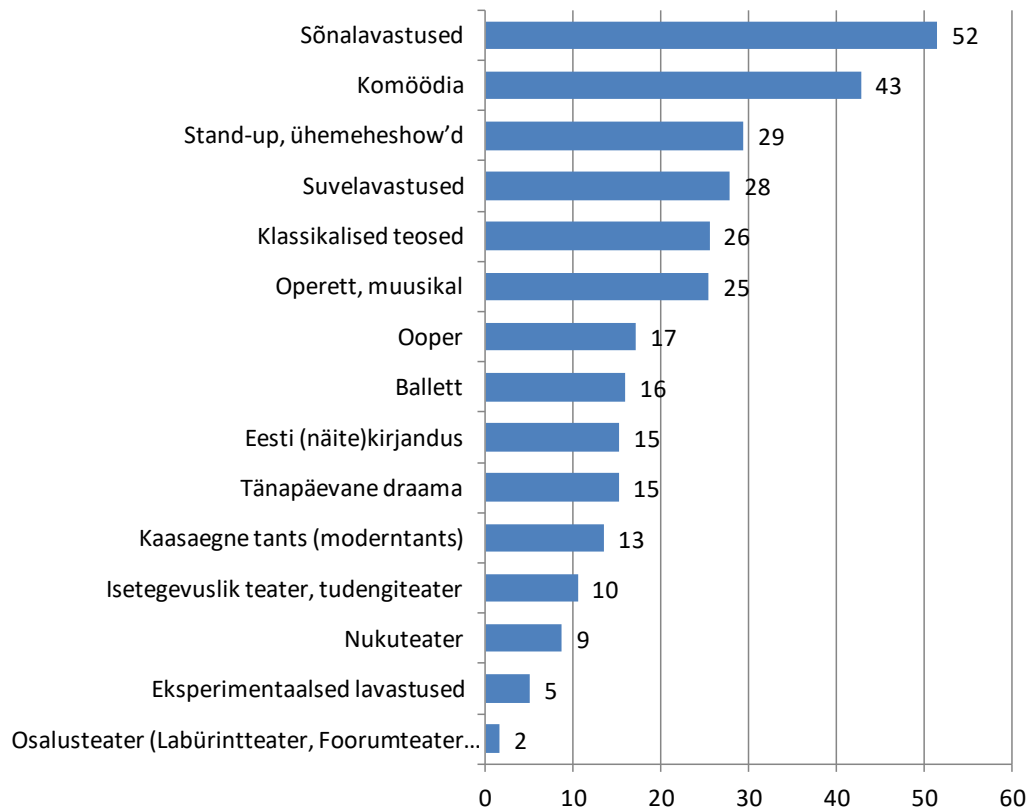
Joonis 44 – Mil määral meeldivad Teile suvelavastused?

(kõik, kes on teatris käinud, %, N=796)

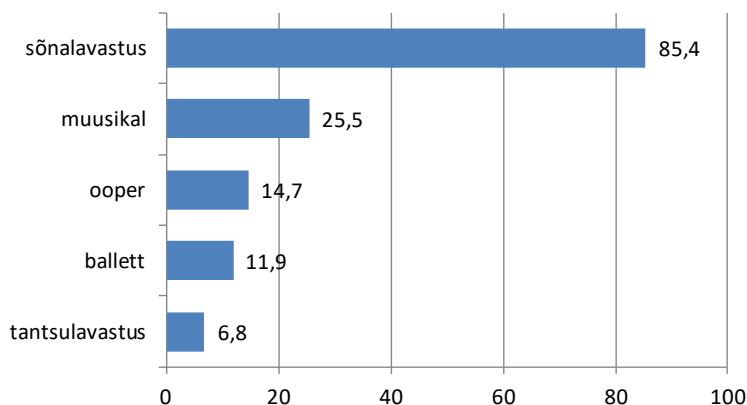
10.2 Teatrikülastuste osakaal lavastuste liikide lõikes

Joonis 45 – Mida neist teatrižanritest olete käinud vaatamas viimase 12 kuu jooksul?
(kõik, kes viimase aasta jooksul vähemalt korra teatris käinud, %, N=576)

Kui võrrelda saadud tulemust Statistikaameti andmetega 2015. aasta teatrikülastuste kohta (vt. [Joonis 46](#)), torkab silma sõnalavastuste üllatavalt väike protsent. Kui küsitluses väitis end olevat sõnalavastust külastanud 52%, siis riiklik statistika näitab sõnalavastuste vaatajate protsendiks 85,4%. Põhjus võib olla selles, et küsitluses oli sõnalavastus jagatud veel omakorda spetsiifilisemateks kategooriateks (klassika, Eesti näitekirjandus, tänapäevane draama, komöödia ning stand-up). Kui kõiki neid külastanud vastajate osakaalud kokku liita, saame ka meie küsitluses sõnalavastuste vaatajaid 76,6 protsenti, mis on juba märksa lähedasem Statistikaameti andmetele. Ülejäänud vaatajate osatähtsused lavastuste liikide lõikes on üsna sarnased – muidugi tuleb arvestada, et lavastuse liike on Statistikaameti loendis märksa piiratum hulk.

Joonis 46 – 2015. aasta teatrikülastused lavastuse liikide kaupa
(Statistikaamet, kõik sel aastal teatrit külastanud, %, N=491,3 tuhat)

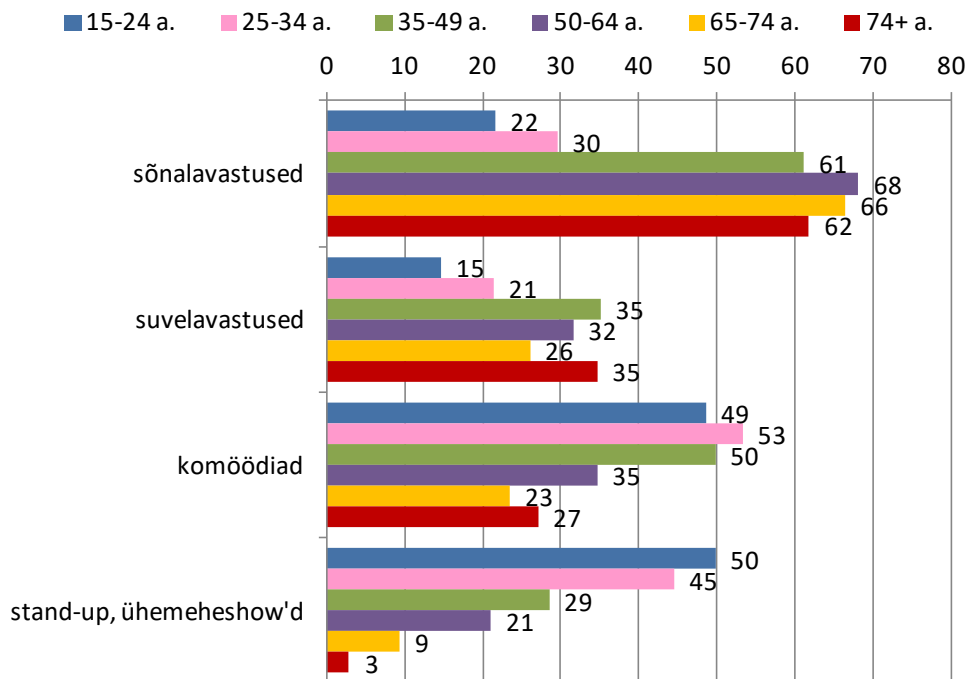

Sotsiaal-demograafiliste tausttunnuste lõikes ilmnevad reaalsete külastuste puhul samad tendentsid, mida nägime juba erinevate lavastusliikide meeldivuse puhul.

Nii külastavad naised sagedamini balleti- ja kaasaegse tantsu etendusi (vastavalt 20% ja 16% meeste 11% ja 10% vastu); samuti on naised sagedasemad nukuteatris käijad (12%, mehed vaid 4%). Mehed seevastu satuvad sagedamini vaatama komöödiaid (49%, naised 38%) ning stand-up etendusi (33%, naised 27%).

Ka nooremad teatrikülastajad eelistavad ülekaalukalt rohkem komöödiaid ja stand-up lavastusi, samas käivad nad harvemini vaatamas teisi sõnalavastusi ja suvelavastusi (vt. [Joonis 47](#)).

Joonis 47 – Mida neist teatrižanritest olete käinud vaatamas viimase 12 kuu jooksul?
(kõik, kes viimase aasta jooksul vähemalt korra teatris käinud, %, N=576)

Vene suhtluskeelega inimesed käivad eestlastega võrreldes sagedamini balleti ja kaasaegse tantsu etendustel (vastavalt 24% ja 25% eestlaste 13% ja 10% vastu). Samuti külastavad nad sagedamini klassikalavastusi (36%, eestlased 22%) ja nukuteatrit (13%, eestlased 7%) – on ju meil tegutsemas ka venekeelseid nukuteatri-truppe. Ülejäänud lavastuste liike külastavad eestikeelsed vaatajad venekeelsetest sagedamini.

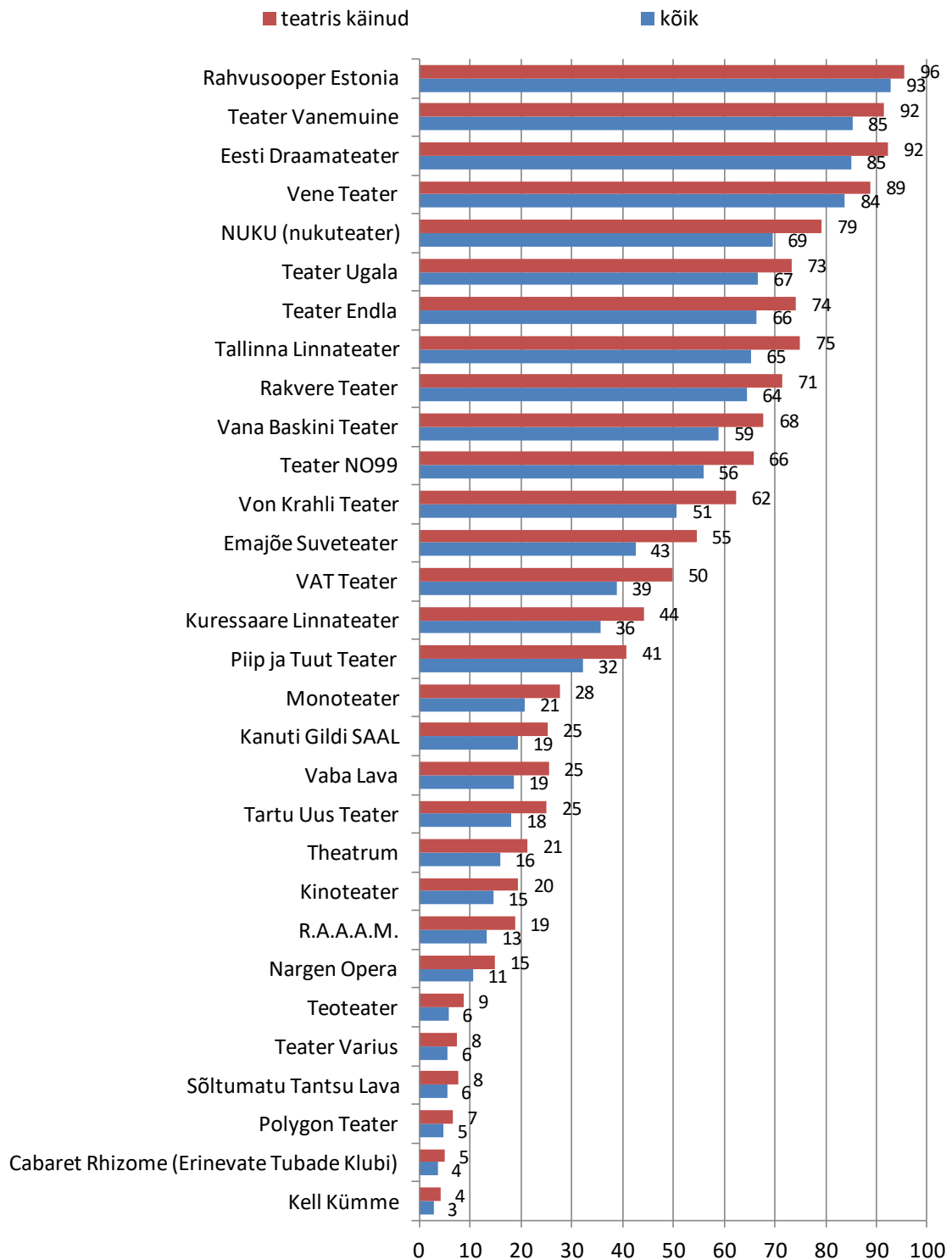
Mõistagi on sagedasemate teatriskäijate (üle 6 korra aastas) puhul ka erinevate teatrižanrite amplituud kõige laiem. Kuna sage teatriskäimine on tihedalt seotud haridustasemega, siis on ka kõrgema haridusega vastajate puhul pea kõigi lavastusliikide külastatavus kõige kõrgem, välja arvatud komöödiate ja stand-up etenduste puhul.

11 Informeeritus Eesti teatriskeenest

11.1 Teatrite tundmine ja küllastamine

Kõigilt küsitletutelt küsiti, kas nad teavad Eesti teatreid. Nimekirjas oli 30 teatrit. See küsimus esitati nii teatris käijatele kui ka mittekäijatele. Joonisel 48 on esitatud teatrite tuntus kõigi vastanute seas (ehk siis teatri üldine tuntus kogu Eesti täisealise elanikkonna seas) ning eraldi nende hulgas, kes on viimase aasta jooksul teatris käinud.

Joonis 48 – Kas Te teate järgmisi teatreid? (kõik vastajad, %, N=1002)

Kaksteist teatrit on tuntud enam kui pooltele küsitletutest, viimase 12 kuu jooksul teatris käinutest teavad enam kui pooled vastajad neljateist teatrit.

Kõige paremini teatakse pika ajalooga kunagisi riiklikke teatreid (mis nüüdseks on valdavalt sihtasutused). Kõige tuntum on mõistagi Rahvusooper Estonia, talle järgnevad Vanemuine ja Eesti Draamateater. Kõiki neid teab enam kui 90 protsenti teatrikülastajast. Selle tulemuse lähedale küündib ka Vene Teater 89 protsendiga.

Järgmine grupp – NUKU, Ugala, Endla, Linnateater ja Rakvere Teater – on tuntud enam kui 70 protsendile teatrikülastajast, Vana Baskini Teatrit, Teatrit NO99 ja Von Krahli Teatrit teavad rohkem kui 60 protsenti.

50 protsendi tuntuse piiri ületavad Emajõe Suveteater ja VAT Teater, üle 40-protsendi küündib Kuressaare Linnateatri ja Piip ja Tuut Teatri tuntus.

Kõiki ülejäänud teatreid teab vähem kui 30 protsenti teatrikülastajast. Kõige vähemtuntumateks (alla 10 protsendi) on Teoteater, Varius, Sõltumatu Tantsu Lava, Polygon, Cabaret Rhizome ja Kell Kümme.

Mõistagi on suur erinevus Eesti teatriskeene tundmises eesti- ja venekeelsete vastajate vahel. Eestlastest enam teavad venekeelsed teatrikülastajad ainult Vene Teatrit (vastavalt 84% ja 97%). Veidi paremini teatakse Estoniat (86%), Eesti Draamateatrit (70%) ja Vanemuise teatrit (65%). NUKU-t teab 46% venekeelsetest ja Tallinna Linnateatrit 30%, viiendik teab ka Rakvere Teatrit, Ugalat ja Endlat. Kõikide ülejäänud teatrite tuntus jääb venekeelsete teatrikülastajate seas alla 20 protsendi.

Vanusegruppidest on paljude teatrite olemasolust vähem informeeritud kõige noorem vanusegrupp, alla 25-aastased. Mõnevõrra üllatavaks võib pidada, et vaid 41 protsenti neist teab Von Krahli Teatrit ja vaid 24 protsenti VAT Teatrit, mis peaks ometigi olema orienteeritud rohkem just noorele vaatajale.

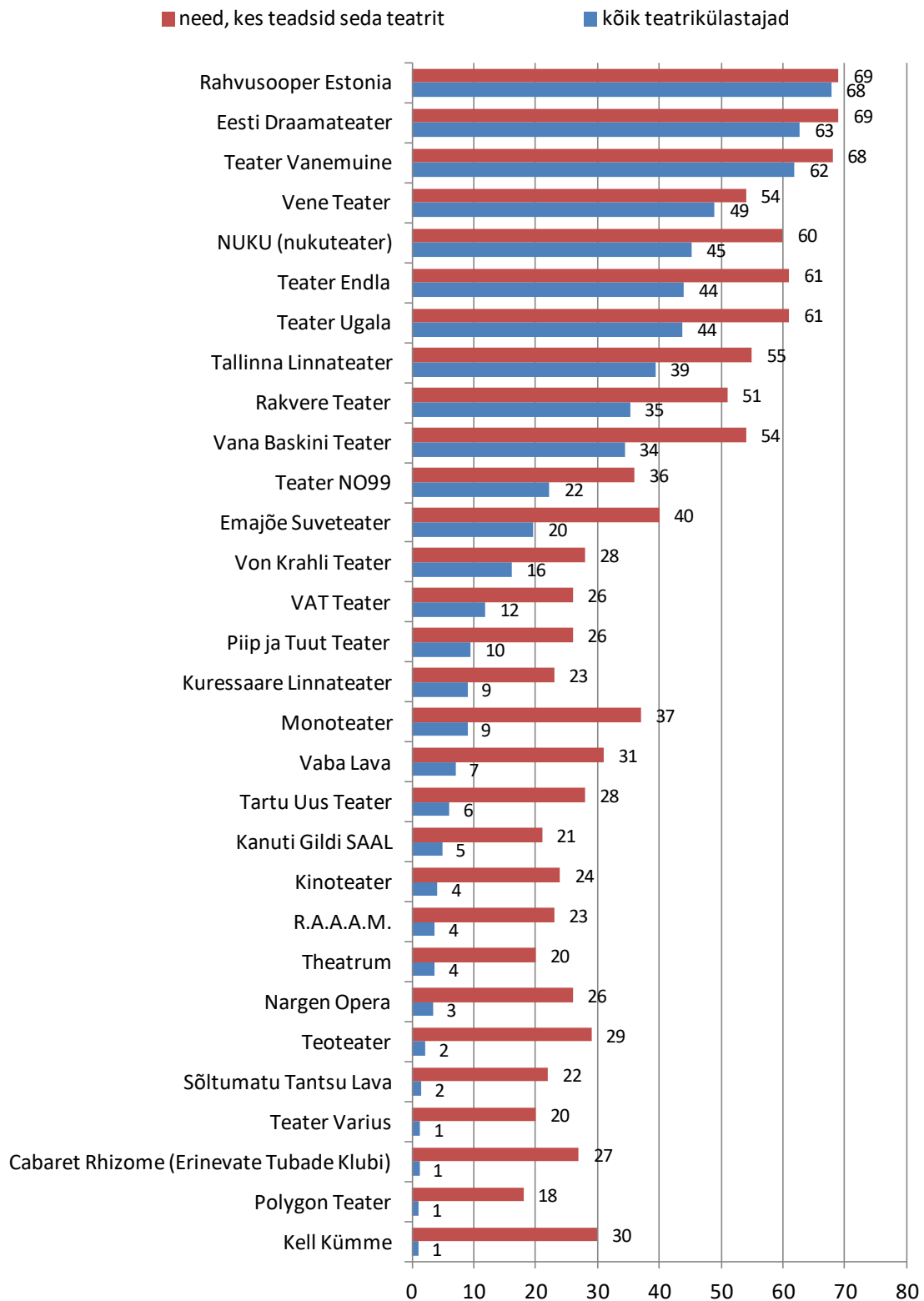
Keskmisest vähem teavad noored ka Rakvere Teatrit (54%), Ugalat (58%), Emajõe Suveteatrit (35%), Piip ja Tuut Teatrit (21%) ja ka Kanuti Gildi Saali (8%).

Üle 60 protsendi teatrikülastajatest on käinud vaatamas Estonia, Draamateatri ja Vanemuise lavastusi. Vene Teatri, NUKU, Endla ja Ugala külastatavusprotsent on üle neljakümne, kuid nende hulgas, kes antud teatrit teavad, ulatub see kuuekümneni (vt. [Joonis 49](#)).

Näeme, et nende seas, kes antud teatrit teavad, on ka üldiselt väga madala külastajate osakaaluga teatrite puhul siiski vähemalt viiendiku jagu külastajaid.

Joonis 49 – Kas Te olete nende teatrite lavastusi vaatamas käinud?

(kõik teatrikülastajad, %, N=796)

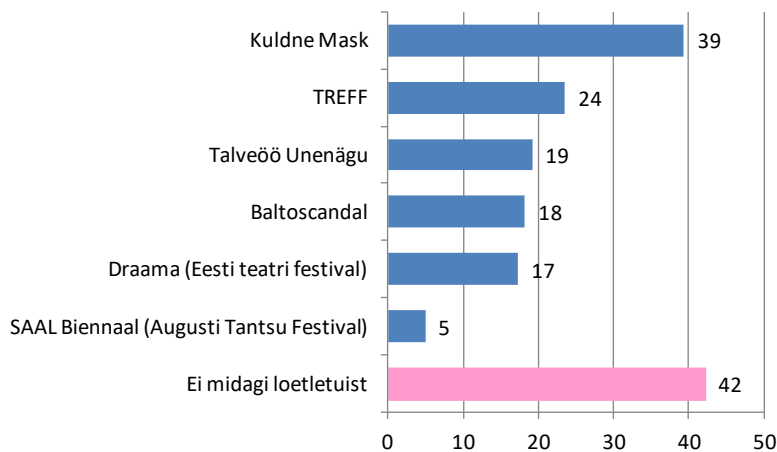
11.2 Teatrfestivalide tundmine ja külastamine

Sarnaselt eelmises peatükis kirjeldatud teatrite tuntuse ja külastatavusega esitati küsimus ka erinevate teatrfestivalide tuntuse ja külastamise kohta.

Kõige tuntumaks Eestis toimuvaks teatrfestivaliks on Kuldne Mask. See on ka ootuspärane, sest ainsa festivalina teab seda märkimisväärne hulk venekeelsest elanikkonnast, kusjuures oluliselt rohkem kui eestlased (vastavalt 62% ja 29%). Tuntuselt teisel kohal on Treff, ülejäänud festivale teatakse enam-vähem võrdselt. Tervelt 42 protsenti küsitletutest ei tea ega ole kuulnud ühestki teatrfestivalist.

Joonis 50 – Kas Te teate neid teatrfestivale, kas olete neist kuulnud?

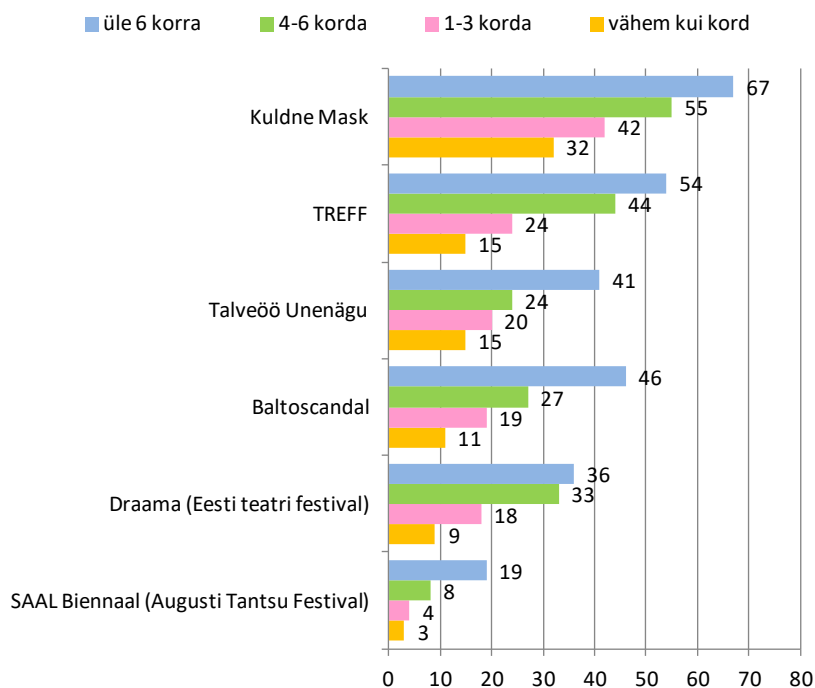
(kõik vastajad, %, N=1002)

Festivalide teadmine on loomulikult seotud vastaja teatri-kogemusega. Need, kes käivad teatris sagedamini, teavad paremini ka erinevaid festivale. Siiski teavad ka teatris käivad inimesed selliseid festivale nagu Baltoscandal, Talveöö Unenägu ja eriti SAAL Biennaal (endise nimega Augusti Tantsu Festival) suhteliselt vähe (vt. Joonis 51).

Joonis 51 – Kas Te teate neid teatrfestivale, kas olete neist kuulnud?

(kõik teatrikülastajad, %, N=796)

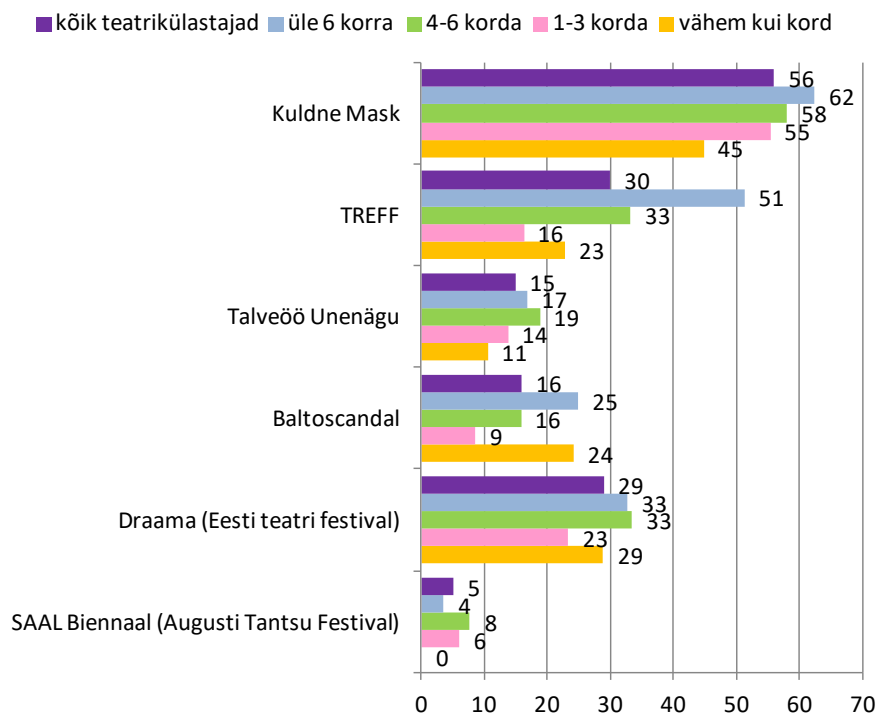
Festivalide teadmist ja nende külastamist mõjutab kahtlemata ka vastaja elukoht. Kuldne Mask on tuntum ja külastatum Tallinna ja Ida-Virumaa teatrikülastajate seas, Tallinna-keskset festivali Treff seevastu tunnevad ja külastavad rohkem tallinlased.

Eesti Teatri Festival Draama toimub Tartus ning seetõttu teatakse ja külastatakse seda rohkem Lõuna- ja Kesk-Eesti elanike poolt.

Kui Kuldse Maski ja Treff'i puhul on nende tuntuse ja külastamise osakaalu erinevus suhteliselt väike, siis Baltoscandalit ja Talveöö Unenägu teatakse rohkem nime järgi, neid külastanute osakaal on üle kahe korra väiksem.

Joonis 52 – Kas Te olete neil teatrifestivalidel käinud?

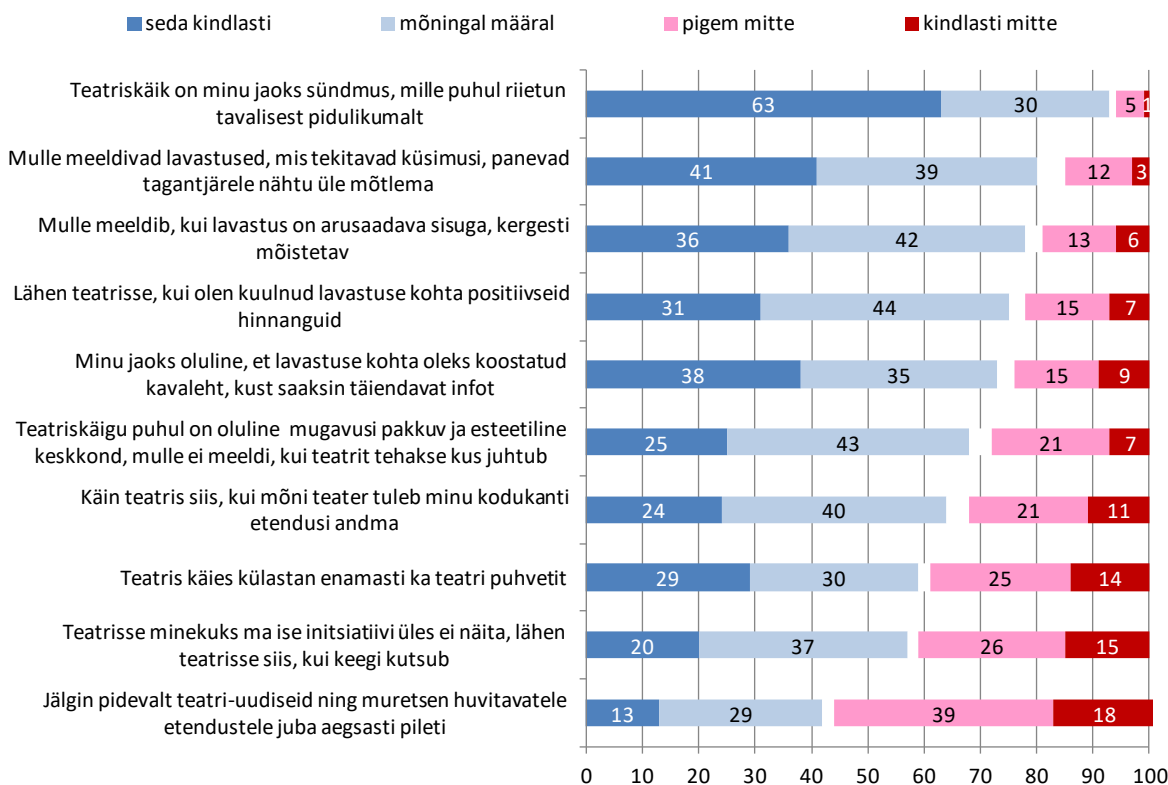
(kõik teatrikülastajad teatris käimise sageduse lõikes, %, N=796)

12 Teatrikülastamise harjumused

Viimase mahukama plokina olid küsitluses vaatluse all inimeste teatrikülastamise harjumused. Küsiti, kui aegsasti teatrikülastust ette kavandatakse, kuidas riietutakse, millist õhkkonda teatris oodatakse, kui oluliseks peetakse kavalehe olemasolu jms. Vastused neile küsimustele on toodud [joonisel 53](#).

Joonis 53 – Milline teatrikülastaja Te olete? (kõik teatrikülastajad, %, N=796)

Enamiku teatrikülastajate jaoks on teatriskäik sündmus, kuhu ei minda nii kuidas juhtub, vaid milleks valitakse pidulikum riietus.

Pisut vastuoluline on valdav poolehoid nii sellistele lavastustele, mis tekitavad küsimusi ja panevad järele mõtlema, kui ka sellistele, mis on kergesti mõistetavad. Kuid mõistagi saavad ka kergesti mõistatavad lavastused tõstatada olulisi probleeme ning panna mõtlema.

Kolme neljandiku teatrikülastajate jaoks on oluline saada enne teatrisse minekut lavastuse kohta positiivset eelinfot. Pea sama paljud soovivad, et lavastusega kaasneks ka kavaleht, kust saaks lavastuse sisu ja/või kavatsuste kohta täiendavat infot.

Ehkki üha sagedamini antakse etendusi väljaspool teatrimaju ning tihti ka üsna spartalikes oludes, on enam kui kahe kolmandiku teatrikülastajate jaoks oluline, et neid ümbritseks teatris mugav ja esteetiline keskkond.

Veidi vähem kui kaks kolmandikku teatrikülastajatest läheb teatrisse siis, kui teater tuleb etendusi andma nende kodukanti – see argument on keskmisest olulisem maal ja väikelinnades elavate vastajate puhul.

Üle poole vastanute jaoks kuulub teatrikülastuse juurde kindla koostisosana ka puhvet. 57 protsenti inimestest ei näita teatrisse minekuks ise üles initsiatiivi, vaid käib seal siis, kui keegi kutsub või teatrikülastuse nende jaoks korraldab (nt. kollektiivsed teatrikülastused). Need teatrisõbrad, kes jälgivad pidevalt teatri-uudiseid ning muretsevad uutele etendustele aegsasti pileteid, on kerges vähemuses – nõnda talitab kindlasti või mõningal määral 42 protsenti, kindlasti või pigem mitte aga 57 protsenti.

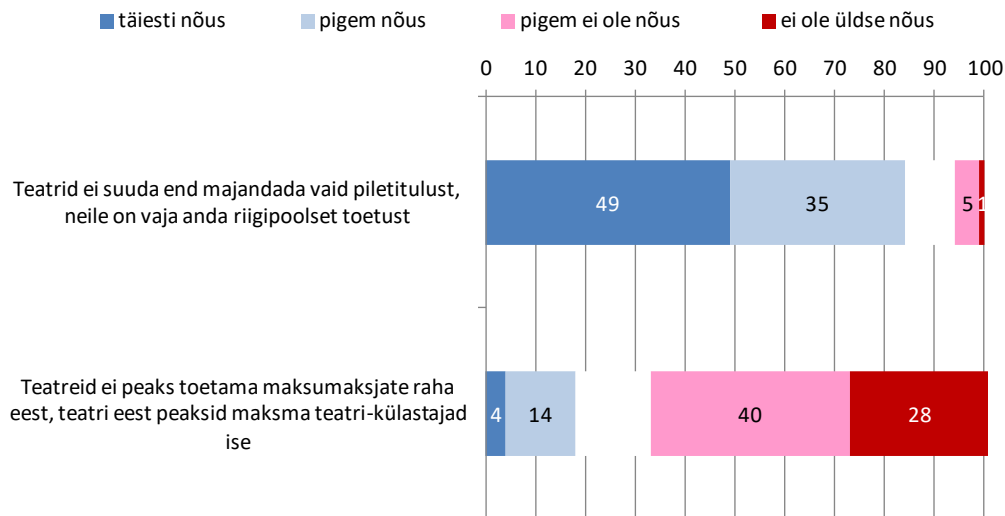
13 Arvamused teatrikorraldusest

Mõnikord tõstatatakse küsimus teatrite riigipoolse rahastamise otstarbekusest – kas turumajanduse tingimustes ei peaks ka kultuuriteenuste eest maksma eelkõige see, kes neid tarbib, mitte aga maksumaksja.

Avalik arvamus on selles küsimuses kindlalt teatrite riigipoolse rahastamise jätkamise poolt. Küsimust ei esitatud küll neile, kes üldse teatris ei käi, kuid oluliselt see toetust seisukohale riigipoolsele abi vajalikkuse kohta ei tohiks kahandada.

Esitatud kahe vastandliku seisukoha vahel jagunesid poolt- ja vastuhääled järgmiselt (vt. [Joonis 54](#))

Joonis 54 – Kuivõrd nõustute järgnevat väidetega? (kõik teatrikülastajad, %, N=796)

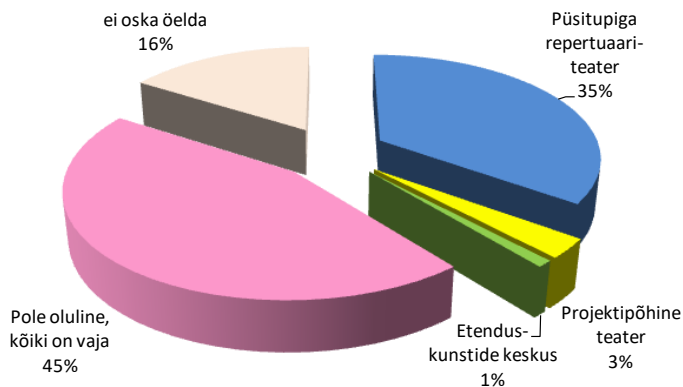

Küsitati ka seda, milline on vastajate arvates teatri jaoks parim organisatsiooniline vorm – kas püsitrupiga repertuaariteater, projektipõhine teater või etenduskunstide keskus (á la Vabalava või Kanuti Gildi SAAL). Neid vastajaid, kes orienteeruks teatrite organisatsiooniliste vormide mitmekesisuses, ei ole palju – enamik vastajaid (45%) leiab, et teatri organisatsiooniline vorm ei ole oluline, kõiki on ühtviisi vaja. 16 protsenti teatrikülastajatest ei oska aga sellele küsimusele üldse vastata.

Nende hulgast, kes aga valiku teevad, pooldab selge enamus (35%) püsitrupiga repertuaariteatrit. Projektipõhist teatrit peab parimaks 3 protsenti ja etenduskunstide keskust vaid üks protsent.

Joonis 55 – Milline on teatri parim organisatsiooniline vorm?

(kõik teatrikülastajad, %, N=796)

14 Kultuurilise aktiivsuse vormid

Küsimustiku lõpus paluti vastajatel märkida, millistes valdkondades nad ise kultuuriliste harrastustega tegelevad.

Kõige levinumaks tegevusalaks on käsitöö 15 protsendiga. Üle 50-aastastest naistest tegeleb sellega viiendik, 35-49 aastastest neljandik.

Järgneb fotograafia (12%) ja muusika – laulmine ja pillimäng (10%). Muusika ja fotograafia on rohkem nooremate inimeste hobiks – alla 35 aastastest tegeleb fotograafiaga 18 protsenti ja muusikaga üle 15 protsendi.

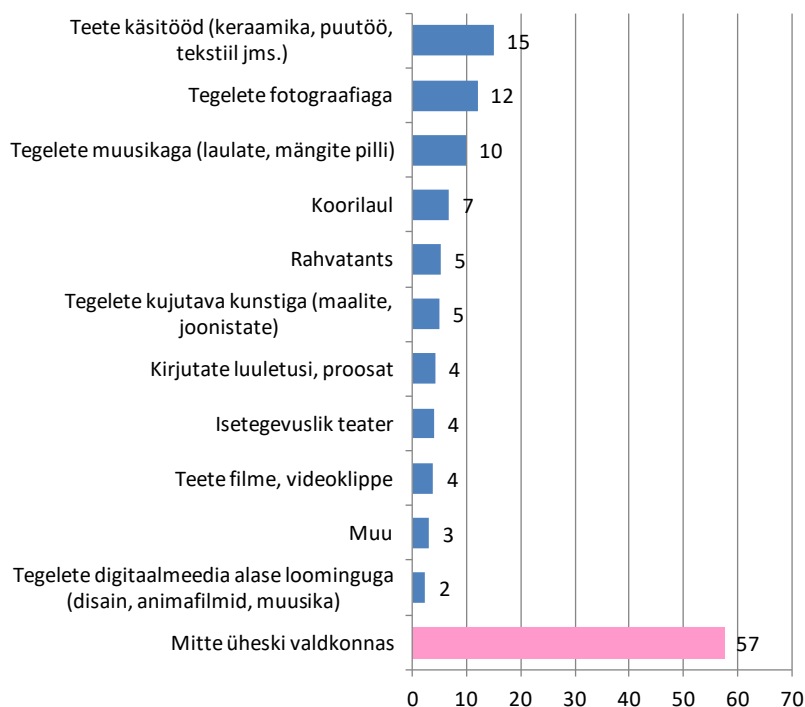
Koorilauluga tegeleb seitse protsenti, rahvatantsu ja kujutava kunstiga viis protsenti. Võrdset neli protsenti on neid, kes osalevad isetegevuslikus teatris, teevad filme või videoklippe ning kirjutavad luuletusi või proosat.

Koorilaul ja rahvatants on jällegi rohkem naiste alad: koorilauluga tegeleb 10 protsenti naistest ja vaid 3 protsenti meestest, rahvatantsuga vastavalt 8% ja 2%. Kõige suurem on koorilauljate osakaal üle 50-aastaste naiste seas (15%). Kujutava kunstiga seevastu tegelevad keskmisest enam noored naised (alla 25-aastastest 13%)

Filme ja videoklippe valmistavad ning luuletusi ja proosat kirjutavad aga keskmisest enam noored mehed: alla 25 aastastest meestest vastavalt 20% ja 10%.

Joonis 56 – Millistes valdkondades Te ise kultuuri alal tegutsete?

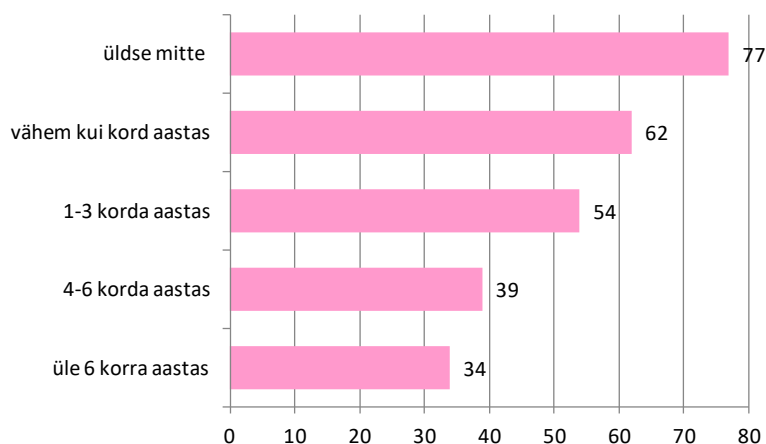
(kõik vastajad, %, N=1002)

Meie uuringu kontekstis on aga oluline see, et mida sagedasema teatrikülastajaga on tegemist, seda rohkem ta erinevate kultuuriliste harrastustega tegeleb. Seega on isiklik kultuurialane tegevus (mis ei pea olema ja enamasti ei olegi isetegevuslikus teatris kaasa löömise) üsna selgelt korrelatsioonis teatris käimise sagedusega. [Joonisel 57](#) on toodud nende vastajate osakaal, kes ei ole mitte üheski vormis kultuuriliselt aktiivne, teatrikülastuste sageduse lõikes. Mida suurem on teatri külastuste arv, seda väiksem on nende vastajate osakaal, kes pole ka ise kultuuriliselt aktiivne.

Joonis 57 – Ei tegutse kultuuri alal mitte üheski valdkonnas.

(kõik vastajad teatrikülastuste sageduse lõikes, %, N=1002)

Näiteks neist vastajaist, kes käivad teatris kuus ja rohkem korda aastas, tegeleb käsitööga 25 protsenti, fotograafiaga 22%, muusikaga 20%, koorilauluga 12% ja rahvatantsuga 9%. Filme või videoklippe teeb 13 protsenti, luuletusi või proosat kirjutab 8 protsenti, kujutava kunstiga tegeleb 9 protsenti. Kõige vähemlevinud on isetegevuslikkus teatris kaasa löömine – sellega tegeleb vaid kuus protsenti sagedastest teatrikülastajatest.

15 Mõned katsetused küsitlustulemuste jätkuanalüüsiks

Küsitluses oli küsitletavate arusaamade ja motiivide mõõtmiseks kasutusel mitmeid pikemaid tunnuste plokkide, kuhu olid koondatud erinevad väited või teatriskäimist mõjutavad tegurid. Sotsioloogias kasutavad mitme-dimensionaalse analüüsi meetodid võimaldavad uurida ühesuguse skaala abil mõõdetud väidete ja tegurite sisemist struktuuri. Meetod, mida nimetatakse faktoranalüüsiks, aitab esile tuua, millised tunnused varieeruvad küsitletavate vastustes sarnaselt ning konstrueerida nende põhjal vastuste taga olevat varjatud faktorite struktuuri.

15.1 Millist rolli peaks täitma teater ühiskonnas

Küsitluses oli vastajale esitatud kolmteist erinevat funktsiooni või ülesannet, mida teatriga seostatakse. Antud vastuste jaotuste taga võib välja tuua neli peamist faktorit, mille abil on võimalik paremini mõista vastustajate hoiakute sisemist loogikat ning mis kirjeldavad ära 57 protsenti vastuste kogu-variatiivsusest. Faktoranalüüs on teostatud ainult nende vastajate baasil, kes on teatris käinud vähemalt korra viimase aasta jooksul. Plusside arv osutab antud tunnuse mõju tugevusele vastavas faktoris.

Tabel 5 - Teatri rolli mõistmise faktor-struktuur

	Hariduslik, esteetiline, emotsionaalne	Ühiskondlik-poliitiline	Meelelahutus	Uuendus, innovatsioon
Võimaldama inimestel sisukalt vaba aega veeta	++		+	-
Peegeldama ühiskonnas toimuvat, panema vaatajaid mõtlema ühiskonnaelu probleemidele		+++		
Pakkuma kunstilist (esteetilist) naudingut	++	+		
Mõtestama inimeseks olemise probleeme, arutlema üldinimlike väärtuste üle	++	+++		
Hoidma ja arendama rahvuskultuuri	++	+		
Sekkuma poliitikasse, olema kriitiline	-	+++		
Pakkuma meelelahutust, lõbustama			+++	
Tooma lavale näitekirjanduse tippteoseid			++	+
Otsima ja arendama teatrikunstis uusi väljendusvorme ja -vahendeid; kompama piire				+++
Kasvatama inimestes tolerantsust ja empaatiat; mõjutama järgima ühiskonna norme ja väärtusi	++			++
Harima ja kasvatama vaatajat	+++			
Rikastama inimesi emotsionaalselt; arendama nende kujutlusvõimet, panema kaasa elama	+++			
Olema vaatamänguline	+		+++	

Esimene, kõige tugevama kirjeldusjõuga faktor (21% kogu variatiivsusest) hõlmab teatri **traditsioonilisi, esteetilis-kasvatuslikke funktsioone**: kunstilise naudinguga pakkumine sisuka vaba aja veetmiseks ning vaataja harimiseks, kasvatamiseks ning emotsionaalseks rikastamiseks. Need on ühtlasi teatri sellised funktsioonid, millega enamik teatrikülastajaid nõustub (vt. ptk. 4). Väärrib tähelepanu, et näiteks teatri poliitikasse sekkumine on selle faktoriga kerges negatiivses korrelatsioonis.

Teise faktorisse koonduvad tunnused, mis kirjeldavad teatri **ühiskondlik-poliitilist rolli** (15% variatiivsusest). Sellesse koonduvad funktsioonid nagu ühiskonnaelu probleemidega tegelemine ja poliitikasse sekkumine. Taolised tegurid nagu meelelahutuslikkus ja vaatamängulisus on selles faktoris väga nõrgalt esindatud.

Kolmandasse faktorisse (12 protsenti variatiivsusest) koonduvad seevastu just teatri **vaatemängulisuse, meelelahutuslikkuse ja vaba aja veetmisega** seotud tunnused.

Neljas faktor (10 protsenti variatiivsusest) sisaldab kõige tugevamini ootusi **uuendusliku ja avangardse teatri** järele. Sellele lisaks sisaldab ta küllalt tugeva positiivse jõuga ka inimestes sallivuse ja empaatia kasvatamise ning näitekirjanduse tippteoste lavale toomise tunnuseid. Teatri meelelahutusliku ja vaba aja veetmisega on see faktor aga negatiivselt seotud.

Kui esimesse faktorisse koondunud tunnuseid peavad teatri rollina oluliseks enamik vastajaist, siis erimeelsusi esineb eelkõige teise ja neljandasse faktorisse koondunud tunnuste osas. Seetõttu on teatriküllastajate liigitamine just nende tunnuste põhjal kõige informatiivsem. See võimaldab vaadata, millised on ootused teatritele ning reaalsed teatriküllastused nende vastajate puhul, kes peavad või ei pea oluliseks teatri sekkumist poliitikasse ja ühiskondlikesse probleemidesse ning kes näevad või ei näe teatri rollina uute väljendusvahendite otsimist ja piiride kompromist.

Need vastajad, kes peavad teatri oluliseks ülesandeks poliitikasse sekkumist, tähtsustavad kõrgelt ka kõiki teisi teatri funktsioone ning on üldiselt ka keskmisest aktiivsemad teatriküllastajad. Kui vaadata, millistes teatrites nad käivad, siis satuvad nad keskmisest sagedamini nii akadeemilise kui ka avangardsema väljenduslaadiga teatritesse.

Need vastajad aga, kes peavad teatri puhul oluliseks uute väljendusvahendite otsimist, satuvad keskmisest harvemini akadeemilistesse teatritesse ning küllastavad sagedamini teatreid NO99, Von Krahli Teatrit, VAT teatrit, Tartu Uut Teatrit ja Vaba Lava.

Tabel 6 – Kas olete nende teatrite lavastusi vaatamas käinud?

(%, viimasel aastal teatris käinud N=565)

	KÕIK	Teater peab sekkuma poliitikasse		Teater peab otsima uusi väljendusvahendeid	
		JAH	EI	JAH	EI
Rahvusooper Estonia	71	75	69	70	80
Teater Vanemuine	67	71	65	66	75
Eesti Draamateater	69	79	60	68	73
Vene Teater	49	41	56	49	49
Tallinna Linnateater	46	53	39	45	48
Teater NO99	26	33	21	28	22
Von Krahli Teater	19	26	13	21	14
VAT Teater	15	20	10	16	11
NUKU (nukuteater)	51	53	48	50	51
Rakvere Teater	41	48	35	41	40
Teater Ugala	47	56	41	46	52
Teater Endla	48	55	44	48	49
Theatrum	5	6	4	5	5
Emajõe Suveteater	24	24	24	24	21
R.A.A.A.M.	5	6	4	5	3
Tartu Uus Teater	7	10	4	8	5
Vana Baskini Teater	41	48	33	39	44
Kuressaare Linnateater	10	12	9	10	11
Kanuti Gildi SAAL	6	8	4	6	6
Kinoteater	6	8	4	6	4
Monoteater	11	14	8	11	9
Nargen Opera	5	5	4	4	6
Piip ja Tuut Teater	12	13	11	11	17
Vaba Lava	9	10	9	10	7

15.2 Teatrikülastuse motiivid

Tunnuste plokk, mis käsitles tegureid, millest lähtudes tehakse otsus teatrisse minna, sisaldas nii otseselt teatriga kui ka teatrikülastusega seotud motiive. Küsimustikus loetletud tegurid koondusid kolme faktorisse, millest esimene sisaldas teatud autori näidendi lavale toomist konkreetses teatris. Samas, nagu nägime seitsmendas peatükis, ei ole näidendi autor ja lavastaja sugugi kõige olulisemad tegurid teatrikülastuse otsustamise juures.

Teise faktorisse koondusid tunnused, mida Statistikaameti teatrikülastuste motiivides liigitatakse kategooriasse „sisukas vaba aja veetmine koos pere või sõpradega“ sellesse motiivide gruppi kuulub pileti hind, seltskond kellega teatrisse minnakse, mainekas teater ja vaatajale soovitud mugavusi tagav teatrihoone.

Kolmas faktor sisaldab lavastuse teemat ehk teatris jutustatavat lugu ning ühtlasi ka erinevatest allikatest pärit eelinfot, mis peaks ilmselt kindlustama, et tõesti just seda soovitud lugu näha saadakse.

Tabel 7 – Mida peate silmas, kui otsustate teatrit külastada?

	Autorit, lavastajat ja teatrist	Ühist vaba aja veetmine	Teemat ja eelnevat infot
Näidendi autorit	+++		
Lavastuse teemat; lugu, mida esitatakse			+++
Lavastajat	+++		
Kindlaid näitlejaid, trupi koosseisu	+++		
Teatri tuntuust ja mainet	+++	++	
Huvitavat, erilist kohta, kus etendust mängitakse (mõis, tehasehoone, raba jms.)		+	
Pileti hinda		+++	
Eelreklaami, lavastuse tutvustust meedias			+++
Arvustusi, spetsialistide hinnanguid meedias			+++
Sõprade/tuttavate soovitusi			+++
Et oleks kellegagi koos minna		+++	
Et teatrimajas oleks vaatajatele tagatud vajalikud mugavused		+++	

Üheks olulisemaks tunnuseks selles plokkis on kahtlemata lavastaja oluliseks pidamine. Need, kes lähtuvad teatrikülastuse puhul lavastajast, käivad keskmisest oluliselt sagedamini teatris (26 protsenti 4-6 korda aastas ja 18% seitse ja rohkem korda aastas) ning külastavad ka keskmisest enam kõiki uuringus vaadeldud kolmekümmet teatrit. Selles vastajate grupis on keskmisest suurem kõrgharitude osakaal (41%) ning keskmisest rohkem on üle 50-aastaseid vastajaid (48%).

15.3 Mis tingimustele peab vastama lavastus

Küsimusele „Kui oluliseks te peate, et etendus, mida te teatrisse vaatama lähete, vastaks alljärgnevale tingimustele?“ antud vastused jagunevad faktoranalüüsi tulemusel kahte gruppi:

Esimesse faktorisse koonduvad ootused näha teatris üldinimlike väärtuste ja elu mõtte üle arutlemist, inimlike tundeid ning ka ühiskonnas aktuaalseid probleeme. Selle faktori juurde kuulub ka ootus autoritruuduse järele.

Teise faktorisse aga koonduvad tunnused, mis seavad olulisemaks lavastuse uuenduslikkuse ja avangardsuse – puudutagu see siis kas lavastuse vormi või sisu (uus vaatenurk elule). Oodatakse ka ühiskonna tabuteemade käsitlemist ning veidi nõrgema jõuga korreleerub selle faktoriga ka ootus meelelahutuse järele.

Tabel 8 – Mis tingimustele peab vastama lavastus, mida Te vaatama lähete?

	Väärtused, emotsioonid	Uuenduslikkus, avangardsus
Mõtestaks üldinimlike väärtusi, arutleks elu mõtte üle	+++	
Näitaks inimlike tundeid – armastust, vihkamist	+++	
Käsitleks ühiskonnas aktuaalseid probleeme	+++	+
Käsitleks ühiskonna tabuteemasid	+	+++
Oleks lõbus, pakuks meelelahutust		++
Oleks autoritruu, järgiks näidendis v. kirjandusteoses kirja pandut	++	
Oleks uuenduslik, avangardne		+++
Pakuks uut vaatenurka elule		+++

Moodustasime saadud tulemustest lähtudes neli vaatajatüüpi kahe enim vastakaid arvamusi tekitanud tunnuse – autoritruuduse ja uuenduslikkuse – alusel.

I tüüp - 39 protsenti on selliseid teatrikülastajaid, kellele on lavastuse puhul oluline nii selle autoritruudus kui ka uuenduslikkus. Keskmisest enam tähtsustavad nad ka seda, et lavastus käsitleks ühiskonna olulisi probleeme ja tabuteemasid, pakuks uut vaatenurka elule ning oleks samas ka lõbus ja meelelahutuslik. Tegemist ei ole just kõige aktiivsemate teatrikülastajatega – 70 protsenti neist käib teatris 1-3 korda aastas.

II tüüp - 21 protsenti teatrikülastajatest liigitub tüüpi, kellele on oluline autoritruudus, kuid mitte lavastuse uuenduslikkus ja avangardsus. Keskmisest vähemoluliseks peavad nad ka uue vaatenurga pakkumist elule ning ühiskondlike probleemide ja tabuteemade käsitlemist. Selles grupis on keskmisest suurem venekeelse publiku osakaal (39%), teatris käivad nad keskmisest sagedamini (ligi viiendik käib teatris seitse ja enam korda aastas).

III tüüp - 17 protsenti teatrikülastajaid eelistab seevastu lavastuse uuenduslikkust ja avangardsust selgelt autoritruudusele, väärtustades sarnaselt esimese tüübiga ka ühiskonna oluliste probleemide ja tabuteemade käsitlemist. Võrreldes teiste tüüpidega on nende seas rohkem Teater NO99 (41%), Von Krahli Teatri (31%), Vaba Lava (17%), Tartu Uue Teatri (13%), R.A.A.A.M.-i ja Kanuti Gildi Saali (mõlema puhul 9%) külastajaid.

IV tüüp - Viimasesse tüüpi kuulub 24 protsenti teatrikülastajatest, kes ei pea oluliseks ei lavastuse autoritruudust ega uuenduslikkust. Keskmisest vähemoluliseks peavad nad ka teisi väljapakutud tunnuseid. Tegemist on teatrikülastajatega, kellest ligi pooled (46%) käivad teatris neli ja rohkem korda aastas ning on ilmselt valmis vaatama nii autoritruudust kui ka autorit vabalt tõlgendavaid lavastusi. Siiski jäävad nad uuenduslike ja projektiteatrite külastatavuselt III tüübile alla.

15.4 Teatrite tundmine ja külastamine

Kui moodustada teatrite tundmisest ja külastamisest uued tunnused kolme võimaliku väärtusega: „3” – ei tea sellist teatrit; „2” – teab, kuid pole käinud; „1” – teab ja on käinud ning kasutada saadud vastuste analüüsimiseks faktoranalüüsi, siis saame tuntukselt ja külastatavuselt sarnaste teatrite grupid. Selle analüüsi teostamisel võeti arvesse kõigi küsitletute vastused, sest teatrite tuntuks küsiti ka neilt, kes teatris ei käi.

Tabel 9 – Teatrite tuntuks ja külastatavuse faktorid

	tuntud ja külastatav	vähe-tuntud	Stand-up ja vabalava	Vene publik	Projekti-teatrid
Rahvusoper Estonia	++			+++	
Teater Vanemuine	+++			++	
Eesti Draamateater	+++			++	
Vene Teater				+++	
Tallinna Linnateater	+++			+	
Teater NO99	+++				
Von Krahli Teater	+++				
VAT Teater	+++	+			
NUKU (nukuteater)	++			++	
Rakvere Teater	+++				
Teater Ugala	+++				
Teater Endla	+++				
Theatrum	+	+++			
Teater Varius		+++			
Polygon Teater		+			++
Emajõe Suveteater	+++				
R.A.A.A.M.		++			++
Tartu Uus Teater	+	++			
Cabaret Rhizome		+	+		
Vana Baskini Teater	+++				
Kuressaare Linnateater	++				
Kanuti Gildi SAAL	+	++	+		
Kinoteater			+++		
Kell Kümme					+++
Monoteater	+		+++		
Nargen Opera		+++			
Piip ja Tuut Teater	+++				
Vaba Lava		+	+++		
Sõltumatu Tantsu Lava		++	++		
Teoteater		++	++		

Esimesse faktorisse koonduvad teatrid, mida vastajate hulgas paremini tuntakse ja külastatakse – need on peamiselt suured repertuaariteatrid. See on kõige tugevam faktor, mis kirjeldab ära 28 protsenti vastuste varieeruvusest.

Teise faktorisse (11 protsenti varieeruvusest) koonduvad vähemtuntud projektiteatrid, kellel ometi on oma püsiv vaatajaskond: tugevama mõjuga kuuluvad sellesse Theatrum, Varius ja Nargen Opera, samuti R.A.A.A.M., Tartu Uus Teater, Kanuti Gildi Saal, Sõltumatu Tantsu Lava ja Teoteater.

Kolmandasse faktorisse (8 protsenti) kuuluvad mono- ja stand-up lavastustega tuntud Monoteater ja Kinoteater, siis liigituvad ka Vaba Lava, Sõltumatu Tantsu Lava ja Teoteater.

Neljanda faktori (8 protsenti) moodustavad teatrid, mis on olulisemad venekeelse vaataja jaoks. Faktori tuumaks on loomulikult Vene Teater, lisaks sellele kuuluvad sellesse ka Estonia, Vanemuine, Draamateater ja NUKU.

Viienda, kõige väiksema faktori tuumaks on teater Kell Kümme, millesse kuuluvad keskmise tugevusega ka R.A.A.A.M. ja Polygon.

Kokku kirjeldavad need viis faktorit 60 protsenti teatrite tuntuse ja külastatavuse tunnuste varieeruvusest.

15.5 Veel mõned teatrikülastajate tüpoloogiad

Peatükis 12 kirjeldatud vastused küsimusele „Milline teatrikülastaja te olete?“ pakuvad samuti võimalusi erinevat tüüpi teatriskäijate esile toomiseks.

Kas keerulised ja mõtlemapanevad või lihtsad ja arusaadavad lavastused?

Esmalt konstrueerisime tüpologia kahele alljärgnevale väitele antud vastuste põhjal.

- 1) Mulle meeldivad lavastused, mis tekitavad küsimusi, panevad tagantjärele nähtu üle mõtlema (mille sõnumi mõistmiseks tuleb pingutada)
- 2) Mulle meeldib, kui lavastus on arusaadava sisuga, kergesti mõistetav. Et vaataja ei peaks pead murdma selle üle, mida talle öelda tahetakse

69% teatriskäijatest andis vastused „seda kindlasti“ või „mõningal määral“ mõlemale väitele. Selles ei tasu näha vastuolu, sest ka arusaadava sisuga ja kergesti mõistetavad lavastused võivad tekitada küsimusi ning panna järele mõtlema. Pooled sellesse tüüpi kuuluvatest vaatajatest käivad teatris 1-3 korda aastas,

Selgelt aga eristuvad kaks vastandlikku tüüpi:

17 protsenti on teatriskäijaid, kes soovivad näha mõtlemapanevaid lavastusi ning vastavad, et nad „pigem või kindlasti mitte“ ei sooviks näha lihtsakoelist, kergesti mõistetavat lavastust. Sellesse tüüpi kuulujatest ligi pooltel (46%) on kõrgem haridus, 35 protsenti neist käib teatris 4 ja rohkem korda aastas.

14 protsenti on aga neid, kes „pigem või kindlasti mitte“ ei soovi keerukama sõnumiga lavastusi, vaid eelistavad neid, mille sõnum on vaatajale kergesti mõistetav. Kõrgharidusega vastajaid on selles tüübis vaid 16 protsenti, 42 protsenti käib teatris vähem kui kord aastas ja 41 protsenti 1-3 korda aastas.

Nende kahe vastandliku tüübi puhul on kahtlemata huvitav vaadata, millised on nende arusaamad teatri rollist, mis motiivid neid teatrisse viivad ning millistele tingimustele peab vastama lavastus, mida nad vaatama lähevad.

Isiklik initsiatiiv teatrisse minekul

Siin konstrueerisime tüpologia vastuste põhjal väidetele:

- 1) Teatrisse minekuks ma ise initsiatiivi üles ei näita, lähen teatrisse siis, kui keegi kutsub.
- 2) Jälgin pidevalt teatri-uudiseid ning muretsen huvitavatele etendustele juba aegsasti pileti.

Siin eristub neli tüüpi, millest ühte, mis annab vastused „seda kindlasti“ või „mõningal määral“ mõlemale väitele, võib pidada vastuoluliseks (selliseid vastajaid on 19 protsenti).

Mõistetavam on sama suure osakaaluga (19%) tüüp, kes vastab mõlemale väitele „pigem või kindlasti mitte“. See, et kumbki neist väidetest vastaja puhul ei kehti on tõenäolisem kui see, et inimene ühtaegu muretsseb etendustele aegsasti pileteid kuid samas ise initsiatiivi üles ei näita.

Jällegi on aga huvitavam analüüsida kahte puhast tüüpi: neid, kelle puhul kehtib esimene väide ja ei kehti teine ning vastupidi.

Passiivset tüüpi, kes ise teatrisse minekul initsiatiivi üles ei näita ning kelle puhul ei kehti teine väide, osakaal on 39 protsenti teatrikülastajatest. Ootuspäraselt on tegemist üsna harvade teatriskäijatega (42% vähem kui kord aastas ja 47% kuni kolm korda aastas). Selles teatrikülastaja tüübis on ülekaalus mehed (52%).

Aktiivsesse tüüpi, kes jälgib ise teatri-uudiseid ning muretsseb aegsasti piletid, kuulub 23 protsenti teatrikülastajatest. Mõistagi on tegemist keskmisest sagedasemate teatriskäijatega: 38% käib teatris 1-3 korda, 32% 4-6 korda, 14% 7-12 korda ja 10% rohkem kui 12 korda aastas (ehk siis sagedamini kui kord kuus). Selles tüübis on suures ülekaalus naised (73 protsenti), üle poole neist on 35-64 aastased, 46 protsendil on kõrgem haridus.

Loomulikult külastab aktiivne tüüp ka kõige sagedamini erinevaid teatreid, kusjuures üle 10 protsendi on käinud ka sellistes keskmisest vähem tuntud teatrites nagu Monoteater (16%), Vaba Lava (15%), Theatrum, Tartu Uus Teater, Kinoteater ja Nargen Opera (kõik neli 10%).

LISAD

1 Lisa 1 – Küsimustik

2 Lisa 2 – Vastuste tabeljaotused /Excelis/

2.1. Kõik vastajad

2.2. Kõik teatris käinud vastajad